
Indholdsfortegnelse

<u>1.0 Indledning</u>	s.1
<u>2.0 Problemformulering</u>	s.3
2.1 Begrebsafklaring	s.3
2.2 Afgrænsning	s.5
2.3 Specialets struktur	s.6
<u>3.0 Videnskabsteoretiske og metodiske overvejelser</u>	s.8
<u>4.0 Reflektivismen som diskussionsgrundlag</u>	s.14
<u>5.0 Tilgange til studiet af mediers rolle i international politik</u>	s.20
5.1 Studiet af en CNN-effekt i international politik	s.20
5.2 Mod en reflektivistisk forståelse af mediers rolle i international politik	s.30
5.2.1 Mediers nødvendige rolle	s.33
5.2.2 Mediers nødvendige rolle i krig og internationale konflikter - <i>slagmarken</i>	s.37
<u>6.0 En <i>topografisk</i> analysestrategi</u>	s.43
6.1 Diskursteori	s.47
6.1.1 <i>Medie-slagmarken</i> forstået diskursivt	s.51
6.2 Adapteret analysestrategi ved Fairclough	s.52
6.3 Opsummering af den <i>topografiske</i> analysestrategi	s.56

<u>7.0 Golfkrigens medie-slagmark: En topografisk analyse</u>	s.57
7.1 Første del: Delanalyser af Golfkrigens medie-slagmark	s.59
7.1.1 Første del: Delanalyse I: Makro-niveauet	s.60
7.1.2 Første del: Delanalyse II: Meso-niveauet	s.62
7.1.3 Første del: Delanalyse III: Mikro-niveauet	s.66
7.1.3.1 Eventyret om den retfærdige krig	s.66
7.1.3.2 Golfkrigen som Anden Verdenskrig	s.72
7.1.3.3 Golfkrigen som Vietnamkrigen	s.74
7.1.3.4 Golfkrigen som kirugisk krig	s.76
7.2 Anden del: Hovedanalyse ved Laclau og Mouffe	s.81
7.3 Sammenfatning	s.89
<u>8.0 Konklusion</u>	s.91
8.1 Kritik	s.98
8.2 Perspektivering	s.99
<u>Bilag I</u>	s.100
<u>Litteraturliste</u>	s.101

1.0 Indledning

In our world the media are inescapable

(Shattuck, 1996: 175).

Ovenstående citat udtrykker en oplevelse af mediernes stigende betydning i tiden efter den kolde krig, hvilket ligeledes kan iagttages ved den voksende volume af værker skrevet om mediernes rolle i krig og konflikt (Hallin, 1997: 206). Centralt står spørgsmålet om mediernes placering i og betydning for det nye post-kold krig internationale system og dets krige og konflikter, og som omdrejningspunkt herfor står Golfkrigen som eksemplet *par excellence*, der indvarslede en række nye betragtninger om spændingsfeltet mellem medier og krig.

Erkendelsen af dette spændingsfelt blev for nyligt understreget i forbindelse med Kosovo-konflikten, hvor mediernes betydning igen blev aktuel. NATOs talsmand under luftbombardementerne, Jamie Shea, har beskrevet, hvorledes medierne spillede en stor rolle som legitimerings- og påvirkningsfaktor i forhold til den offentlige opinion. Dette afstedkom en dobbeltstrategi fra NATOs side, som dels sigtede mod selve konflikten, og dels sigtede mod medierne. At dette i stigende grad synes at være reglen fremfor undtagelsen, baserer Jamie Shea på, at fremtidens konflikter hovedsagligt vil være humanitært motiverede interventioner, idet de færreste lande i den vestlige verden i dag er direkte truet i form af konventionel krig. Derfor vil appellen til den folkelige opbakning flyttes i forgrunden, da den er vigtig i forbindelse med denne type interventioner, der er mere 'valgfrie' af natur end konflikter baseret på direkte territoriale trusler, og det er her mediernes betydning skal lokaliseres i henhold til deres måde at repræsentere krige på. Herved opstår også en række nye problemer ved bl.a. skismaet mellem mediernes kortsigtede fokus og krigens til tider langsigtede perspektiv. Dertil kommer mediernes behov for dramatisering af historien, som ikke altid, i forbindelse med Kosovo, følte som den rette repræsentation af konflikten i sin helhed ifølge Jamie Shea (Berlinske Tidende, 1999, 8. august).

Dette spændingsfelt mellem medier og krig er især blevet diskuteret i forbindelse med overvejelserne om tilstedeværelsen af en CNN-faktor i international politik (Jakobsen, 2000: 132), der analyserer medierne som en aktør på den internationale scene, der er i stand til at dominere landes udenrigspolitik gennem deres dagsordensættende rolle (ibid.). I denne forklaring spiller medierne en rolle som selvstændige aktører på linje med NGO'ere og andre ikke-stats aktører i

---

international politik, der i visse situationer er i stand til at definere landes udenrigspolitiske horisont. Det er: "*en ny kraft i international politik: et vigtigt og stærkt internationalt kommunikationsnetværk, som kan omgå enhver national regerings kontrol, og som støttes af sin egen arbejdsideologi*" (Simon Sefarty i Dragsdahl, 1991:12). Der findes dog kritikere af en CNN-faktor i international politik, der, med henvisning til andre centrale faktorer af betydning for landenes udenrigspolitik, vil nedtone den rolle medierne spiller i denne sammenhæng. Samlet set synes der dog at være en stigende erkendelse af mediers betydning i international politik og krig, men hvordan denne betydning eller rolle skal forstås, er der uenighed om.

Ovenstående indledning tjener således til at skitsere spændingsfeltet mellem medier og krig med fokus på deres placering i og betydning for det internationale system. Det er disse indledende overvejelser, der danner udgangspunkt for dette speciales problemstilling i diskussionen af, hvordan man kan konceptualisere mediers rolle i krig og konflikt i international politik.

Dette speciale har derfor et **dobbelt** mål: Dels et primært teoretisk sigte og dels et sekundært empirisk, der vil tjene til at eksemplificere de teoretiske ansatser. På baggrund af etableringen af en overordnet reflektivistisk ramme ønsker jeg teoretisk at diskutere mediernes rolle i international politik, konceptualiseret ved forestillingen om en CNN-faktor, med henblik på en diskussion af de analytiske præmisser, denne forestilling hviler på. Denne diskussion vil efterfølgende danne udgangspunkt for en alternativ teoretisk konceptualisering af mediernes rolle som en ekstra *slagmark* udover den fysiske, der som en analytisk nøgle, vil kunne åbne for en anden måde at belyse det neksus mellem medier og krig, som er dette speciales problemstilling. Denne *slagmark*-metafor vil munde ud i en *topografisk* analysestrategi operationaliseret ved en diskursanalytisk tilgang og efterfølgende eksemplificeret ved Golfkrigen, der derved er dette speciales sekundære empiriske delmål. Således er formålet med dette speciale at bidrage til diskussionen af mediers betydning for og placering i det post-kold krigs internationale system og dets krige og konflikter.

2.0 Problemformulering

Der ønskes med dette speciale:

*en diskussion af, hvordan man kan konceptualisere mediers rolle
i krig og konflikt i tiden efter den kolde krig.*

I relation til ovenstående problemformulering er der en række punkter, der nødvendiggør en afklaring, afgrænsning, og uddybning af specialets struktur.

2.1 Begrebsafklaring

Der er anvendt en række termer i problemformuleringen, der kræver en yderlig afklaring inden resten følger. Derudover vil der fortløbende blive anvendt begreber i specialet som tillige kræver uddybning, men denne vil følge i den kontekst begrebet optræder i, for derved bedre at kunne anskueliggøre dets mening og brug.

Medier/massemedier: For dette speciale refererer termen massemedier grundlæggende til følgende definition: "(...) *mass communications comprise the institutions and techniques by which specialized groups employ technological devices (press, radio, films etc.) to disseminate symbolic content to large, and heterogeneous and widely dispersed audiences*" (McQuail, 1994: 10).

Rolle: Denne kan indledningsvis karakteriseres som forholdet mellem medier og henholdsvis regeringer/beslutningstagere på den ene side og den offentlige opinion på den anden side. Det er dette krydsfelt som nedenstående diskussion af mediers rolle i krig forsøger at indfange gennem dels diskussionen af en CNN-effekt i international politik og dels den efterfølgende reflektivistisk inspireret konceptualisering.

Konceptualisere: "(eng. *conceptualize*) danne sig en forestilling, et begreb; udarbejde et koncept;" (Gyldendals Fremmedordbog, 1987: 305). Med valget af dette ord som tilgang har jeg sigtet mod den arbejdsproces som Søren Kjærup har karakteriseret således: "*At forske er på en måde at søge at sætte virkeligheden på begreb, at formulere overblik og indsigt*" (Kjærup, 1991: 17). Min egen tilgang er i forlængelse heraf et fokus på *konceptualisering* som et analytisk værktøj, der kan indfri Kjærups krav uden nødvendigvis at stå i et 1:1 til en virkelighed. Kuhn kan siges at tage konsekvensen heraf, når han konstaterer at: "*ideen om en overensstemmelse mellem en teoris ontologi og dens 'virkelige' modstykker i naturen forekommer mig nu at være principielt illusorisk*" (Kuhn, 1991: 177), hvilket jeg tager til indtægt for, at en teori eller konceptualiserings

---

'succes' ikke skal vurderes efter et 1:1 forhold til 'virkeligheden', men snarere efter om den er i stand til at forklare fænomener givet i 'virkeligheden'. Fokuset på betydningen af konceptualiseringer indenfor reflektivismen, som er dette speciales diskussionsgrundlag, kan findes hos Thomas Biersteker, der betegner reflektivismen som et forsøg på at: "(...)provide a basis for alternative conceptualizations", (Biersteker, 1989:264). Bestræbelsen på at konceptualisere mediers rolle skal forstås som en 'approach' i betydningen af et sæt forskellige begreber og teori-elementer, der som analytiske eller heuristiske værktøjer kan åbne og belyse det givne sagsområde, man arbejder med (Kapersen, 1995: 52). Sammenhængen mellem disse vil blive begrundet ud fra en kohærensteori for begrundelse, der vil blive uddybet i det nedenstående. Dermed er det ikke en bestræbelse på at konstruere en teori som sådan. I relation til nærværende speciale indebærer det dels en diskussion af en CNN-effekt som en *konceptualisering* af mediers rolle i international politik, og dels efterfølgende en *konceptualisering* af mediernes rolle i international politik som en *slagmark*, der, som et analytisk værktøj, vil åbne for en anden måde at stille spørgsmålet om mediers rolle på.

International Politik/international politik: Førstnævnte refererer til disciplinen International Politik (IP), og dens engelske pendant *International Relations*, mens den sidstnævnte henviser til den internationale arena, som den førstnævnte forsøger at forstå.

Efter den kolde krig: Denne periodeafgrænsning sigter mod to forhold. For det første som grundlaget for de teoretiske ansatser ved diskussionen af en CNN-effekt og den efterfølgende *slagmarks*-konceptualisering, idet begge er orienteret mod og søges appliceret på denne periode. For det andet konkret ved udvælgelsen af Golfkrigen som case, der indleder tiden efter den kolde krig. Spørgsmålet er i den forbindelse om eksemplificeringen af *slagmarks*-konceptualiseringen ved Golfkrigen som case kan udsige noget generelt om mediers rolle i tiden efter den kolde krig eller om det ikke er et validt nok grundlag¹. Til imødegåelse af dette problem vil jeg inddrage Bent Flyvbjergs overvejelser om anvendelsen af enkelte cases som validt grundlag og kriterierne herfor. Dette vil blive uddybet i det videnskabsteoretiske kapitel.

Krig/konflikt: Jeg vil i denne forbindelse anvende disse termer i deres videste forstand for at bevare *slagmark*-konceptualiseringens generelle appliceringsmuligheder. Således vil jeg som parameter

---

herfor anvende ikke-interventionsprincippet i FN-pagtens artikel 2(4) og 2(7) omhandlende staternes suveræne magt og territoriale integritet (SNU, 1994: 82-83). Dermed er der i denne sammenhæng tale om krig/konflikt, når en eller flere lande, på egen hånd eller i forbindelse med en international organisation (f.eks. FN eller NATO), bryder med dette princip og intervenserer i andre lande². Betegnelserne bruges enslydende og dækker således både dette speciales case, Golfkrigen, såvel som mere humanitært motiverede operationer som luftkampagnen i Kosovo.

Diskussion: Problemformuleringens diskussion vil tage udgangspunkt i et reflektivistisk grundlag baseret på en *modal* og *epokal* forståelse af reflektivismen. Denne vil blive uddybet i et selvstændigt kapitel.

2.2 Afgrænsning

Specialet er orienteret mod nyere tid dvs. tiden efter den kolde krig, men det vil i sin argumentation til tider trække på krige og situationer, der går ud over denne tidsramme. Denne diskrepans i temporalitet skyldes en forskel mellem konceptualiseringernes anvendelsesområde og deres begrundelse.

Dertil er specialet afgrænset til den vestlige verden, da det er her man primært kan lokalisere det neksus mellem medier og krig, som er specialets interesseområde.

Endelig kan man tale om en teoretisk afgrænsning forstået ved dette speciales rækkevidde. Da specialet er forsøgt skrevet indenfor en reflektivistisk position nødvendiggør det nogle overvejelser om denne tilgangs plads blandt andre. Dette speciale er ikke et forsøg på udlægningen af mediers rolle i krig. Snarere skal det ses som et perspektiv på, hvordan en sådan problemstilling kan besvares afhængigt af det udgangspunkt, der tages. Denne bløde 'relativisme' tager sit afsæt i to forhold; dels specialets videns-karakteristik (som vil blive uddybet nærmere i det videnskabsteoretiske kapitel), og dels specialets reflektivistiske snit. Det videnskabsteoretiske kapitels videnskarakteristik stipulerer, at man ikke kan begynde fra et forudsætningsløst udgangspunkt, hvorfor et svar altid er betinget af måden, spørgsmålet blev stillet på. Det indebærer,

---

¹ Alternativt kunne man inddrage flere forskellige cases fra denne periode og på den måde hævde en validitet af det fundne. Dette vil dog føre over i en mere empirisk indfaldsvinkel end ønsket er med dette speciale, der primært er teoretisk funderet.

² Krigsbegrebet er i sig selv genstand for en større diskussion og kritik, hvilket jeg ikke vil komme ind på her, da det ville være en ekskurs ift. specialets fokus på medier. For en alternativ og mere dybdegående diskussion af krigsbegrebet: se Gray (1997).

---

at omend dette speciale bestræber sig på at give det bedst tænkelige svar givet dets specifikke forudsætninger, så vil der eksistere andre lige gyldige svar, der har taget et andet udgangspunkt, hvilket kunne være andre teoretiske overvejelser eller empiriske forhold. Dette underbygges af specialets reflektivistiske snit, der repræsenterer et fokus på en teoretisk polyfoni i IP-disciplinen og generelt set en opposition til ethvert forsøg på en monistisk eller absolutistisk bestræbelse (Huysmans, 1997: 353)³. På samme vis betegner K.J. Holsti denne tilstand af teoretisk pluralisme som en symptom på IPs modenhed til at analysere en efterhånden meget kompleks international arena (Holsti, 1989: 256).

2.3 Specialets struktur

Problemformuleringen kan yderligt kvalificeres ved en gennemgang af specialets struktur og dermed implicit, hvorledes den vil blive forsøgt besvaret.

Det efterfølgende kapitel (3.0) omhandler de videnskabsteoretiske overvejelser, der ligger til grund for specialets 'videns'-krav omhandlende dels synet på 'viden', og dels hvordan en vidensstruktur er begrundet. Sidstnævnte vil være baseret på diskussionen mellem en grundlagsteori for begrundelse og en kohærensteori for begrundelse med vægt på kohærensteorien, mens førstnævnte vil introducere en karakteristik af videns-begrebet, der indebærer, at viden ikke kan eksistere forudsætningsløst (Kjørup, 1991: 76; Taylor, 1981: 18, 23-24). Denne vil blive koblet til en kohærentistisk begrundelsesstruktur og efterfølgende udgøre det tolkningsgrundlag, hvorpå diskussionen af et reflektivistisk bud på en konceptualisering af mediers rolle i krig vil foregå.

Efter disse indledende drøftelser vil hoveddelen af specialet tage sin begyndelse med en kort introduktion til reflektivismen (4.0), der vil blive gennemgået på baggrund af en opdeling i dens *modale* og *epokale* træk efter inspiration af J.F. Lyotard. Valget af reflektivismen som overordnet grundlag for diskussionen af konceptualiseringerne af mediers rolle i krig som henholdsvis en CNN-faktor og en *slagmark* skyldes flere ting.

Først og fremmest ønsker jeg at foretage besvarelsen af problemstillingen i et IP-regi, idet fokuset på massemedier her indenfor ikke er fremherskende. Herved håber jeg på at kunne gøre et bidrag. For det andet er reflektivismen associeret med netop den type meta-teoretiske overvejelser (Ruggie, 1998: 878; Lapid, 1989: 236), der vil være grundlaget for diskussionen af en CNN-faktor i

---

³ For en uddybning af dette aspekt ved reflektivismen se R: Ashley og R.B.J. Walker i deres: "Speaking the Language of Exile: Dissident Thought in International Studies"; i *International Studies Quarterly* 34(3)

---

international politik. Endeligt er reflektivismen også den retning indenfor IP, hvor mere sociologiske orienterede teorier har sin plads⁴, hvilket er grundlaget for den senere introduktion af en diskursanalyse i forsøget på at skabe en alternativ konceptualisering af mediers rolle ved *slagmarks*-metaforen.

Efter denne elaborering af den overordnede ramme vil det næste kapitel introducere tilgangene til studiet af CNN-effekten med repræsentanter for og imod klassificeret som henholdsvis en vagthund-forklaring og en vejrhane-forklaring (5.1). Dette afsnit vil i overensstemmelse med de retningslinjer angivet i det forudgående kapitel analysere disse positioner ud fra en reflektivistisk *modal* optik med henblik på en diskussion af deres teoretiske og ontologiske forudsætninger. Således vil diskussionen påpege at de to forklaringstyper, på trods af de indbyrdes divergerende holdninger for og imod en CNN-effekt i international politik, deler det samme ontologiske udgangspunkt og de samme analytiske præmisser.

Både dem, der vil hævde tilstedeværelsen af en CNN-faktor i international politik og kritikerne af selvsamme tendens opererer, trods deres umiddelbare uenighed, med en metodologisk individualisme, hvor medierne sættes som selvstændige aktør vis-à-vis de andre aktører i det internationale system (staterne og de internationale organisationer (IO)). Pba. dette fælles udgangspunkt er det efterfølgende en empiriske afvejning om man kan på- eller afvise en sådan rolle. Dette vurderes, som et yderligt fællestræk, ud fra en placering af medierne som en afhængig eller uafhængig variabel i en kausal-orienteret forklaring af internationale konflikter. På denne måde deler både vagthund- og vejrhane-forklaringen samme ontologiske udgangspunkt for, og epistemologiske tilgang til, diskussionen af en CNN-faktor i international politik, hvilket indebærer, at de er enige om udgangspunktet, men uenig i de konklusioner, der kan drages heraf.

Ved en kritik af disse meta-teoretiske forudsætninger indeholdt i diskussionen af en CNN-faktor i internationale konflikter vil jeg åbne for en reflektivisk betonet og alternativ tilgang til en konceptualisering af mediers rolle (5.2). Med kritik menes der i denne sammenhæng ikke en fuldstændig afvisning af en konceptualisering af mediers rolle i krig som en CNN-faktoren, men derimod en problematisering af denne opfattelses analytiske præmisser.

(September) 1990.

⁴ Således karakteriserer R. Keohane reflektivismen ved den øget inddragelse af sociologiske perspektiver i IP (Keohane, 1995: 282-83), og mere konkret kan dette iagttages i blandt andre Alexander Wendts "[Anarchy is What States Make of it: The Social Construction of Power Politics](#)"; i *International Organization* 46(2), og i Mark Laffey og Jutta Weldes: "[Beyond Belief: Ideas and Symbolic Technologies in the Study of International Relations](#)"; i *European Journal of International Relations* 3(2), der begge introducerer et mere sociologisk orienteret perspektiv på international politik.

Denne vil koncentrere sig om en forståelse af mediers rolle i krig som, i en overordnet forstand, en nødvendig og åben strukturel betingelse i international politik (5.2.1), og i en mere konkret forstand som en *slagmark*⁵, der er integral for krigen i tiden efter den kolde krig (5.2.2). Den vil efterfølgende blive udformet som en *topografisk*-analyse givet ved en diskursanalytisk operationalisering (6.0). Endeligt vil denne indtil da teoretiske overvejelse blive eksemplificeret ved Golfkrigen (7.0), hvorved en anden forståelse af måden medier spiller en rolle på i krig og mere overordnet i international politik er tilendebragt. Efter konklusionen (8.0) vil der være en kritik (8.1) og en perspektivering af dette speciales tilgang (8.2).

3.0 Videnskabsteoretiske og metodiske overvejelser

Et forskningsprojekt ender ikke med en kopi af virkeligheden. Men (...) en slags videnskabeligt "portræt" af virkeligheden
(Kjørup, 1991: 55).

Formålet med dette kapitel er at anføre nogle grundlæggende overvejelser om det 'videnskabelige portræt' pba., hvad 'viden' er, eller kan karakteriseres som, og hvorledes man kan begrunde denne 'viden'. Igennem diskussioner af forsøg på karakterisering af 'viden' og forskellige tilgange til en begrundelsesstruktur er det samtidigt meningen at videregive et signalement af specialets udgangspunkt og grundlæggende ramme.

Det traditionelle fokus på en forståelse af viden sigter mod en positiv indholdsbestemmelse af videns-begrebet. Mest berømt og vedvarende er Platons definition fra "*Theaetetus*"-dialogen, hvor viden sættes lig med 'sand begrundet tro' ('justified true belief'), som stadig dominerer mange videnskabsteoretiske diskussioner⁶ (Platon, 1957: 140-162).

---

⁵ Denne fremgangsmåde skal ses i tråd med det tidligere refereret citat af Søren Kjørup om at '*sætte virkeligheden på begreb*', og kan yderligt forklares ud fra distinktionen mellem operationelle og beskrivende definitioner og deres brug i forskningsøjemed (Kjørup, 1991: 46-47). Hvor førstnævnte fordrer en lighed mellem begreb, og det man indfanger ved bestemte procedurer (f.eks. at 'intelligens' er det man måler med en intelligens-test), udforsker sidstnævnte mere begrebets sematiske indhold og dets betydning for det undersøgte (ibid.). Konceptualisering af medier som en *slagmark* i krigen, hører til sidstnævnte definition.

⁶Således er Platons definition fortsat genstand for kritik. Se bl.a. Edmund Gettiers artikel "*Is Justified True Belief Knowledge?*", hvor han opstiller en række kontrafaktiske situationer, der opfylder definitionen, men som ikke kan karakteriseres mod viden, og Robert Audi i hans "*Knowledge, Justification and Truth*", der ønsker at erstatte begrundelsesaspektet i Platons definition med en eksternalistisk funderet Reliabilism (begge artikler er trykt i Cahn et.al., 1996: 398-400 & 401-413).

I modsætning hertil vil specialet tilstræbe en karakterisering af viden, der, som en delvis negativ orienteret forståelse af viden, baserer sig på en lokalisering af nødvendige træk ved en videns-praksis og dennes afgrænsninger. For det første er viden altid **perspektivistisk**, hvorved der menes flere ting. Dels at man aldrig kan komme til viden uden en forudsat viden eller forudsætningshorisont for denne bevægelse, hvilket kan forstås som at: "(...) *en given betragtningstype på én gang lægger op til en bestemt konklusion og angiver grundlaget for konklusionen*" (Kjørup, 1991: 76), og dels at viden altid er et udsnit af virkeligheden og dermed begrænset: "*Man står aldrig alvidende eller uvidende konfronteret med verden. Altid taler et udsnit om et andet udsnit, og hermed er viden perspektivistisk*" (Schmidt, 1991: 15). For det andet, er viden en **interpretation**, idet en begivenhed eller hændelse først bliver udtryk for viden ved applicering af et vidensperspektiv, og dermed udsat for en interpretation, resulterende i at 'noget' bliver til "Noget" (id.). Endeligt kan viden ses som udtryk for **organiseret information**, hvor en række informationer, som ingen a priori forbindelse har med hinanden, sættes i relation til hinanden gennem interpretationen (ibid.).

For specialet indebærer disse karakteristika en række ting: For det første udmønter interpretations-elementet sig i en eksplicitering af den diskussions-optik givet ved reflektivismen, hvormed dels CNN-faktor litteraturen læses og dels den efterfølgende konceptualisering tager sit afsæt. For det andet henviser den perspektivistiske tanke til to ting. Dels udgør den grundlaget for den problematisering der udøves i næste kapitel, idet den sandsynliggør et fokus på CNN-faktor-opfattelsens implicite forudsætninger⁷, og dels åbner den for den efterfølgende reflektivistiske konceptualisering i dennes ekspliciteret valg af et perspektiv givet ved *slagmarken*. Endeligt refererer viden som organiseret information til den i det nedenstående beskrevne kohærentistiske teori for begrundelse, der lægges til grund for dette speciale.

Valget af denne videns-forståelse indebærer dog samtidigt en række problemstillinger om denne videns begrundelse, og i forlængelse af ovenstående punkter hvorledes denne viden organiseres, hvilket er dette kapitels anden del. Problemet ved denne vidensopfattelse er spørgsmålet om, hvornår man har viden, hvis al viden er afhængig eller afledt af anden viden.

Konkret drejer det sig om problemet om den uendelige regres. Ganske kort beskrevet er uendelig regres-problematikken spørgsmålet om, hvordan 'viden' begrundes når man bevæger sig fra det betingede til det betingende, der igen har en betingelse *ad infinitum* (A begrundes med B, der

---

⁷ Hermed forsøges Yosef Lapid's pointe indfanget om at: "(...) *what is assumed by a given theory can be far more significant than what is explicitly stated*" (Lapid, 1989: 241).

---

igen skal begrundes med C og så fremdeles), hvilket introducerer skeptikerens påstand om, at man derfor ikke kan have sikker viden.

Spørgsmålet bliver så, om man kan svare på dette problem således, at det "videnskabelige portræt", citeret i indledningen, kan siges at være begrundet. Overordnet kan forsøgene på svar deles op i to; dem der vil angive et sikkert grundlag, som kan stoppe den uendelig regres, og dem som vil acceptere den løbende begrundelse ved en kvalificering af den.

I førstnævnte svarkategori hører en grundlagsteori for begrundelse hjemme. Den har domineret diskussionerne om begrundelse af viden op igennem filosofiens historie repræsenteret ved Aristotels, Descartes, og Locke. Centralt for denne position er forestillingen om, at der eksisterer et sikkert vidensgrundlag (et sæt 'basic beliefs'), hvorfra al anden viden kan udledes, og som selv enten ikke behøver begrundelse eller er i stand til at begrunde sig selv⁸ (Bonjour, 1996:374).

Udlægninger af dette vidensfundament eksisterer både i internalistiske og eksternalistiske versioner. Således reducerer Descartes med brug af sin metodiske tvivl, i *'Meditations on First Philosophy'* (1993), udgangspunktet for videnskabelig erkendelse og begrundelse til den berømte sætning: "*cogito ergo sum*" (Descartes, 1993: 64-65), og etablerer derved et internalistisk vidensfundament, der er ubetvivleligt. Efterfølgende fører Descartes et Gudsbevis for at kunne slutte sig til yderligere sikre erkendelser, hvilket dog gør hans projekt til en svær position at indtage i dag. Andre har dog forsøgt at etablere ligeledes internalistisk funderede sikre 'basic beliefs' givet ved 'intuition' (Bonjour, 1996: 380-384), men det tilbageværende problem huserer stadig i spørgsmålet om, hvad der sikrer et internalistisk givet grundlag dets epistemiske karakter. Mao. drejer det sig om hvad, der kan gøre en subjekt-afhængig position objektiv.

Alternativt hertil er det eksternalistiske forsøg på at identificere et infallibelt vidensfundament i det empirisk givne. Herunder hører både Locke og i mere moderne tid de logiske empirister (Taylor, 1981: 19-21). I modsætning til at søge grundlaget for en sikker viden i subjektets habitus, ved dets rationalisme eller intuitive evner, så skal vidensfundamentet lokaliseres i måden den omgivende verden præsenterer sig for os, og evt. fejlkilder skyldes subjektets inadækvate evne til at gribe denne repræsentation. Men både Humes påvisning af induktionsproblemet og senerehen Quines kritik i "

---

⁸ Grundlagsteori for begrundelse findes i flere versioner betinget af kravet til ikke-afledthed hos 'basic beliefs', og man kan derfor tale om en henholdsvis stærk og svag udgave af grundlagsteori for begrundelse. Jeg har valgt at holde mig til den generelle definition af teorien, da den dels er dækkende for begge versioner, og da det dels vil føre for vidt her at redegøre for alle de indbyrdes distinktioner og deres problemer. For en dybdegående gennemgang af disse teorier se Laurence Bonjour "*Foundationalism*" (1996: 374-384).

Two Dogmas of Empiricism" (1953)⁹, har tilsammen sået væsentlig tvivl om denne tilgangs frugtbarhed i påvisning af et sikkert vidensfundament, hvorfra al anden viden kan udledes.

En grundlagsteori for begrundelse står derfor stadig over for problemet med en uendelige regres, i og med at den ikke har kunne påvise, hvorledes det grundlag, der skulle stoppe regressen, er udformet. Således er den uendelige regres ikke blevet brudt af hverken et rationalistisk eller empiricistisk fast fundament (Taylor, 1981: 18-21). Endeligt bliver problemet yderligt skærpet når man medinddrager overvejelser om hvilket studieområde, man opererer i. Hvor man indenfor naturvidenskaberne i højere grad er inspireret af denne tankegang i deres søgen efter mindsteenheder eller naturens byggeklodser som alt andet kan *forklares* udfra, så har den tilsvarende bestræbelse indenfor samfundsvidenskaberne været besværliggjort af deres fokus på mennesker og samfund, der i højere grad hører hjemme i en *forståelses*-dimension¹⁰.

I den anden svar-kategori hører en kohærensteori for begrundelse til. Denne indebærer som tidligere nævnt en accept af den løbende begrundelse ved en kvalificering af den. W. Quine argumenterer, i en kritik af en grundlagsteoretisk forankring i det empirisk givne, for, at vores 'viden' består af mange forskellige typer 'beliefs', der hænger sammen på forskellige måder, og at man derfor ikke kan finde et logisk udgangspunkt eller forudsætningsløst punkt for ens 'viden' (Quine, 1996: 385-388). Spørgsmålet må derfor være, hvordan dette 'web' af 'beliefs' skal hænge sammen for, at man kan kalde det et 'videnskabeligt 'portræt'.

Hertil vil en kohærensteori for begrundelse i udgangspunktet svare, at der skal være et fravær af inkonsistens mellem de involverede 'beliefs' så de optræder i det samlede 'belief'-sæt på en

---

⁹ Her argumenterer han for, at viden ikke har noget endeligt grundlag, men istedet indgår i et 'web' med andre vidensinstanser, og at viden derfor er interdependent funderet (hvilket jeg vil komme tilbage til senere i dette kapitel),

¹⁰ Denne sondring stammer oprindeligt fra tyske filosof Wilhelm Dilthey (1833-1911), der foretog en distinktion mellem naturvidenskaberne, der er *forklarings*-orienteret, og human- og samfundsvidenskaberne, der er *forståelses*-orienteret, på baggrund af deres respektive studieobjekter (Føllesdal et al., 1992: 86). Hvor naturvidenskaberne synes at beskæftige sig med rene kausale processer i naturen, er human- og samfundsvidenskaberne anderledes funderet. Om der er tale om tekster eller mennesker og samfund så er det fælles for begge, at man ikke kan tale om kausale processer, der kan forklares (Føllesdal et al., 1992: 90). For samfundsvidenskaberne gælder det, at man har med selvfortolkende subjekter at gøre (Taylor, 1981: 26), der fjerner sig fra en mulig *forklarings*-dimension dominerende i naturvidenskaberne. I stedet for forudsættes det, at man har med et meningsfuldt materiale at gøre, hvor ambitionen er at forstå dets sammenhæng. Denne distinktion er også blevet gennemført med henblik på IP (Hollis&Smith (1990)), hvor grundlæggende forskelle kan spores tilbage til sondringen mellem en *forklarings*- og *forståelses*-tilgang. Førstnævnte udgøres bl.a. af rationalistisk spil-teori, der forsøger at 'forklare' international politik 'udefra' ved henvisning til årsagerne til det undersøgte, mens sidstnævnte består af mere sociologiske tilgange, der 'forstår' international politik 'indefra' ved at åbne dens elementer. Denne sondring vil blive anvendt i kategoriseringen af de forskellige konceptualiseringer, som dette speciale har som sit omdrejningspunkt. At eftertiden har forsøgt at nedbryde den traditionelle modstilling mellem naturvidenskab og samfundsvidenskab med henvisning til, at der i praksis ikke er den store forskel mellem de to videnskaber på måde at bedrive videnskab på hører med til billedet (Kjørup, 1991: 76-77 & Bird,

---

modsigelsesfri og logisk konsistent måde. Men dette tillader et system bestående af elementer, der er helt uafhængige af hinanden, hvilket man normalt ikke vil karakterisere som viden. Derfor skal der også være en 'probalistisk konsistens' mellem de forskellige elementer i det kohærente system, hvilket, i modsætning til en ren logisk konsistens, betyder at systemer kan være mere eller mindre kohærente alt afhængigt af deres probalistiske konsistens og derfor graduelle i deres design. Et kohærent system består herved af en række interdependente vidensmomenter eller 'beliefs', der både er logisk konsistente, og hvor graden af systemets kohærens er proportional med dets probalistiske konsistens. Således er den viden dette system udtrykker begrundet ved sin interne grad af sammenhæng og dets delelementer ligeledes ved deres gensidige relation, hvorved teorier kan være mere eller mindre begrundet, og deres kohærens øges ved supplement af flere elementer.

Det overordnede kritikpunkt til en kohærentistisk udformning af en teori er spørgsmålet om et sådan systems epistemiske karakter. Mao.; hvis man kan forestille sig to lige kohærente teorier om samme sagsforhold, hvordan skal man i så fald vælge, endsige postulere, at det ene er mere begrundet end det andet? Jeg vil forsøge at svare på dette problem ved henvisning til, at det traditionelt stilles indenfor naturvidenskaberne, og at hvis man overfører det til samfundsvidenskaberne og dette kapitels vidensbegreb, så muliggøres et *prima facie* svar. Her vil jeg henvise til Paul Ricoeur, der beskriver de teoretiske konsekvenser af samfunds- og humanvidenskabernes objekt:

"Det er velkendt for alle eksperter inden for humanvidenskaberne, at menneskelige handlingers, sociale begivenheders og sociale fænomeners mening kan udlægges på flere forskellige måder. Hvad der er mindre kendt og forstået er, at denne metodologiske forvirring er grundlagt i selve objektets natur, og desuden at den ikke tvinger videnskabsmanden til at vakle mellem dogmatisme og skepticisme" (Ricoeur, 1991: 241).

Hermed vil jeg argumentere for, at en kohærentistisk tilgang i samfundsvidenskaberne ikke er underlagt samme epistemiske problemstilling som indenfor en naturvidenskabelig, og den vil derfor udgøre rammen for dette speciales teoretiske konceptualisering af mediens rolle i krig igennem en eksplicitering af dels relationen mellem de indgående elementer mht. deres probalistiske konsistens og dels, som følge heraf, denne konceptualiserings begrundelse givet dens kohærentistiske karakter.

På det metodiske plan vil jeg inddrage Bent Flyvbjergs (1993) overvejelser om case-studiets anvendelighed i samfundsvidenskaberne i brugen af Golfkrigen som eksemplificering af de teoretiske

---

1998: 131-135). Jeg har dog valgt at medtage modstillingen i sit oprindelige udtryk, da man stadig kan iagttage en vis sedimenteret effekt i de respektive videnskabers selvforståelse.

---

ansatser. Golfkrigen repræsenterer i denne sammenhæng en 'ekstrem case', da den på en lang række punkter er speciel og unik både som intervention og i forhold til mediernes rolle under krigen. 'Ekstreme cases' er ofte mere informationsrige end traditionelle repræsentative udvalgte eller tilfældige udvalgte cases, hvorfor enkeltstående 'ekstreme cases' tit kan generaliseres ud over sig selv (Flyvbjerg, 1993: 149-151). Generaliseringsgraden skal dog ikke tages som udtryk for en formel generalisering, men derimod som det 'gode eksemplens magt', der kan række ud over sig selv. Denne sondring mellem en formel generalisering og det 'gode eksemplens magt' kan ses analogt med den tidligere distinktion mellem en *forklarings-* og *forståelses-*dimension, hvorfor det 'gode eksemplens magt', på trods af den manglende formelle generaliseringsevne, stadig er anvendelig i forståelsesøjemed. På denne baggrund vil Golfkrigen som en 'ekstrem case' kunne illustrere de teoretiske ansatser pba. det 'gode eksemplens magt'.

Formålet med disse videnskabsteoretiske refleksioner vedrørende en karakterisering af 'viden' og, hvordan man kan begrunde denne, er flerfoldigt.

For det første har jeg introduceret en videns-karakteristik, der tjener til at understrege det perspektivistiske element involveret i fokuset på spændingsfeltet mellem medier og krig, der samtidigt udelukker eller underordner andre forklaringsfaktorer i relation til krig; det være sig systemisk orienterede sikkerhedsdilemmaer eller kontingente historiske socio-kulturelle faktorer. Pointen er, at opprioriteringen af én synsvinkel indebærer en nedprioritering af andre uden at den opprioriterede nødvendigvis er den kausale hovedforklaring; den er et perspektiv. Hermed er det, i tråd med den perspektivistiske tanke, meningen at forsøge at forstå et andet og ikke særligt belyst udsnit af virkeligheden i international politik, nemlig relationen mellem medier og krig i international politik.

For det andet, og i forlængelse heraf, er det meningen at få ekspliciteret den interpretative metode ved et perspektivisme-fokus. Overordnet er der tale om en applicering af en reflektivistiske position indenfor IP-litteraturen som vidensperspektiv på studierne af mediers rolle i krig i post-kold krigstiden, og mere konkret dette perspektivs erkendelse af, at viden ikke eksisterer forudsætningsløst (Walker, 1995: 323). Det drejer sig her om dels undersøgelsen af CNN-faktor tilgængeligheden forudsætninger eller hvad Søren Kjærup, inspireret af Thomas Kuhns paradigmatteori, karakteriserer som teoriers: "(...)grundlæggende overbevisninger angående karakteren af det særlige virkelighedsudsnit der behandles" (Kjærup, 1991: 145), og dels, i forlængelse heraf, forsøget på at etablere en reflektivistisk inspireret konceptualisering af mediers rolle i krig ud fra

---

forestillingen om, at hvis man stiller spørgsmålet anderledes, så åbnes der tillige for andre typer svar/perspektiver.

For det tredje indebærer denne interpretation en organisering af viden, der hviler på en kohærentistisk tanke. Den vil blive anvendt i nedenstående forsøg på en reflektivistisk konceptualisering og dennes operationalisering ved en diskursanalyse, hvor de sammenstillede teories probalistiske konsistens blive diskuteret for derved at øge denne konceptualiserings kohærentiske værdi.

Med disse overvejelser om viden karakteriseret ved dets perspektiv, interpretation og organisering sat i regi af en kohærentistisk forestilling om begrundelse af viden, har det været meningen at etablere en ramme for udfyldelsen af 'portrættet' af mediers rolle i krig og konflikt i tiden efter den kolde krig.

4.0 Reflektivismen som diskussionsgrundlag

my chief argument in this essay is that students of international institutions should direct their attention to the relative merits of two approaches, the rationalistic and the reflective.

(Keohane, 1995: 284).

Ovenstående citat er taget fra den artikel af R. Keohane i *International Studies Quarterly* (32(4)), som der oftest henvises til i en stadfæstelse af den disciplin-definerende debat i IP, der stod mellem rationalistiske orienterede og reflektivistisk inspirerede tilgange i IP. Inden jeg fortsætter med en uddybning af reflektivismen, er der dog indledningsvis en række kommentarer, der skal knyttes an til dette kapitels udseende. Baggrunden for kapitlet skal ses i det videnskabsteoretiske kapitel, hvor videnskaraktistikens perspektivistiske og interpretative snit netop stipulerede nødvendigheden af at ekspliciterer forudsætningerne for ens videnskrav. Det indebærer i dette speciale, at reflektivismen er den ekspliciteret forudsætning for den ønskede diskussion i problemformuleringen.

I og med at reflektivismen¹¹ således er diskussionsgrundlaget, så er formålet med dette kapitel at få ekspliciteret, hvorledes reflektivismen kan forstås, og dermed bruges i det efterfølgende

---

¹¹ Det er nødvendigt at komme med en uddybende begrebsafklaring i forhold til den senere anvendelse. Reflektivisme-betegnelsen repræsenterer her en række forskellige positioner såsom feministisk IP-teori, Kritisk Teori, post-strukturalisme, post-modernisme og social-konstruktivisme, der med forskellig vægt er karakteriseret

---

som diskussiongrundlag i forbindelse med henholdsvis problematiseringen af CNN-faktor konceptualiseringen og den efterfølgende alternative 'approach' ved *slagmarks*-konceptualiseringen. Til dette formål vil jeg inddrage Lyotards brug af postmodernisme-terminen som perspektivering af reflektivismen.

I J.F. Lyotards "*Viden og det postmoderne samfund*" (1986), hvor termen 'postmodernisme' optræder for første gang, eksisterer der ikke nogen entydig brug af begrebet. Istedet har Niels Brügger identificeret tre *epokale* og en *modal* betydning af termen (Brügger, 1999: 37), der kan koeksistere uden at blive ført *ad absurdum* som hinandens modsatte, hvilket overført på reflektivismen muliggør en anden læsning af reflektivismens bidrag til IP¹². På samme måde som J.F. Lyotard er i stand til at betragte postmodernismen i både *epokal* og *modal* betydning uden konflikt, således skal det også forstås i overførelsen på reflektivismen. Selv om der er tale om to distinkt forskellige analytiske kategorier, så er de ikke indbyrdes modstridende, men derimod koeksisterende¹³. Walker kan anføres som eksempel herfor. Dele af hans forfatterskab er orienteret mod en *modal* kritik af rationalismen/neo-realismen, mens andre dele kan karakteriseres som *epokale* forståelser af international politik, der bygger på denne kritik, og derfor søger at forstå international politik på anden vis end den rationalistiske ved inddragelse af elementer fra bl.a. sociologien og Politisk Teori. Som eksempel på de to forståelser af reflektivismen kan de konstruktivistiske analyser givet ved Alexander Wendt og Emmanuel Adler betegnes som *epokale*, i og med at de repræsenterer forsøg på at forklare international politik i forlængelse af det rationalistiske paradigme, mens forfattere som Jim George og dele af R.B.J. Walkers forfatterskab

---

ved kontekst-afhængige og historisk betingede analyser og en generel oppositon til et dominerende rationalistisk paradigme. Denne overordnede samlebetegnelse er andre steder karakteriseret ved post-positivisme, post-modernisme, og konstruktivisme, der igen andre steder i litteraturen er underafsnit af en sådan overordnet fællesbetegnelse, hvorfor der til tider kan herske usikkerhed med hensyn til, hvad der refereres til. Jeg vil i dette speciale forsat bruge reflektivismen som den overordnede betegnelse, og i tilfælde, hvor der refereres til litteratur med andre betegnelser vil dette blive ekspliciteret. Begrundelsen herfor er, at jeg søger de kendetegnende træk ved den reflektivistiske 'position' og ikke en specifik teori. Men dette vil fremgå i det følgende.

¹² De to begrebers mening kræver dog kort en uddybning af hensyn til den senere brug. Hvor det '*modale*' henviser til: " (mlat. *mo'dalis*, af lat. '*modus* måde) vedr. måde, mådes-; betinget af forholdene" (Gyldendals Fremmedordbog, 1987: 378), og dermed det undersøgte *modus*, så er det lidt mere kompliceret med '*epokal*'. I dansk opslag betyder '*epokal*' "epokegørende" eller "skelsættende" (id.), hvilket ikke synes i sammenhæng med den tidlige dimension 'post'-terminen ellers henviser til. Men i engelsk opslag betyder '*epokal*': "1 A historical period. 2. An event marking the beginning of a new era" (Websters Dictionary, 1984: 235), hvorfor det tyder på, at Niels Brüggers brug af den danske term '*epokal*' kan opfattes som en anglicisme. De to betegnelser viser hen til to forskellige former for postmodernisme: postmodernismen som en konstitutionel og permanent krise i og kritik af det moderne (*modal*), og postmodernisme som den periode, der efterfølger det moderne (*epokal*). Betegnelsen post-modernisme er dermed lettere misvisende, idet det kun viser hen til den *epokale* betydning af termen.

¹³ Man kan dog argumentere for, at den *modale* og *epokale* bestræbelse indenfor reflektivismen er uforenelig, idet den ene opponerer mod en rationalisme, mens dele af den anden (den Katzensteinianske-Wendtsianske konstruktivisme) søger mod en forsoning med en Keohane'sk neoliberalisme (Hansen, 1998: 14). Se også Ruggie (1998: 882).

---

snarere kan betragtes som *modale* træk ved reflektivismen. Dette skyldes deres fokus på en metateoretisk kritik af IP-disciplinen, hvor der ikke sættes en ny sandhed, men istedet sættes spørgsmålstegn ved den herskende ortodoksi (Wæver, 1997: 15; Ashley&Walker, 1990: 263-64). Disse to træk ved reflektivismen bliver ofte blandet sammen i en kritik af reflektivismen. Kritikken, som den er formuleret af Keohane, gik på en manglende sammenhæng i forskningsprogram samt manglende empirisk succes (Keohane, 1995: 302), der skal indfries, hvis den reflektivistiske retning skal være et alternativ til den rationalistiske position, hvilket ligeledes er kernen i Jervis kritik af de reflektivistiske strømninger i IP (1998). På denne baggrund synes Keohane og Jervis kritik udelukkende at rette sig mod en *epokal* forståelse af reflektivismen uden medinddragelse af det nye i form af det *modale* træk ved reflektivismen.

Formålet med en sådan belysning af reflektivismen ud fra dens *modale* og *epokale*¹⁴ træk er altså ambitionen om en karakteristik af denne samle-betegnelse i fraværet af en egentlig paradigmatiske udformning. Ved hjælp af disse to begreber er det muligt at indfange kendetegnende facetter, på trods af reflektivismens karakter af en teoretisk polyfoni, der kan anvendes i det følgende i diskussionen af, hvordan man kan konceptualisere mediers rolle i krig og konflikt.

Man kan dog anføre den kritik, at brugen af reflektivisme-terminen i det hele taget er misvisende, al den stund den for det første henviser til så forskellige retninger som feministisk teori, kritisk teori, post-modernisme og social-konstruktivisme, og for det andet er i en tilstand af løbende udvikling, hvorfor Keohanes betegnelse fra 1988 kan synes som en anakronisme. Dertil kan man tillige anføre den kritik mod min *modale* og *epokale* forståelse af denne term, at de på en række punkter minder om en poststrukturalisme og konstruktivisme, hvorfor jeg istedet kunne benytte mig af disse termer.

Jeg vil dog fortsat anvende denne forståelse af reflektivismen i en *modal* og *epokal* form idet jeg for det første, finder det frugtbart at bevare abstraktionsniveauet givet ved reflektivisme-betegnelsens overordnet karakter, da det ikke er min intention at give en fuldstændig redegørelse for denne position med alle dens retninger og deres underopdelinger¹⁵. Brugen af reflektivisme-terminen er således ment som en grænse for videre elaboreringer, da det ikke er dette speciales formål at kommentere på reflektivismen i videre forstand. Formålet er at etablere en forståelse, der muliggør

---

¹⁴ Karakteriseringen af reflektivismen ud fra disse to begreber skal alene forstås som et forsøg på at indkredse visse træk ved denne strømning, og indkredsningen pba. disse to begreber vil givetvis både træde visse forfattere over tærerne samt ikke fange *alle* retningerne i denne strømning. Når det er understreget vil jeg fortsat hævde, at de to begreber fungerer som en *læsning* af reflektivismen, der kan indkredse vigtige og sigende træk ved en reflektivistisk tendens i IP.

¹⁵ For en god og uddybende gennemgang heraf: se Lene Hansen (1998).

---

de næste kapitlers tilgang til mediers rolle i krig, og i denne sammenhæng tjener reflektivisme-terminen som samlende ramme eller læsestrategi for de følgende kapitler. I forlængelse heraf tjener *modal* og *epokal* betegnelserne ligeledes som demarkeringer, idet brugen af henholdsvis poststrukturalisme og konstruktivisme dels signalerer to forskellige teorier og dels, i mine øjne, nødvendiggør en yderligere uddybning af, hvilken poststrukturalisme og konstruktivisme, man positionerer sig indenfor. Brugen af reflektivisme-betegnelsen og forståelsen af den ud fra dens *modale* og *epokale* karakter har altså til formål at etablere et grundlag for specialets diskussion, der for det første skaber kontinuitet mellem de følgende kapitler, og for det andet afgrænser sig fra konkrete positioneringer indenfor forskellige retninger og uddybninger af disse¹⁶. Dette ville dels være for omfattende i forhold til dette speciales primære studie af mediers rolle i krig, og dels være i konflikt med ønsket om at etablere en egen tilgang til dette studie. Endelig er reflektivismen en betegnelse der fortsat har valør som karakterisering af bevægelser indenfor IP-litteraturen i disse år, hvilket bl.a. kan ses i Ole Wævers analyse af IP-litteraturen på tværs af nationale forskelle, hvor: "*All articles appearing in these journals (...) have been sorted (...) along the axis that seems the most decisive for these decades: rationalist-reflectivist*" (Wæver, 1998: 701).

Det *modale* træk ved reflektivismen kan ekspliciteres ved henvisning til John Gerard Ruggies (1998) klassificering af forskellige former for konstruktivisme (der i denne sammenhæng kan ækvivaleres med den generelle reflektivisme-betegnelsen). Ruggie opererer med henholdsvis en neo-klassisk konstruktivisme, en postmoderne konstruktivisme og en naturalistisk konstruktivisme (Ruggie, 1998: 880-82), hvor det især er den mellemste, der kan sammelignes med det *modale* træk ved reflektivismen. Denne er kendetegnet ved sin inspiration fra Nietzsche, Derrida og Foucault, og udgøres af forfattere som Campbell, Walker og James Der Derian. Fokus er bl.a. rettet mod sprogets konstituering af det sociale og, hvordan forskellige diskursive formationer:" (...) *constitutes the ontological primitives* (ibid.). Inspirationen herfor stammer bl.a. fra Derridas kritik af logocentrismen, der er ideen om et fast, underliggende og privilegeret 'centrum', der strukturerer den sociale virkelighed uden selv at blive struktureret (Torfing, 1999: 19, 39). I kritikken af en logocentrisme åbnes der for undersøgelser af: (...) *the foundational units of reality and analysis* (Ruggie, 1998: 881).

---

¹⁶ Man kunne f.eks. godt overveje om medier spiller en normgivende rolle i det internationale system på baggrund af M. Finnemores konstruktivistiske tilgang (1996) eller om medierne deltager i artikuleringen og konstruktionen af den nationale interesse i forbindelse med J. Weldes fokus på konstruktionen af den nationale interesse (1996). Jeg ønsker dog at etablere min egen forståelse af mediers rolle i krig, hvorfor jeg har valgt disse overordnede og generelle termer som udgangspunkt fremfor en positionering indenfor en poststrukturalistisk-konstruktivistisk retning.

I forlængelse af Ruggie kan Yosef Lapid (1989) inddrages i en yderligere eksplicitering af reflektivismens *modale* træk. Han trækker tre karakteriserende træk frem ved reflektivismens betydning for IP-disciplinen, hvoraf det især er det andet, som er af interesse for dette afsnit.

Reflektivismen (som han betegner som den post-positivistiske æra) har for det første bibragt IP en 'paradigmatisme', som er en optagethed af meta-videnskabelige enheder, for det andet en 'perspektivisme', der fokuserer på underliggende præmisser og antagelser, og endeligt en 'relativisme', som er kendetegnet ved en bevægelse mod metodologisk pluralisme (Lapid, 1989: 239-44). Med 'perspektivisme' menes der et: "(...) *deliberate shift to the (...) level of underlying ontological, epistemological, and axiological premises and assumptions*" (Lapid, 1989: 241), i erkendelsen af hvor vigtige begreber er i forhold til at sætte dagsordenen for studiet af international politik. Dét har i IP-litteraturen fordret et fornyet fokus på ellers naturgivne entiteter som 'staten', 'regimer', og 'international politik', og i videnskabsteoretisk sammenhæng medført diskussioner af henholdsvis 'objektivitet' og 'rationalitet'. Denne 'perspektivisme' kan derfor ses som en uddybning af den tidligere anførte meta-teoretiske kritik som et karakteriserende *modalt* træk ved reflektivismen, og som udtryk for en: "(...) *reflection on ontology, on epistemology, methodology -on what many call the unspoken presuppositions (...)*" (Ashley&Walker, 1990. 263).

Ligeledes kan Walker inddrages i forståelsen af reflektivismens *modale* og *epokale* karakter. I sin kritik af Keohanes artikel, hvorfra indlednings-citatet er taget, drager han en række konklusioner af betydning for det reflektivistiske felt. Således opregner han tre hovedkonklusioner: For det første skal der lægges mere vægt på historie og fortolkning i tilgangen til international politik. For det andet skal forskellige tilgange til international politik diskuteres på det ontologiske plan og ikke på det epistemologiske og metodologiske plan. Denne konklusion kan ses som en kritik af Keohanes insisteren på empirisk testning som den afgørende bevisførelse for en teori, hvilket er karakteriserende for det rationalistiske paradigme. Således er: "*Rationalist (...) presented as a tightly knit group of neo-realist and neo-liberalist who agree on about 90 per cent, while keeping up a very private battle about how to settle the remaining 10 per cent by means of empirical tests*" (Neumann&Wæver, 1997: 361)¹⁷. Det er i dette regi, at Walkers opprioritering af det ontologiske plan skal ses, idet et fokus på epistemologiske og metodologiske problemstillinger har ladet det ontologiske plan være uanfægtet igennem den forrige debat i IP-litteraturen (Walker,

---

¹⁷ Det er selvsagt svært præcist at definere rationalismen som en samlet enhed, uden at gøre vold på de teorier den bygger på, og uden at gøre den til en oplagt skydeskive. Et par centrale kendetræk skulle det dog være muligt at udkrystallisere. Således har rationalismen tendens til at: "(...) *lack ontological reflection, neglect of history, and rely solely on structural explanations.*" (Hansen, 1997: 325) og være orienteret mod empiriske analyser som

---

1995: 313-15), og empiriske analyser er langt fra neutrale i udformning (id.) (jævnfør bl.a. kritikken tidligere anført af Quine i hans "*Two Dogmas of Empiricism*" (1953)). For det tredje problematiserer Walker skellet mellem IP og Politisk Teori og den beslægtede opdeling i to distinkt forskellige sfærer - international og national - ved en inddragelse af Politisk Teori i International Politik (id.). Dette kan betragtes som et opgør med, hvad han karakteriserer som reduktionistiske tiltag i form af utilitaristiske kalkulationer og empiriske afprøvninger (ibid.). Det er ikke fordi empiriske analyser ikke er relevante; snarere er hans ærinde at påpege vigtigheden af en problematisering af de begreber og teorier disse analyser foretages på baggrund af, da de langt fra er givne størrelser. Walker selv kommenterer det således: "*The categories and concepts we have learnt to use with such facility, almost without thinking, come to appear natural and inevitable. Their contested history is soon forgotten*" (Walker, 1995: 323). Således repræsenterer Walkers konklusioner både *modale* træk i fokuset på de ontologiske præmisser og *epokale* træk ved inddragelsen af dels historisk betingede fortolkningsrammer og dels Politisk Teori som en udvidelse af den traditionelle forståelse af international politik.

Reflektivismen repræsenterer i denne gennemgang, efter inspiration af J.F.Lyotard, to hovedtendenser, der vil præge de efterfølgende kapitler som grundlag for diskussionen. For det første kan man pege på en *modal* grad, der var karakteriseret ved en optagethed af de ontologiske og metateoretiske spørgsmål i IP, som de tidligere disciplin-definerende debatter havde udeladt. Fokus er på en kritik af den herskende ortodoksi i IP, men uden at der sættes en ny sandhed. Det indebærer, som udgangspunkt for diskussionen af mediers rolle i krig og konflikt, et fokus på de diskuterede CNN-tilganges ontologiske syn og analytiske præmisser. For det andet er der tale om den *epokale* grad af reflektivismen, der er kendetegnet ved en mere teoriudviklende bestræbelse indenfor IP i forlængelse af det rationalistiske paradigme ved inddragelsen af elementer fra bl.a. Politisk Teori og sociologi. Som anden del af det reflektivistiske grundlag for diskussionen af mediers rolle i krig og konflikt indebærer den *epokale* grad en teoriudviklende bestræbelse mod en alternativ konceptualisering af mediers rolle i international politik ved inddragelse af elementer fra Politisk Teori og sociologisk massekommunikationsteori.

På denne måde er begge facetter ved reflektivismen inddraget og sat i forlængelse af hinanden, hvilket var formålet med bevarelsen af den overordnede samle-betegnelse, i og med at den *modale* kritik åbner for en efterfølgende *epokal* læsning af massemediers rolle i international politik.

---

verifikationsprincip (Keohane, 1995: 301-2).

5.0 Tilgange til studiet af mediers rolle i international politik

I de efterfølgende to kapitler vil fokus være på, hvordan man kan konceptualisere mediers rolle i internationale konflikter med udgangspunkt i en diskussion af en CNN-faktor i international politik ud fra reflektivismens *modale* overvejelser som oplæg til en anden konceptualisering, i det efterfølgende kapitel, baseret på reflektivismens *epokale* træk som grundlag.

5.1 Studiet af en CNN-effekt i international politik

"Whether or not the "CNN factor" is all powerful(a subject on which the contributors to this book disagree) (...) the original meeting (...) suggest how important well-informed and well-developed media attention is in formulation of sensible policies (...) amid the heightend difficulties of a troubled world at the end of the twentieth century".

(Rotberg&Weiss, 1996: 1-2).

"CNN is the sixteenth member of the Security Council"

Boutros Boutros-Ghali

citeret i (Minear et al., 1996: 4).

Da studiet af mediers rolle i international politik ikke repræsenterer et egentligt felt, men derimod stadig udgøres af et mangfoldigt litteratur-korpus¹⁸, er meningen med dette kapitel at rette opmærksomheden mod en bestemt tendens her indenfor; nemlig studiet af en CNN-faktor i international politik. Betegnelsen 'CNN-effekt/CNN-faktor' refererer i denne sammenhæng til en massiv mediedækning af internationale konflikter, der, gennem påvirkning af den offentlige opinion, er med til væsentligt at influere dagsordenen for de pågældende beslutningstagere, og dermed 'tvinge' dem til enten at intervenere i eller trække sig ud af krige og internationale konflikter (Rosenblatt, 1996: 136; Natsios, 1996: 150; Jakobsen, 2000: 132). Betegnelsen er generelt dækkende for alle typer medier, hvorfor CNN-prædikatet skal forstås symbolsk.

---

¹⁸ Der bl.a. udgøres af Jakobsen, (1996, 2000), Minears et al.(1996), Robinson (1999, 2000), Freedman (2000), Livingston&Eachus (1995), Rotberg&Weiss (1996), Caliendo (1999) og Orwin (1996).

Som det første citat refererer til, er det et uafgjort spørgsmål, som stadig diskuteres, hvorfor der i det nedenstående vil blive inddraget to forskellige tilgange til en CNN-effekt i international politik, der henholdsvis postulerer eksistensen af en CNN-effekt i international politik og benægter en sådan effekt. Disse vil blive benævnt 'vagthund-forklaringen' i postulatet af en CNN-faktor og 'vejrhane-forklaringen' i kritikken af denne.

Vagthund-forklaringen hævder, at der siden murens fald er en stigende tendens til at medierne spiller en rolle i international politik gennem deres dagsordensættende rolle forstået ved at: "(...) *the decisions made in network newsrooms can dramatically alter the political attitudes of the nation, limit its attention span, trivialize its political political debate, and diminish its capacity to create a genuine long-range political agenda*" (Halberstam, 1991: 386). Herved er medierne i stand til at influere beslutningstagere og få dem til at agere på måder, gennem billedliggørelse og live-reportering fra brændpunkter, der under andre omstændigheder ville være utænkelige eller i bedste fald i mindre skala. Herved betragtes medierne som en forholdsvis ny og selvstændig aktør i international politik, hvis betydning skal vurderes ud fra deres evne til at gøre en forskel i international politik: "*The so-called "CNN-factor" was the difference*" (Rosenblatt, 1996: 136). Dette analyseres ud fra, om medierne i den konkrete situation kan betragtes som en uafhængig variabel i forklaringen af en international konflikt (medierne => offentlig opinion => beslutningstagerne) (Jakobsen, 2000: 132), hvorved medierne spiller en rolle i international politik som en 'vagthund', der holder et vågent øje med den internationale scene. Det kan bl.a. ses hos Rosenblatt, der konkluderer at: "*The point of these illustrations is that the CNN factor (...) proved a critical influence on the policy-makers*" (Rosenblatt, 1996: 138).

Vejrhane-forklaringen vil på sin part indvende, at medierne ikke har denne stigende betydning i nyere tid, al den stund andre og mere vigtige faktorer fortsat spiller en rolle i forklaringen af internationale konflikter. CNN-faktoren er: "(...) *probably not as essential a factor as conventional wisdom suggest*" (Natsios, 1996: 163). Således vil fortalere for dette synspunkt (f.eks. Livingston (1995) og Robinson (1999)) hævde at eksempelvis geopolitiske, historiske og økonomiske årsager er vigtigere at inddrage end de mediebetingede årsager. Medierne spiller i denne sammenhæng højst en indirekte rolle som afhængig variabel i en forklaringsrelation, hvor de afspejler staternes interesser eller præferencer, hvorfor de ikke er nær så interessante som andre uafhængige faktorer: "*The media did play a role, but to suggest that their involvement was the primary or sole motivation for U.S. intervention would be an exaggeration*" (Natsios, 1996:

---

157) (min understregning). Det er i dette lys, at medierne opleves som en 'vejrhanen', der drejer efter de toneangivende strømninger i staternes bureaukratiske, geopolitiske og økonomiske interesser.

Man kan diskutere spørgsmålet om en CNN-faktor på flere måder. Man kan enten diskutere den ud fra et empirisk verifikationsprincip, hvor man kan diskutere den ift. forskellige krige og konflikter, eller også kan man diskutere den ud fra dens metateoretiske præmisser. Førstnævnte mulighed er den dominerende indenfor diskussionen af en CNN-faktor, repræsenteret ved ovenstående gennemgang og med bidrag af blandt andre Jakobsen (1996, 2000), Robinson (1999, 2000) og Natsios (1996), mens den anden ikke har været genstand for diskussion i samme omfang.

Jeg vil derfor med udgangspunkt i reflektivismens *modale* træk diskutere CNN-effekten ud fra disse to forklaringstypers ontologiske syn på medier og analytiske præmisser for dette syn, og dermed argumentere for, at de, trods deres umiddelbare uenighed om en CNN-faktor, opererer med det samme grundlag for at vurdere den.

For det første er de fælles om en enten-eller tilgang til studiet af mediers rolle i international politik konceptualiseret som en CNN-faktor. Således hviler begge forklaringstyper på en **nødvendig-og-tilstrækkelig**¹⁹ analytisk præmis i forklaringen af en CNN-faktor. For det andet er denne **nødvendig-og-tilstrækkelig** forklaring ontologisk funderet i et syn på medierne som en selvstændig ikke-stats aktør i det internationale system, der spiller en rolle vis-à-vis de andre aktører såsom stater, NGO'ere og IO'ere. Endelig er denne **nødvendig-og-tilstrækkelig** aktør rolle som medierne spiller forstået ud fra en rationalistisk kausal optik, som begge forklaringstyper opererer med, hvor medierne enten er den uafhængige og bagvedliggende variabel, og dermed interessant i international politik, eller også er medierne en mellemliggende variabel, og dermed uinteressant, idet de blot er udtryk for nogle bagvedliggende faktorer. Hermed deler de det samme ontologiske grundlag for og den samme epistemologiske tilgang til studiet af mediers rolle i international politik. Man kan mao. postulere, at de er enige om udgangspunktet, grundlaget herfor og fortolkningsrammen, men uenige om de konklusioner, der kan drages på baggrund heraf.

Den fælles enten-eller analytiske præmis forstået ved medierne som en **nødvendig-og-tilstrækkelig** faktor kan bl.a. iagttages ved Natsios, hvis analyse fokuserer på "(...) *whether the news media play a central role in forcing public policy-makers to attend to a major disaster and when the medias role is peripheral or irrelevant*" (Natsios, 1996: 149), og Robinson, der i sin artikel: "*The CNN-Effect: Can the News Drive Foreign Policy*" (1999) stiller samme

---

spørgsmål. Fælles for disse er den analytiske præmis, som afstikker udgangspunktet for diskussionen af en CNN-effekt, og dermed implicerer to svarmuligheder: enten ja til at medierne er en **nødvendig-og-tilstrækkelig** faktor eller nej i henvisningen til andre og mere betydningsfulde faktorer. Andre har forsøgt at opløde denne enten-eller præmis i afvisningen af dens dikotomi: "(...) *there is no real dichotomy between media-dictated policy and policy-dictated media*" (Minear et al., 1996: 46). Således ønsker Minear et al. (1996) at gøre op med den dikotomiseret opfattelse af en CNN-faktor i international politik og erstatte den med en mere nuanceret opfattelse af mediernes rolle vis-à-vis staterne og andre aktører. På baggrund af en række post kold krig konflikter konkluderer de, at der er forskellige grader af en medie-effekt benævnt som primær, sekundær eller ingen effekt. Det er dog interessant, at de opererer med de samme analytiske præmisser som de to foregående positioner, eftersom de tillige anskuer medierne som en aktør i det internationale system, der er sat overfor de andre aktører, og hvor mediernes placering på kontinuumet fortsat er betinget af deres karakterisering som uafhængig eller afhængig variabel blot i graduel forstand. Dermed udbygger Minear et al. de to forklaringstypers rækkevidde med introduktionen af et kontinuum, men det hviler på de samme forudsætninger, hvorfor det ikke grundlæggende forandrer disse to introduceret forklaringstyper.

Den anden fælles analytiske præmis for de to forklaringstypers diskussion af en CNN-faktor er, i forlængelse af ovenstående, spørgsmålet om, hvordan medierne udgør en **nødvendig-og-tilstrækkelig** faktor i international politik. Den kan anskues som en ontologiske opfattelse af medierne som en selvstændig ikke-stats aktør, hvilket kan anskueliggøres vha. den realistiske billiardkugle-metamor²⁰. I dette perspektiv konceptualiseres medierne som en ikke-stats-aktør forstået som en selvstændig enhedsaktør qua sin oppositionelle karakter og position overfor staterne. Der bliver mao. tale om placering af endnu en kugle på bordet sammen med de andre kugler, der udgøres af henholdsvis statsaktørerne og ikke-statsaktørerne²¹. Denne kugles rolle skal sidenhen vurderes ud fra dens evne til at ændre afgørende på de andre kuglers retninger.

Således synes vagthund-forklaringen at argumentere, når den introducerer medierne som den uafhængige variabel, der influerer staternes udenrigspolitiske horisont og dermed deres

---

¹⁹ **Nødvendig-og-tilstrækkelig** betegnelsen stammer fra moderne logik, hvor man i argument-analyser undersøger de indgående præmissers **nødvendige-og-tilstrækkelige** sammenhæng i vurderingen af den konklusion, der drages på baggrund heraf.

²⁰ Denne metafor er ment som en abstraktion, og skal ikke forstås som en 1:1 udlægning af verdens beskaffenhed. Når det er sagt, så tjener den stadig til at fremhæve et par centrale træk ved det internationale system ud fra et realistisk perspektiv. For en kort kommentar på og kritik af denne metafor se: Wæver (1992: 53).

²¹ I den realistiske udlægning er der kun stater på 'billiardbordet', men med suppleringen af neo-liberalismen kan man introducere andre ikke-stats aktører såsom IO'ere, NGO'ere og multinationale selskaber.

---

engagementer i internationale konflikter: *"Without media attention, governments and international organizations probably would not have responded as quickly and massively as they did"* (Rosenblatt, 1996: 138).

Vejrhane-forklaringen sætter tilsvarende, som udgangspunkt for sin vurdering af medieres rolle i international politik, en præmis om, at de skal vurderes ud fra deres evne til at styre beslutningstagers udenrigspolitiske udsyn, hvilket bl.a. ses ved termerne *'forcing'* og *'primary or sole motivation'* (jf.s.22-23). De konkluderer derimod modsat i deres påpegning af, at medierne ikke er i stand til at spille denne rolle, idet deres syn på medie-kuglen er, at den ikke er i stand til at ændre afgørende på de andre kuglers retning, hvis bevægelser på billiardbordet skyldes mere væsentlige geo-politiske eller økonomiske årsager.

De to forklaringstypers ontologiske syn på medierne som en ny aktør i international politik - som de sidenhen enten argumenterer for eller imod - kan forstås på baggrund af to tendenser. For det første en overordnet tendens til 'metodologisk individualisme' i studiet af international politik (George, 1994: 172), hvor: *"(...) newly recognized actors (e.g. regimes) are examined (...) on the basis that they are essentially individual, rational-choice-making objects in the world "out there" transparent to the similiary endowed subjects of International Relations"* (George, 1994: 204), hvilket i denne sammenhæng også synes at gælde for introduktionen af medierne som en CNN-faktor i international politik. Således er det implicite udgangspunkt for de to forklaringstypers vurdering af mediers rolle i international politik karakteriseret ved at medierne skal være selvstændige og uafhængige enhedsaktører for at være interessante. Jim Georges kritik af denne tendens går på dens tilsidesættelse af vigtige aspekter ved disse nye aktører, der ikke har plads i: *the narrative of sovereign rational man* (ibid.). På denne baggrund kunne man overveje, om der er facetter ved mediernes måde at fungerer på og betydning i det hele taget, der ikke bliver indfanget af den metodologiske individualistiske aktør-tilgang. Det vil være udgangspunktet for det næste kapitels konceptualisering af mediers rolle i international politik.

For det andet kan man forstå dette ontologiske syn pba. en tendens til traditionelt at opfatte medierne som en 'vagthund'. Det indebærer et syn på medierne som den 'fjerde statsmagt', der holder de andre statsmagter i skak som en slags specialiserede systemkritikere: *"I den såkaldte vagthundsmodel forsøger nyhedsmedierne mao. at være en konstruktiv samfundskraft ved at pointere problemer og overlade løsningsansvaret til beslutningstagere"* (Bro, 2001), hvilket synes at stemme overens med opfattelsen af en CNN-effekt. Den historiske baggrund herfor, i forbindelse med mediers rolle i krig, kan søges i betydningen af Vietnamkrigen, der repræsenterer

---

synet på medierne som en aktør, der står i opposition til stater. I tiden før kan man ikke finde omtale af medierne som en selvstændig aktør eller som en størrelse uafhængig af staten i forbindelse med internationale konflikter. Således var medierne i høj grad en del af krigsindsatsen i Anden Verdenskrig og Koreakrigen (Hageman: 1986: 31-71, Shaw&Martin, 1993: 45).

Vietnam-krigen er blevet udråbt til den første TV-krig, og medierne er blevet udpeget som en af de væsentligste faktorer til, at USA trak sig ud - identificeret ved begrebet Vietnamsyndromet. Tanken bag hviler på forestillingen om, at de mange TV-billeder fra Vietnamkrigen genererede en betydelig opbakning til anti-krigs bevægelsen og i det hele taget anti-krigs opinionen, der i sidste ende fik beslutningstagerne til at trække sig ud. Watergate-skandalen og pressens rolle heri i samme periode var med til at cementere forestillingen om medierne som den fjerde statsmagt og dermed en selvstændig aktør i politik²².

Daniel Hallin (1986) er dog imidlertid kommet frem til, at medierne spillede en sekundær rolle i det omfang, at de fulgte den politiske opinion, der var splittet. Den splittede politiske opinion var derfor en større forklaringsfaktor for det skift i befolkningens opinion, der i al væsentlighed udlægges som årsagen til USAs tilbagetrækning fra Vietnam²³. En væsentlig faktor var manglen på politisk konsensus, der skabte en politisk polarisering, hvorfor medierne skiftede fra en krigsreportering præget af erfaringerne fra Anden Verdenskrig, hvor man bakkede op mere ubetinget, til en mere traditionel politisk dækning, hvor denne polarisering var afspejlet (Hallin, 1997: 209). Dertil har undersøgelser vist, at medierne var mere kritiske over for anti-krigs bevægelsen end de normalt krediteres for, og at relationen mellem medier og stat var: "(...) *more cooperative than confrontational through the peak years of the war*" (Hallin, 1997: 211).

Og i videre forstand kan man diskutere denne opfattelse af medierne som en fjerde statsmagt i international politik på baggrund af en sondring mellem politisk journalistik i national og international sammenhæng. Forskellen består i at: "*The independence of the media as the "fourth estate" is often lost when dealing with issues overseas*" (Hammock og Charny, 1996: 125), hvilket repræsenterer en tendens til, at dækningen af internationale politiske begivenheder er anderledes betinget end traditionel politisk journalistik (Dobkin, 1993: 110). Det indebærer bl.a. en tendens til at følge den officielle linje i højere grad end ved national politisk dækning og en tendens til

---

²²Mediernes teknologiske og institutionelle udvikling spiller også en rolle i denne forbindelse. Teknologisk og socialt vandt fjernsynet mere og mere indpas som central orienteringskilde, samtidigt med at den skrevne presse skiftede institutionel karakter i udviklingen fra en mere traditionel parti-presse til en mere neutral omnibus-presse, der profilerede sig ved selvstændighed og uafhængighed.

²³ For en uddybning heraf med inddragelse af andres undersøgelser på området; se Hallin (1997).

---

afhængighed af de officielle repræsentanter i dækningen af internationale begivenheder, hvorved aktør-rollen mister i betydning.

Som eksempel på dette tab af uafhængighed kan man anføre de mangfoldige relationer, der eksisterer mellem medierne og stater. Colin Sparks (1996) identificerer seks forskellige typer relationer mellem stat og medier, og formålet med denne opridsning er at vise, hvordan man kan problematisere forudsætningen om medierne som en aktør adskilt fra eller i opposition til statsaktøren i det internationale system ved påvisning af andre former for relationer mellem medier og stater, der eksisterer udover den oppositionelle. De seks er kort fortalt rollen som 'patron', hvor staten oftest er det økonomiske bagland enten gennem statsstøtte eller gennem selektiv reklamestøtte. Det er en rolle der kan gradueres alt efter, hvor private medierne er. Der er rollen som 'the censor', hvor staten kan gøre brug af positiv eller negativ censur alt efter om de videregiver bestemte oplysninger eller prøver at holde andre tilbage. Den tredje rolle er som 'actor', hvor staten er en primær kilde til en begivenhed. Tendensen er at:

"The more dramatic the development, the more likely it is to be reported; some of the activities of the state, for example wars, are very dramatic indeed. Thus there is a convergence between the actions of the state and the norms of modern journalism" (Sparks, 1996: 85).

Herudover spiller staten en rolle som 'masseur', der indebærer en tilpasning af informationer til massemediernes nyhedsskema, deadline m.m. og en rolle som 'ideologue', hvor staten som en mere universalistisk størrelse repræsenterer et helhedsbillede eller en kontekst, hvor enkeltdele kan indplaceres/fortolkes bl.a. ved, at medierne ofte lægger ryg til offentlige udtalelser, talsmand m.fl. Endelig er der rollen som 'conspirator', hvor Sparks søger at gøre op med Macauleys billede af medierne som den fjerde statsmagt, der står kritisk overfor staten, ved at vise ensartetheden i de to institutioners opbygning og rekrutteringsgrundlag.

Man kan sammenfattende diskutere en sådan ontologisk opfattelse af medierne som en selvstændig enhedsaktør, på baggrund af dels en tendens til at kategorisere nye aktører i det internationale systemen som individuelle rationelle objekter og problemerne herved og dels, i forlængelse heraf, en sondring mellem national og international politisk journalistik, der problematiserer mediernes rolle som en fjerde statsmagt i international politik. Den sidste problematisering blev uddybet med den historiske baggrund ved Vietnamkrigen, hvis resultater stiller spørgsmålstejn ved den gængse opfattelse af medierne som en selvstændig aktør, der endte krigen. Man kan derfor med Jim Georges kritik in mente overveje om: '(...) *the media [are] a unitary*

actor that manipulates events or a complex process or set of processes that are themselves subject to manipulation?" (Minear et al., 1996: 4). Disse overvejelser skal dog ikke tages til indtægt for en generel afvisning af mediernes rolle i international politik, hvilket synes kontraintuitivt ift. følelsen af at: "*In our world the media are inescapable*" (Shattuck, 1996: 175), men derimod som oplæg til en anden konceptualisering i det efterfølgende kapitel.

Den sidste fælles analytiske præmis for de to forklaringstyper kan ses i deres epistemologiske tilgang til en CNN-faktor. Begge opererer med en rationalistisk-kausal optik, hvor vurderingen af mediernes rolle betinges af deres placering som en afhængig eller uafhængig årsag i det internationale system svarende til evnen, som selvstændig kugle på billiardbordet, at ændre væsentligt på de øvrige kugler på bordet. Hermed søger de to forklaringstyper at påvise/tilbagevise en årsagsammenhæng mellem medier og beslutningstagere i forklaringen af staters engagement i internationale konflikter. Denne sidste analytiske præmis kan altså betragtes som en *forklaringstilgang*, hvor man forklarer noget med henvisningen til dens årsager.

Sammenfattende har den *modale* diskussion af konceptualiseringen af mediers rolle i international politik som en CNN-faktor resulteret i påvisningen og diskussionen af dens tre analytiske præmisser. Dette har ikke haft til formål at gendrive denne konceptualisering, men derimod at få ekspliciteret og problematiseret grundlaget for en CNN-effekt i fokuset på hvad der inkluderes og dermed ekskluderes.

Det kan illustreres ved at indsætte ovenstående læsning i en matrix fremfor i et kontinuum:

		Medier spiller en rolle i krig/konflikt?	
		ja:	nej:
Andre aktører spiller en rolle?	ja:	?	Vejrhane- forklaring
	Nej:	Vagthund- forklaring	?

Ovenstående skematiske udlægning kræver et par uddybninger²⁴:

For det første er nederste højre felt indtil videre ude af betragtning, da det i denne sammenhæng ikke spiller nogen rolle. Forklaringer af internationale konflikter, hvor både medier og andre aktører ikke spiller nogen rolle, er, hvor interessante de end er, ikke relevante indenfor rammerne af dette speciale. For det andet repræsenterer den diagonale pil Minear et al.'s forsøg på et kontinuum af roller mellem medier og de andre aktører.

Nederste venstre felt repræsenteres af vejrhane-forklaringen, hvor medierne opfattes som en afhængig variabel, der dermed ikke besidder selvstændig forklaringskraft, og derfor ikke er interessant i det internationale system. Øverste højre hjørne udgøres af vagthund-forklaringen, der argumenterer for en CNN-faktor i det internationale system, idet medierne betragtes som en uafhængig variabel med selvstændig forklaringskraft og dermed en international aktør, man er nødt til at forholde sig til

I denne illustration er det det øverste venstre felt, der er interessant som det, der ekskluderes af CNN-faktor konceptualiseringen. CNN-faktoren synes at basere sig på en enten-eller tankegang i lokaliseringen af forklaringsfaktorer, hvor man kan introducere et både-og som alternativ. Altså at både staterne selv qua deres geo-politiske interesser m.m. og medierne gennem deres billedliggørelse m.m. begge spiller en rolle for forståelsen af engagementer i internationale konflikter uden at de to roller står i modsætning til hinanden. Dette vil jeg hævde på baggrund af en udskiftning af medierne som oppositionel aktør med en forestilling om medierne som en strukturel betingelse i international politik. Eller som Minear et al. udtrykker det: "*Rather than approaching the media as an actor with a purpose, it is more instructive to view the media as an institution with a process*" (Minear et al., 1996: 31).

I forhold til den tidligere brug af billiardkugle-metaforen svarer det til, at medierne snarere er bordet, hvorpå kuglerne triller fremfor en af kuglerne. Det er her vigtigt at understrege, at i så fald er der ikke tale om billiardbordet (for så ville jeg være skyldig i fortsat at opretholde en enten-eller præmis), men derimod om et multidimensionelt billiardbord, hvor medierne kun er et ud af flere (andre borde kunne være økonomiske, historiske, geopolitiske m.m.). Hermed er der i forbindelse med ovenstående skift i anskuelse også tale om en bevægelse væk fra en 'metodologisk individualisme' i anskuelser af medierne som en åben struktur eller proces.

---

²⁴ Konstruktionen af en sådan 'firkantet' model vil uværgeligt træde visse forfattere over tæerne, al den stund en skematisk model simplificerer visse forhold ved de gennemgåede positioner. Men når det er sagt, vil jeg dog hævde, at ovenstående matrix er i stand til at anskueliggøre de forskellige positioner ud fra deres analytiske præmisser.

Således er denne tilgang væsensforskellig fra en mulig placering på kontinuumet, der ellers også vil acceptere en blanding af forklaringsfaktorer fra både stats- og medie-aktøren, idet forskellen består i det grundlæggende ændret syn på mediernes ontologiske udseende i international politik som følge af fravælgelsen af en 'metodologisk individualisme's aktørtilgang. Det er dette øverste venstre felt, der danner udgangspunkt for næste kapitel, hvor denne tankegang vil blive videre udfoldet.

Med udgangspunkt i reflektivismens *modale* træk, blev der i det ovenstående argumenteret for, at spørgsmålet om mediers rolle i international politik udtrykt ved diskussionerne om en CNN-faktor var betinget af en analytisk præmis om 'metodologisk individualisme', hvor medierne udgjorde en selvstændig aktør, der blev analyseret ud fra *forklarings*-tilgangens kausale præmisser. Hermed blev svarmulighederne som følge af disse analytiske præmisser en af- eller påvisning af medierne som en **nødvendig-og-tilstrækkelig** forklaringsfaktor i international politik. Ihukommende overvejelserne om videns perspektivistiske snit er der her tale om, at måden eller formen hvormed spørgsmålet stilles, givet sine implicite antagelser, betinger de givne svarmuligheder. Jeg vil derfor karakterisere denne konceptualiserings form som en rationalistisk konstruktion af spørgsmålet om mediers rolle i international politik pba. dens ontologiske funderede aktør tilgang og dens epistemologiske kausal-betinget *forklarings*-optik, hvor svarmulighederne bliver spændt ud mellem på- eller afvisning af en CNN-faktor i international politik.

Ovenstående har ikke haft til hensigt at tilbagevise denne tilgang i sin helhed, men derimod blot, gennem en problematisering, at få åbnet for en anden måde at stille spørgsmålet på med udgangspunkt i matrixen. Således vil nedestående kapitel's *epokale* konceptualisering af mediers rolle i krig tage udgangspunkt i en forskelssætning fra ovenstående analytiske præmisser med fokus på udskiftelsen af en 'metodologisk individualisme's aktørtilgang med en åben strukturel tilgang baseret på et både-og grundlag og en *forståelses*-tilgang. På denne måde er skiftet i den ontologiske anskuelse ledsaget af et tilsvarende skift i den epistemologiske tilgang.

5.2 Mod en reflektivistisk forståelse af mediers rolle i international politik

Nogle folk siger, at nyhedsmedierne er fjenden, men rent faktisk er de en slagmark, og man skal vinde på den
Ledende officer fra den amerikanske hær citeret i
(Dragsdahl, 1991: 9).

---

*The implosion of the media of mass communication into
the political domain brings about a society where the
media is politics and politics is the media*

-om lektien fra McLuhan i

(Stevenson, 1995:123).

Formålet med dette kapitel er en formulering af en reflektivistisk-inspireret forståelse af mediers rolle i internationale konflikter. Baggrunden herfor er overordnet reflektivismens *epokale* ramme og konkret det foregående kapitels undersøgelse af en rationalistisk konstruktion af spørgsmålet om mediers rolle i international politik og problematiseringen af denne. Inden denne alternative medietilgang udfoldes, er det vigtigt at understrege, i henhold til dels det videnskabsteoretiske afsnits videnskarakteristik og dels reflektivismens *modale* pointe, at denne forståelse er udtryk for et udsnit af virkeligheden set fra en bestemt synsvinkel, og derfor ikke skal betragtes som et mere sandt bud end de eksisterende, men som et alternativ til de eksisterende. Dette alternativs videnskrav hviler, i fraværet af et sandhedskrav, på kohærensteorien for begrundelse af den stund de forskellige komponenter er probalistisk konsistente og tilsammen øger kohærensens i denne tilgang.

Således vil dette kapitel tage udgangspunkt i matrixens øverste venstre hjørne i dets forståelse af mediers rolle i internationale konflikter. Dette vil ske med udgangspunkt i de tre præmisser, som analysen af den rationalistiske konstruktion af spørgsmålet om mediers rolle kunne sammenfattes til, hvorved de udgør afsættet for dette kapitels konceptualisering.

Det var for det første en enten-eller dikotomi funderet i en nødvendig og tilstrækkelig årsagssammenhæng, hvor medierne enten var bagvedliggende årsag eller var at betragte som en mellemliggende variabel. For det andet var konstruktionen af spørgsmålet om mediernes rolle i international politik præget af en metodologisk individualisme, der anskuede medierne som en selvstændig aktør i det internationale system beslægtet med IO'ere og andre ikke-stats aktører, og endeligt var denne tilgang for det tredje funderet i en kausalorienteret optik, hvor man *forklarer* ved henvisning til årsagerne. Disse analytiske præmisser var fælles for både vagthund- og vejrhane-forklaringstypen, hvor forskellen mellem de to hovedpositioner bestod i uenigheden om hvilke konklusioner, der kunne drages på baggrund heraf.

Disse tre analytiske præmisser danner således udgangspunkt for dette kapitels forståelse af mediernes rolle, i og med at udfoldningen af denne forståelse er et forsøg på at svare anderledes på

---

disse præmisser efter diskussionen i det foregående kapitel. Implicit heri ligger der en accept af, at denne tilgang tillige hviler på en række analytiske præmisser, hvilket er uundgåeligt i kraft af dens fundering i reflektivismens *modale* karakter. Dermed er det ikke en alternativ tilgang i betydningen af at kunne sætte sig ud over disse epistemologiske begrænsninger²⁵, hvilket ville være et brud med Derridas kritik af logocentrismen, men derimod alternativ i dens forskellighed i forhold til de punkter, der følger af en rationalistisk konstruktion af spørgsmålet om mediers rolle i international politik.

Udfoldningen af en reflektivistisk inspireret forståelse af mediers rolle i internationale konflikter på baggrund af matrixens øverste venstre hjørne vil derfor være centreret om følgende forskelssætning i forhold til de rationalistiske præmisser. For det første vil enten-eller dikotomien blive udskiftet med en både-og tankegang gennem en udvidelse af nødvendig og tilstrækkelig-præmissen, hvilket vil munde ud i en **nødvendig-men-ikke-tilstrækkelig** forståelse af mediers rolle i international politik. Undersøgelsen af hvordan medierne kan betragtes som en **nødvendig-men-ikke-tilstrækkelig** faktor i internationale konflikter, vil føre over i den anden præmis, hvor denne tilgang overordnet vil udskifte den rationalistiske *aktør-forklaring* med en struktur/procesforståelse (jf. Minears citat s.29), der konkret vil fokusere på medierne som *slagmark* (jf. det første citat i indledningen til dette kapitel). Endelig vil denne tilgangs alternativ til den tredje analytiske præmis være implicit, eftersom det er selve måden denne tilgang bliver udfoldet på. Det drejer sig om en forståelses-orienteret tilgang fremfor en årsagssøgende forklaringstype²⁶. Hermed er disse alternative kommentarer til de tre rationalistiske analytiske præmisser samtidigt udtryk for en ændret ontologisk og epistemologisk tilgang til studiet af mediers rolle i international politik.

Enten-eller præmissen forudsætter for vurderingen af mediers rolle, at den er af en **nødvendig-og-tilstrækkelig** karakter, hvorved rollen kan karakteriseres som enten af stor betydning (vagthund-forklaringen) eller af ingen eller sekundær betydning (vejrhane-forklaringen). Men som det blev gennemgået i det forrige kapitel syntes det kontraintuitivt, eftersom man på samme tid kan have oplevelsen af, at medier spiller en stor rolle i international politik efter den kolde krigs ophør, uden at man derfor i konkrete cases/konflikter vil negligere andre betydningsfulde faktorer

---

²⁵ Begrænsninger i betydningen af at viden altid er perspektivistisk, selektivt og udtryk for en interpretation, hvor man har appliceret et vidensperspektiv således at 'noget' bliver til 'Noget' (jf. det videnskabsteoretiske kapitel). Det er mao. ikke muligt at gå til et sagsområde forudsætningsløst. Istedet svarer det til, ifølge Quine, at man ved at spørge til et sagsområde in- og ekskluderer forskellige egenskaber ved det undersøgte, der igen betinger de mulige svar (Hollis&Smith, 1990: 55)

²⁶ Denne sondring mellem disse to grundlæggende indfaldsvinkler er som nævnt tidligere at finde hos henholdsvis Smith (1996) og Hollis&Smith (1990).

---

eller udråbe medierne som en hovedforklaring, der har forrang fremfor andre. Altså må mediernes rolle forstås på anden vis.

En måde man kan imødegå denne tanke på, er ved at udvide forståelsen for, hvordan fænomener kan være betingelser for hinanden. For det første opererer man indenfor moderne logik med, at en given størrelse kan være en **nødvendig og tilstrækkelig** betingelse for et andet fænomen, det kan være en **tilstrækkelig-men-ikke-nødvendig** betingelse, og endeligt en **nødvendig-men-ikke-tilstrækkelig** betingelse (Forbes, 1994: 20-24). I det forrige kapitel blev den rationalistiske *forklarings*-tilgang klassificeret som en **nødvendig og tilstrækkelig**-kausal tankegang, hvilket, i lyset af ovenstående muligheder, kun er en ud af flere mulige måder at betragte det relationelle forhold på.

Jeg vil derfor som det andet tage udgangspunkt i et syn på mediernes rolle i internationale konflikter, der er funderet i en **nødvendig-men-ikke-tilstrækkelig** tankegang, hvorved massemedier skal ansues som en nødvendig betingelse for en forståelse af krigens karakter²⁷, men ikke som en tilstrækkelig faktor, idet der er talrige andre forståelsessfaktorer til stede. Ideelt set burde man derfor inddrage som mange som mulige af potentielle forståelsessfaktorer, men grundet de kvantitative hensyn samt fokuset på medier i dette speciale er dette udeladt. Samtidigt er det i tråd med G. Ó Tuathails pointe om, at man, i fokuseringen på massemediers rolle i international politik, skal fokusere på **mediecentralitet** og ikke **mediekausalitet** (foredrag på Statskundskab d. 12/10/1999). Fred Cate konkluderer ligeledes i sin analyse af mediernes rolle i fremtidens konflikter at: "*(...) media attention (...) may not be sufficient to generate a response, but it is necessary*" (Cate, 1996: 5).

Herved er enten-eller præmissen erstattet med en både-og tankegang, hvor både vagthund-forklaringens grundlæggende pointe om at medierne spiller en rolle i det internationale system i dag og vejrhane-forklaringens insisteren på anerkendelsen af andre ikke-medie faktorer og forsigtighed med at overvurdere mediernes rolle er søgt integreret fremfor sat i opposition til hinanden. Denne integration af synspunkter hviler på en nødvendig men ikke tilstrækkelig tankegang. Således er grundlaget for det øverste venstre hjørne søgt anskueliggjort, og næste skridt er så at klargøre, dels **hvorfor** medierne udgør en nødvendig faktor i det internationale system i dag, og dels **hvordan** de udgør en nødvendig faktor, hvilket samtidigt er besvarelsen af den anden præmis.

5.2.1 Mediers nødvendige rolle

Baggrunden for at medierne spiller en nødvendig rolle i international politik i dag hviler på to faktorer, der er henholdsvis nationalt og internationalt forankret.

For det første kan man i en forståelse af mediernes betydning i dag tage udgangspunkt i en karakterisering af det civile samfund²⁸ som bestående af en række centrale institutioner, der dels definerer meningen i og betydningen af begivenheder, og dels repræsenterer sociale interesser og artikulerer synspunkter i relation til dem. Det kan eksempelvis være kulturelle, religiøse og uddannelsesmæssige institutioner, men hvor tendensen er, at massemedierne mere og mere indtager en position som den centrale institution, der tilbyder en totalitet, hvori de andre institutioners 'totalitet' bliver en del fremfor en helhed (Shaw, 1996: 2-15; McQuail, 1994: 1, 110-111). Således er: "*The communications media (...) the principal arena of informational representation in which images are produced, transmitted and consumed*" (Shaw, 1996: 12). Herved er medierne at betragte som det centrale forum, hvori den offentlige debat/det civile samfund udfolder sig og kan iagttages (McQuail, 1994: 11-12). Mediernes rolle som den centrale institution kan også ses ved at: "*Many scientific studies have confirmed that we no longer turn as often to our families, friends, neighbours, religious organizations, or social institutions for the news and information we need about ourselves, our communities, and our world. We now depend mostly on mass media*" (Hierbert, 1995: 1).

For det andet kan man iagttage at det internationale system, i tiden efter den kolde krig, for den vestlige verden er præget af manglen på trusler på kort og medium sigt ifm. mellem-statslig krig (Shaw, 1996: 6; Peter Viggo Jakobsen, 2000: 131). Tidligere indebar den kolde krig, at de fleste interventioner og konflikter blev inddæmnet af og læst gennem en øst-vest optik, hvorved repræsentationen af konflikten var rimeligt fastlåst (Shaw, 1996: 5). Ophøret af den kolde krig som 'structure of conflict' og den asymmetriske karakter²⁹ i det internationale system betyder, at de

---

²⁷ Det skal selvsagt forstås ud fra specialets afgrænsning til den vestlige verden og de konflikter den involverer sig i, idet man kan nævne flere konflikter på f.eks. det afrikanske kontinent, hvor medierne ikke er nogen nødvendig betingelse for at forstå dem.

²⁸ Det civile samfund skal i denne sammenhæng forstås i den gramscianske betydning som samfundet minus det økonomiske system på den ene side og staten med dens lovgivende og magtmæssige monopol på den anden (Shaw, 1996: 13). For en yderligere diskussion af det civile samfund se: "Det civile samfund" i *Social Kritik - Tidsskrift for social analyse og debat*, nr.29, 1994.

²⁹ Dette argument hævder ikke et trusselsfrit miljø for den vestlige verden, men blot at der er tale om andre typer trusler end dem traditionelt forbundet med internationale kriser og intervention i dem. For en nærmere gennemgang af de nye typer trusler (bl. a. cyberwarfare, terrorisme og human network attacks) se: Military Review, sep.-okt. 1999, s. 2-11, 34-70).

---

vestlige landes engagement i konflikter behøver en anden type begrundelse over for deres befolkninger end den, der kan gives i forbindelse med en direkte trussel mod ens territorium som tilfældet var under den kolde krig. Interventionerne er mao. blevet 'valgfrie' eller mere åbne i karakter, hvilket opprioriterer betydningen af det civile samfunds opbakning og det offentlige rum som forum for legitimitetsforhandlinger, hvilket NATOs talsmand Jamie Shea som beskrevet var inde på i indledningen på specialet. Tendensen er, at jo større usikkerhed, der eksisterer om en given konflikt og et engagement i den, desto mere er den genstand for den offentlige debat (Shaw, 1996: 7).

På baggrund af disse to overordnede træk kan mediernes nødvendige rolle anskues som en strukturel betingelse i det internationale system som følge af dels mediernes betydning som den centrale institution, hvorigennem meningen i og betydningen af begivenheder repræsenteres og dels gennem karakteren af det internationale system set fra et vestligt synspunkt, hvor asymmetrien og fraværet af direkte trusler opprioriterer betydningen af medierne som denne centrale institution. Det er i denne forstand, at medierne skal betragtes som en nødvendig strukturel faktor i international politik. Herved er grundlaget for matrixens øverste venstre hjørne samt det overordnede alternativ til den rationalistiske aktør-præmis søgt anskueliggjort.

Efterfølgende er det nødvendigt at uddybe, hvordan medierne som en strukturel betingelse skal forstås³⁰.

Et fokus på medierne som en strukturel betingelse i international politik skal ikke opfattes i en deterministisk eller lukket forstand, som den traditionelle sender/message/reciever model (SMR) indenfor massekommunikationsteori gør. SMR-modellen fokuserer på kommunikation som en fi udveksling af budskaber, hvor selve transmissionen er i centrum (Torfing, 1999: 218-219; McQuail, 1994: 49-50). Denne tilgang blev kritiseret og uddybet af receptionsforskningen i 80'erne, der tog udgangspunkt i modtagersidens varierende og individuelle afkodning af budskaberne, hvorved den deterministiske tone blev blødt op, om end den lineare transmissionstanke blev bevaret. Denne tankegang er fra postmoderne hold blevet kritiseret for dels at overse, at essensen af kommunikation ikke er udvekslingen af budskaber, men derimod budskaberne i sig selv og konstruktionen af dem, og dels at budskaberne ikke har et rent originalt indhold givet ved afsenderens intentioner, men derimod er udtryk for støj og forvrængning, udsat for begrænsninger og

---

³⁰ At forstå medierne som en strukturel betingelse kan umiddelbart synes i modsætning til en poststrukturalistisk tilgang, der netop imødegår en sådan betegnelse. Imidlertid er der tale om en form for strukturel betydning, der er åben og dermed i overensstemmelse med reflektivismen ved Derridas kritik af logocentrismen. Dette vil blive uddybet i det kommende.

---

selektion både inde- og udenfor medierne (Torfing, 1999: 218-220; Wark, 1994: 2). Denne kritik, som primært stammer fra den gren af studiet af massemediers betydning, der er benævnt 'Cultural Studies' (McQuail, 1994: 10), indebærer et syn på medierne: " (...) *as having their most significant effects by constructing meanings and offering these constructs in a systematic way to audiences*" (McQuail, 1994: 331). Medierne skal mao. ikke betragtes som en refleksion af en ydre social virkelighed, men derimod som en aktiv medskaber af denne, hvor både afsender, budskab og modtager er udsat for løbende konstitueringer (Ibid.). " *Television is not about the subject's communication with a real world of objects, but concerns the articulation of subjects and objects through chains of signification*" (Stevenson, 1995: 159).

Med afsæt i denne kritik repræsenterer den reflektivistiske *epokale* forståelse af medierne som en nødvendig strukturel betingelse i international politik et fokus på medierne som andet end blot 'viderebringere' af rene informationer/budskaber. Denne forståelse involverer et fokus på medierne som delvist bidragende til konstruktionen af budskaberne i et komplekst sammen- og modspil med konflikten i sig selv og andre involverede. Derved er der tale om en åben struktur, i modsætning til en lukket struktur givet ved SMR-modellen, præget af en grundlæggende uafgjorthed, der løbende søges lukket af forskellige partner inklusiv medierne selv. Med 'åben' hentydes der samtidigt til et syn på medierne som en struktur, der konstant strukturerer og struktureres i en vekselvirkning³¹.

Medierne som en åben struktur kan ses ved Giradets konstatering af at:

" *For reasons good or bad, the electronic media lend themselves to easy exploitation by all concerned: media moguls, politicians, advertisers, dictators, editors, accountants, public relations representatives, drug cartels, lobbyist, the military, and humanitarians*" (Giradet, 1996: 53). Medierne strukturerer på denne måde i international politik gennem deres italesætning og objektivisering af begivenheder, men er selv udsat for strukturering gennem påvirkning fra eksterne aktører, og herigennem ligger der en afstandstagen til en strukturel determinisme.

Medierne repræsenterer altså det forum, hvori begivenheder italesættes, fastlægges og objektiviseres af forskellige interesser. Bestræbelsen går, som Jean-Luc Nancy karakteriserer det, mod konstruktionen af en essens, hvis formål er en fiksering af det multiple og dermed en lukning af

---

³¹ Denne tankegang er lånt fra Anthony Giddens strukturteori, hvor han sammentænker struktur og aktør begreberne i en struktur dualitet, der både strukturerer og struktureres i en vekselvirkning (Giddens, 1984: 2). Herved er det analogt med Martha Finnemores kritik af modsætningen mellem de traditionelle struktur og aktør tilgange i IP, i og med at strukturerne og aktørerne i stedet for gensidigt skaber hinanden i international politik (Finnemore, 1996: 14-22).

---

det politiske³² (Poster, 1995: 34). I denne bestræbelse deltager både medierne selv samt andre ikke-medie aktører i en kompleks interaktion, der tilsammen aktivt skaber den virkelighed, der udgør international politik: "*Media stories and images provide the symbols, myths and resources which help constitute a common culture for the majority of individuals in many parts of the world today*" (Kellner, 1995: 1). Baudrillard kalder denne facet ved medierne for deres primære ideologiske funktion, i og med at de tilbyder illusionen om en umedieret tilegnelse af den sociale verden, der kan gengives transparent (Stevenson, 1995: 159). Pierre Bourdieu karakteriserer det som tendensen til at: " (...) *TV, der påstår at være et instrument til registrering af virkeligheden, [bliver] til et instrument der skaber virkelighed*" (Bourdieu, 1998: 22), hvilket han navngiver mediets: "*virkelighedseffekt (..) det kan lade folk se og få folk til at tro på hvad det lader se. Denne evne til at fremmane har mobiliserende virkninger*" (Bourdieu, 1998: 21).

At betragte medierne som en generel nødvendig strukturel faktor i international politik i dag kan ses analogt med John Ruggies pointe om at vi er vidne til " (...) *a shift not in the play of power politics but of the stage on which that play is performed*" (citeret efter: Deibert, 1997: 1). Således udgør medierne i dette perspektiv en stor og nødvendig del af den scene, hvorpå international politik udfolder sig, og det er i denne betydning at medierne skal betragtes som en nødvendig strukturel faktor i international politik. Hermed er det generelle alternativ til den anden rationalistiske præmis om medierne som en ny aktør i international politik grundlagt ved istedet at betragte medierne som en af scenerne i international politik³³ og dermed som en nødvendig strukturel faktor. I relation til de to hovedpositioners diskussion af mediernes rolle i international politik i det foregående er der tale om et overordnet ontologisk skift fra et spørgsmål om hvilken aktør, der syntes at spille den største rolle - medierne eller staterne - til et perspektiv hvor begge elementer spiller en stor rolle - den ene som nødvendig strukturel faktor for den anden som forsat aktør³⁴ (jf. Ruggies citat).

Dette var den overordnede pointe bag matrixens øverste venstre hjørne, og fokus skal nu rettes mere specifikt på, hvordan medierne som denne scene eller strukturelle faktor spiller en rolle i forbindelse med internationale konflikter og interventionen i dem fra vestens side.

---

³² Man kan, sat lidt på spidsen, vende den klassiske maksime om, at i krig er sandheden altid det første offer til, at i krig er sandheden altid det første der etableres.

³³ Andre scener eller strukturelle faktorer kunne være globaliserings-tanken og økonomisk interdependens.

³⁴ Man kan på baggrund af ovenstående diskussion af en rationalistisk tolkning af mediernes rolle set gennem CNN-optikken postulere, at medierne måske ikke spiller en hovedrolle, men ikke desto mindre spiller en vigtig og nødvendig rolle i international politik. Dette er samtidigt i overensstemmelse med reflektivismens understregning af en polyfoni i IP.

5.2.2 Mediers nødvendige rolle i krig og internationale konflikter - slagmarken

Med udgangspunkt i ovenstående generelle udlægning af mediers nødvendige rolle som strukturel faktor i international politik og Dragsdahl citatet i indledningen af dette kapitel, vil mediers rolle for resten af dette speciale, i forbindelse med internationale kriser og interventionen i dem, blive konceptualiseret som en *slagmark*³⁵. Denne konceptualisering tjener to formål. For det første er der overordnet tale om en anden måde at konstruere spørgsmålet om mediers rolle i international politik på end den gennemgået ved den rationalistiske diskussion af en CNN-faktor og dennes analytiske præmisser³⁶. Ved at konstruere spørgsmålet anderledes betinger man samtidigt andre svarmuligheder, hvilket er hensigten bag dette kapitel. Dette er i overensstemmelse med Søren Kjørups pointe, refereret i begyndelsen af specialet, om at sætte virkeligheden på begreb samt den reflektivistiske ramme, hvis *modale* karakter tilsiger dette.

For det andet tjener det til yderligere at eksplicite, hvordan medierne kan forstås som en strukturel faktor i forhold til internationale kriser og interventionen i dem. Ved at konceptualisere dem som en *slagmark* er det ontologiske skifte tilendebragt, idet skiftet i henhold til citatet er fra medierne som en 'fjende', hvilket jeg vil karakterisere som en aktør-opfattelse af medierne i international politik, til medierne som en *slagmark*, hvilket jeg vil betegne som en mere strukturel forståelse. Dette vil blive uddybet i det nedenstående. Medierne som en *slagmark* er altså en af de scener, hvorpå international politik foregår (jf. Ruggie).

Faren ved denne tilgang er, at man ikke indfanger de sjældne tilfælde, hvor medierne rent faktisk spiller en rolle som ren aktør, der direkte influerer beslutningstagerne i forbindelse med spørgsmålet om intervention eller tilbagetrækning (Jakobsen, 2000: 132). Disse udgør dog de ekstraordinære tilfælde (ibid.), hvorfor dette speciale fortsat vil rejse spørgsmålet om mediers rolle i

---

³⁵ Konceptualiseringen af mediernes rolle i international politik som en '*slagmark*' introduceres i Dragsdahl (1991), men '*slagmarks*'-metaforen anvendes ikke systematisk i hans bog. I introduktionen undrer han sig dog over at: "*Hvis pressen er en slagmark, så er det bemærkelsesværdige, at den knap nok er kortlagt*" (Dragsdahl, 1991: 10). Det er dette både *slagmarks*-konceptualiseringen og den efterfølgende *topografiske* analysestrategi vil forsøge.

³⁶ Af andre konceptualiseringer kan Mark Wark (1994) nævnes, der konceptualiserer mediers rolle i international politik som en vektor - givet ved en retning uden fast udgangspunkt, der transcenderer fysiske og kulturelle grænser - hvilket han efterfølgende bl.a. analyserer Golfkrigen, Murens fald og begivenhederne ved den himmelske fredsplads ud fra.

---

international politik som en *slagmark* i modsætning til debatten om en CNN-effekt i international politik³⁷.

At forstå mediernes nødvendige rolle som en ekstra *slagmark* ved en intervention kræver en uddybning af dels, **hvorfor** de kan betragtes som en sådan, og dels **hvordan** de kan betragtes som en sådan. Baggrunden for hvorfor *slagmarken* kan betragtes som en nødvendig og integral del af en intervention er tidligere blevet anført som de socio-politiske forandringer nationalt og internationalt, der dels har opprioriteret medierne som en central institution, hvorigennem det offentlige rum udfoldes, og dels har opprioriteret det offentlige rum i forbindelse med intervention i internationale kriser. Det socio-politiske argument hviler på Fullers tese om, at krigens udvikling, form og karakter er direkte koblet med civilisatoriske forandringer (Shin, 1999: 63). Forestillingen er at:

"(...) fundamental social and political changes are also taking place; together these shifts are transforming the very nature of war...individuals thousands of kilometres away can be brought right to the battlefield for (...) virtual support (...) as in the case of American citizens sitting in their living rooms watching world events unfold on CNN" (Bunker, 1999: 55).

McLuhan argumenterer ligeledes for, at udviklingen indenfor kommunikationsteknologien har vidtspredte transformatoriske konsekvenser socialt og politisk (Deibert, 1997: 6). I denne sammenhæng er det et argument for, at mediernes rolle som integral og nødvendig del af en intervention hænger sammen med udviklingen indenfor medierne - teknologisk, i deres udbredelse og i deres placering som en central institution.

Forståelsen af medie-*slagmarken* som en nødvendig og integral del af en krig eller intervention kan ses hos Hierbert, der konstaterer at:

" The effective use of words and media today, in times of crisis, is just as important as the effective use of bullets and bombs. In the end, it is no longer enough just to be strong. Now it is necessary to communicate. To win a war today, government not only has to win on the battlefield; it must also win the minds of its publics. Or, put in another way, when the government has to win, it also has to explain why it has to win" (Hierbert, 1995: 326).

Betydningen af medie-*slagmarken* kan ses i dens evne til, gennem mediering af krige og konflikter, at ændre deres indledningsvise karakter, historiske vigtighed og geo-politiske betydning (Ó Tuathail, 1999: 527-28), samt i det hele taget at tilbyde en *opfattelse* af en konflikt (Shaw, 1996: 2). Ó Tuathail nævner selv Bosnien som et eksempel herpå. Fra at have været geo-politisk

---

³⁷ Disse *ekstraordinære* situationer skal ikke forveksles med Bent Flyvbjergs argument om *ekstreme cases*. Hvor Flyvbjergs *ekstreme cases* henviser til deres informationsrigdom, så henviser ovenstående *ekstraordinære*

---

uinteressant udviklede regionen sig til at være af central betydning i tiden efter den kolde krig, hvilket kunne ses ved ændringen i dens betegnelse fra at være lokaliseret i Europas baghave, og derfor ikke af vital betydning, til at være i hjertet af Europa, og derfor krævede et engagement fra vestlig side. Ligeledes blev konflikten begrebsliggjort som henholdsvis en kviksandssituation og en gentagelse af holocaust, der henholdsvis lukkede og åbnede for mulige politiske tiltag som følge af associationerne med henholdsvis Vietnamkrigen og Anden Verdenskrig (Ó Tuathail, 1996: 192-93, 222)³⁸.

Det er som følge af de socio-politiske faktorer eller civilisatoriske forandringer, at medierne skal ses som en *slagmark*, der betinger måderne, hvorpå politik kan drives³⁹. Medie-*slagmarken* er en nødvendig og integral del af interventioner i internationale kriser, hvilket Shea, som beskrevet, er inde på i indledningen til dette speciale, og Shaw er inde på i forbindelse med Golfkrigen, hvor han konkluderer at: "*For the combatant states, the media war was undoubtedly an integral part of the war*" (Shaw, 1996: 73).

For at forstå hvordan *slagmarken* tager sig ud, kan man tage udgangspunkt i Paul Virilios arbejde med krigens rum (Brügger, 1994: 13). Krigens rum udspiller sig i tre dimensioner: Over, på og under jorden. Udviklingen i betydningen af disse tre dimensioner er samtidigt udtryk for udviklingen af krigens rum. Eksempelvis var 'på jorden'-dimensionen i lang tid den primære arena for krigen, men med Første og i særdeleshed Anden Verdenskrig ændres dette, i og med at lufrummet blev en selvstændig *slagmark*. Ud fra denne tankegang kan man tilføje en fjerde dimension til de tre eksisterende, nemlig medie-*slagmarken*, der således tillige er udtryk for en yderligere udvikling af krigens rum⁴⁰. Denne dimension adskiller sig fra de tre første på to punkter:

For det første er det en dimension, der kan lokaliseres andetsteds end de andre, idet den synes at være placeret hjemme i den offentlige debat/det offentlige rum (Som blandt andre Hierbert

---

situationer til deres afvigelse ift. det generelle billede.

³⁸ Ó Tuathail tager selv afstand fra en CNN-effekt tilgang, der postulerer en medie dreven interventionspolitik, idet den implicite kausale forklaring af indflydelse synes utilstrækkelig (Ó Tuathail, 1999: 529). Istedet spiller medierne en rolle som forum for repræsentationer, hvilket er erkendt af beslutningstagerne i de forskellige lande. F.eks. var det en del af politikken bag interventionen i Bosnien-konflikten at tillade en mediedækning af konflikten, hvilket dog paradoksalt nok endte med at delegitimisere selvsamme politik gennem billederne af tilfangetagne UNPROFOR-soldater, NATOs ineffektive luftkampagne i forhold til målsætningerne og massakrene i FN's "safe havens" (Ó Tuathail, 1999: 530).

³⁹ Peter Viggo Jakobsen karakteriserer denne rolle som indirekte og usynlig, og han finder den mere vigtig at diskutere end forestillingen om en direkte influering af staterne som diskussionen om en CNN-faktor implicit antager, da den kun er tilstede i ganske få situationer (Jakobsen, 2000: 131, 140-141).

⁴⁰ Virilio opererer selv med en fjerde dimension, men den er af en mere generel karakter end min betegnelse. Han refererer til kommunikationsvåben i det hele taget, deriblandt medierne, i udviklingen af en fjerde dimension: (...) *der udgøres af de kommunikations-, efterretnings- eller ødelæggelsesvåben, der virker øjeblikkeligt, og som sætter al militær magt på jorden såvel som i himlen ud af kraft til fordel for denne hinsides verden, hvor den Store Automat hersker* (Virilio, 1994: 46-47). Til foreskel herfor betegner ovenstående brug af en fjerde front kun mediernes rolle, som vil blive yderligere ekspliciteret.

---

er inde på i hans syn på medierne som centrum for legitimering af intervention i internationale konflikter (s.39)), hvorved den er løsrevet den fysiske krig. Denne lokalisering af *slagmarken* som en fjerde dimension er tillige med til at lægge vægten på de nationale opinioner fremfor en global opinion, der er en tvivlsom størrelse, eftersom der er nationale forskelle mellem reaktionerne på en given intervention. Dertil hører, at selv de mest internationale nyhedsmedier er præget af en national bias, hvilket kan ses hos BBC World og CNN, der tenderer mod en større vægning af henholdsvis britiske og amerikanske forhold i deres nyhedsflade. Betydningen af denne front i forhold til den hjemlige opinion kan forstås på baggrund af en opdeling i primære og sekundære erfaringsniveauer, hvor førstnævnte er udtryk for erfaringer gjort på første hånd, mens sidstnævnte er erfaringer gjort på anden hånd (International Encyclopedia of Communications, 1989: 43). Argumentet er, at for begivenheder på det sekundære erfaringsniveau er man mere afhængig af medierne som den andenhåndskilde, der tilvejebringer ens viden om internationale begivenheder, som man af gode grunde ikke har en førstehåndstilgang til (Jensen, 1990: 71): "*Media have been shown to be more influential on matters outside personal experience*" (McQuail, 1994: 333). Hermed er det implicit et argument for, at man kan foretage analyser af konfliktens repræsentationer uden at inddrage modtagersidens afkodning som receptionsforskningen vil insistere på, så længe man arbejder med områder, der hører ind under det sekundære erfaringsniveau. Ideelt set burde man inddrage denne, men grundet de kvantitative begrænsninger i specialet og denne argumentation for det legitime i udelukkelsen af modtagersiden, så vil specialet udelade denne del af den videre analyse.

For det andet er det en front ved konflikten, hvor der kæmpes om andet end menneskeliv, geografi og andre materielle forhold. I stedet er det en kamp om repræsentationer af konflikten; det vil sige måder at italesætte og diskursivere den på, og som en facet ved denne nye dimension kan man tale om "*weapons of perception*" og ikke kun "*weapons of destruction*" (Virilo citeret i Gray, 1997: 36). Sheas kommentar om en parallel mediestrategi til den militære strategi i Kosovo-konflikten er et vidnedsbyrd herom, hvilket Hierberts pointe (s.39) om det kommunikative element ved konflikter i dag ligeledes er.

Slagmarken har en eller anden form for udstrækning eller udformning, der skal tages i betragtning, hvis man vil vinde på den (jf. det indledende citat), hvorved det undgås at gøre medierne helt redundante som følge af et skift væk fra en aktør tilgang. Det ville være en misforståelse at betragte medierne som en *tabula rasa*. Medierne er karakteriseret ved en række træk, som udgør den *slagmark*, der kæmpes på. Det er bl.a. en grundlæggende narrativitet med identificerbare roller,

---

plot, prolog, sted og prædikerede motiver, der i sit fravær ville medføre at alt er i flukus (Campbell, 1993: 7; McQuail, 19994: 240), nyhedskriterier med deres fokus på bl.a. konflikt, negativitet og det personlige, betydningen af fart og tendensen til at 'ingen billeder - ingen historie' får større og større indflydelse på nyhedsudvælgelsen. Medierne som en '*slagmark*' ved internationale konflikter sætter dermed rammerne for hvilke kampe, der kan foregå, og hvordan de kan foregå, og dermed er medie-*slagmarken* en man både kan vinde eller tabe på afhængigt af, hvordan man manøvrerer på den. At forstå medierne som en *slagmark* ved en given konflikt og dermed som en integral og nødvendig del af den vil sige et fokus på: **Hvad** der bliver sagt, hvad der **ikke** bliver sagt, **hvem** der siger hvad og **hvordan** de siger det. Sammenfatningen af disse spørgsmål kan give et billede af den givne *slagmark*, og dermed skabe forståelse for den konflikt, som den tilhører. På den baggrund kan man hypotetisk forestille sig medie-*slagmark'ere*, hvor der enten er én dominerende aktør, der har subsummeret andre mulige repræsentationer eller to aktører, der kæmper med hver deres repræsentation alt afhængigt af situation m.m., mens medierne udgør selve *slagmarken* for disse kampe. I det efterfølgende vil en *topografisk*⁴¹ analysestrategi blive udfoldet med henblik på, hvordan man analyserer *slagmarken*, og den vil efterfølgende blive eksemplificeret ved Golfkrigen.

Opsummeret tog den reflektivistisk-inspireret forståelse af mediers rolle i internationale konflikter, på baggrund af dens *modale* og *epokale* karakter samt placering i matrixens øverste venstre hjørne, sit udgangspunkt i de tre analytiske præmisser som diskussionen af en CNN-faktor mundede ud i.

Den første præmis om en enten-eller tilgang hvilende på en **nødvendig-og-tilstrækkelig** tankegang blev erstattet med en både-og funderet i en **nødvendig-men-ikke-tilstrækkelig** tilgang til mediers rolle i international politik. Denne nødvendighed blev uddybet med to argumenter om dels medierne som den centrale institution i det civile samfund, og dels opprioriteringen af det civile samfunds betydning for intervention i internationale konflikter. I besvarelsen af den anden præmis om en aktør tilgang til medierne blev mediernes rolle på denne baggrund overordnet karakteriseret som en nødvendig strukturel betingelse i international politik. Strukturel i betydningen af at være en åben struktur, der både strukturerede, og blev struktureret. Strukturerende gennem dens italesætning og repræsentation af begivenheder i international politik og den store betydning herved, og struktureret i

---

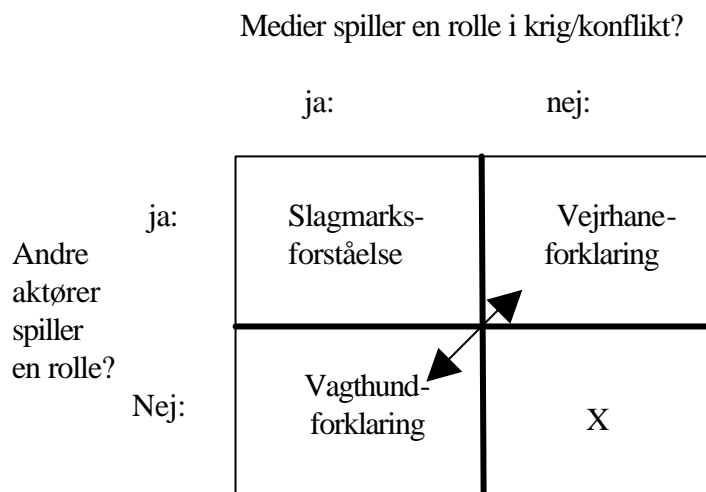
⁴¹ "Topogra'fi -en -er (fra græsk *topographia* af *tópos* sted, og en afledn. af *gráphein* skrive; jf. *grafisk*) beskrivelse af et sted ell. en egn." (Nudansk Ordbog, 1989: 978). Med *topografisk* analysestrategi sigtes der selvsagt til *slagmarken* og dennes udformning/udstrækning, der forsøges 'kortlagt'. Det vil, som det kommer til at fremgå, blive forsøgt med udgangspunkt i en diskursanalytisk tilgang.

og med at medierne er åbne for alle typer påvirkninger og aktører i denne italesætning eller diskursivering.

Denne forståelse blev konkretiseret i forbindelse med krig/intervention i internationale konflikter gennem en konceptualisering af medierne som en *slagmark*, der på sin part åbnede for en række nye konnotationer vha. Virilio. For det første er der tale om en *slagmark*, der er løsrevet den fysiske konflikt og istedet er placeret i den hjemlige debat/det offentlige rum, og for det andet er det en *slagmark*, hvor der kæmpes om repræsentationer af konflikten.

Alternativet til den tredje præmis var den implicite *forståelses*-orienterede tilgang, der søgte svaret på spørgsmålet om mediers rolle i international politik gennem en forståelse af mediernes placering og funktion i international politik, fremfor i en kausal-betinget vurdering af, om medierne er i stand til at bestemme staternes udenrigspolitik eller ej.

Det er på denne baggrund, at den reflektivistiske-inspirerede forståelse indebærer en ændret ontologisk og epistemologisk tilgang til studiet af mediers rolle i international politik. Hermed er øverste venstre hjørne i matrixen søgt anskueliggjort ved en forståelse af mediernes rolle i forbindelse med krig/intervention i internationale kriser som en *slagmark*, der muliggør at både medierne og andre aktører kan spille en rolle samtidigt, uden at de gensidigt udelukker hinanden.

Det er denne *slagmark*, der skal operationaliseres i det efterfølgende kapitel med henblik på udfoldningen af en *topografisk* analysestrategi og eksemplificeres ved Golfkrigen.

6.0 En topografisk analysestrategi

A basic assumption is that media text do not merely 'mirror realities' as is sometimes naïvely assumed; they constitute versions of reality in ways which depend on the social positions and interest and objectives of those who produce them

(Fairclough, 1995: 103-4)

Above all, however, mass media culture is a site where battles over identity, distribution and societal control are fought out. Mass media help to establish and maintain the hegemony of specific political groups by producing and promulgating social myths and imaginaries, but they also provide the means and material for resistance and counterhegemonic struggles

(Torfing, 1999: 210-11)

Formålet med dette kapitel er formuleringen af en *topografisk* analysestrategi på baggrund af konceptualiseringen af medierne som en *slagmark* i det forrige kapitel. Fokus er på, hvordan denne *slagmark* kan operationaliseres, hvilket implicit er den *epokale* udformning af det formulerede reflektivistiske mediesyn. Kapitlet vil lægge ud med at argumentere for, hvorfor en diskursanalytisk⁴² forståelse af medier er en brugbar operationalisering med vægt på dens overensstemmelse med dels den overordnede reflektivistiske ramme og dels det konkrete mediesyn artikuleret i det foregående. Efterfølgende vil der blive redegjort for, hvad der menes med en diskursanalyse, hvilket vil munde ud i formuleringen af en konkret analysestrategi, der således er den *topografiske* tilgang.

Jeg har som *topografisk* analysestrategi valgt at tage udgangspunkt i en diskursanalytisk operationalisering, da den på flere punkter er i stand til at indfri kravene givet ved *slagmarks*-metaforen. For det første er det en operationalisering, der er i overensstemmelse med den reflektivistisk position i IP, der udgør den overordnede ramme for dette speciale⁴³. Således muliggør en diskursanalytisk tilgang en problematisering af: "*The privileged forms of representation whose dominance has led to the unproblematic acceptance of subjects, objects, acts, and themes through which the political is constructed*" (Shapiro, 1989: 13). En problematisering der tidligere blev karakteriseret som reflektivismens *modale* træk. Dette træk blev anvendt i forbindelse med

---

⁴² For resten af specialet bruges begrebet 'diskursanalyse' som fællesbetegnelse for de enkelte varianter her indenfor såsom Laclau og Mouffes diskursteori og Faircloughs Critical Discourse Analysis.

⁴³ For en uddybende gennemgang af diskursanalysens anvendelighed i IP; se: Milliken, J. "The Study of of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods" i *European Journal of International Relations*, vol.2, no.2, s. 139-174.

---

diskussionen af en CNN-faktor i international politik, og dette træk er implicit i det mediesyn som *slagmark* -metaforen postulerer (jf. første citat i indledningen til dette kapitel). For det andet er det en operationalisering, der muliggør en analyse af mediers rolle i international politik som den er formuleret i det ovenstående med fokus på, **hvad** der bliver sagt og ikke sagt, **hvordan** det bliver sagt og **hvem** der siger det.

Der er tre måder, hvorpå man kan have en diskursanalytisk forståelse af medier. For det første er der 'diskursen om massemedier', der, som en makro-sociologisk tilgang, fokuserer på mediernes overordnede rolle. For det andet er der 'massemediernes diskurs', der, som en mikro-sociologisk tilgang, konkret fokuserer på massemedietekster, og endeligt er der 'massemediernes som diskurs', der er en blanding af de to forrige (Torfing, 1999: 212-14). Den inddrager både en mikro- og makro-sociologisk forståelse af mediers betydning, og det er denne, der vil danne udgangspunkt i nedenstående analysestrategi⁴⁴. Det vil den af en række grunde: For det første er det en diskursiv forståelse af medier, der fokuserer på medierne som et terræn, hvor hegemoniske artikuleringer kæmper om deres diskursive repræsentationer (jf. andet citat i indledningen til kapitlet), og hvor medierne fungerer som både mulighed og begrænsning for disse kampe, hvilket var kernen i den ovenstående forståelse af medierne som en strukturel betingelse i international politik. Ved at se 'massemediernes som diskurs' kan man i forlængelse heraf, for det andet, indfri præmissen om, at medierne skulle forstås som en åben ikke-deterministisk struktur gennem at forstå medierne som dette diskursive terræn og dermed som en *slagmark*:

There is a constant flow between official sources and the media: the latter may take up the discourse of the former, but the former may also design their statements and press releases to harmonize with the discourses favoured by the former" (Fairclough, 1995: 98). Dette syn på diskurs-begrebet vil blive uddybet i det nedenstående.

På baggrund af disse indledende motiveringer og synet på 'massemedier som diskurs' er det efterfølgende nødvendigt at præcisere, hvad der menes med diskurs og diskursanalyse, da det er begreber, der udlægges forskelligt alt efter, hvilken position man indtager. Inden jeg påbegynder selve udredningen af den *topografiske* analysestrategi givet ved en diskursanalyse, er der dog indledningsvis et par kommentarer der skal knyttes an til denne.

Nedenstående diskursanalyse er baseret på elementer fra henholdsvis Laclau og Mouffes diskursteori, Faircloughs Critical Discourse Theory og endeligt et par begreber fra ikke-

---

⁴⁴ Torfing opdeler denne i tre niveauer: Mikro-, meso- og makroniveau, som vil blive anvendt i den efterfølgende analysestrategi.

---

diskursanalytiske sociologiske massekommunikationsteorier samt Lakoff og Johnsons metafor-teori, som tilsammen udgør den *epokale* udformning af den *topografisk* analysestrategi, der skal analysere mediers rolle i international politik.

Valget af denne eklektiske udformning skyldes et ønske om at optimere den *topografiske* tilgang, hvilket synes bedst opnået ved at kombinere elementer fra forskellige diskursive tilgange, fremfor kun at følge en enkelt. Det er tillige en fremgangsmåde, der under betegnelsen 'multiperspektivisme' anbefales indenfor diskursanalytisk litteratur, al den stund brugen af forskellige elementer kan skabe en bredere forståelse af ens sagsområde (Jørgensen & Phillips, 1999: 11-12, 16, 154-161). Det indebærer i denne sammenhæng en primær brug af Laclau og Mouffes diskursbegreb og relaterede begreber hertil. Disse er dog af en abstrakt og teoretisk karakter med megen lidt anvisning på en konkret diskursanalyse, hvorfor de med fordel kan kombineres med andre (Jørgensen & Phillipsen, 1999: 34). Det betyder i denne forbindelse en inddragelse af Faircloughs tredelte model for en diskursiv analyse af medier, der vil udgøre rammen for den *topografiske* analysestrategi. Disse ting vil blive uddybet i det nedenstående.

Men dette speciale tog, i fraværet af et egentligt sandhedskrav, udgangspunkt i en kohærensteori for begrundelse, hvis pointe var, at en tilgang skulle vurderes ud fra om dens elementer var probalistisk konsistente, og dermed om deres tilstedeværelse i tilgangen øgede dens kohærens og således dens videnskrav. Jeg vil på denne baggrund postulere, at kombinationen af Laclau og Mouffe med Fairclough og elementer fra anden massekommunikationsteori er med til at øge kohærens af den *topografiske* tilgang i modsætning til, hvis den kun udgjordes af f.eks. Laclau og Mouffes diskursteori.

Der eksisterer dog forskelle mellem de to diskursive tilgange, hvorfor disse skal diskuteres inden en probalistisk konsistens kan hævdes mellem dels dem indbyrdes og dels dem og de ikke-diskursive elementer. En nødvendighed der også stipuleres af den multiperspektivistiske tanke (Jørgensen & Phillipsen, 1999: 12). Den primære forskel mellem de to diskursanalyser er en forskel i diskursernes rækkevidde. Forskellen består på den ene side af et postulat om, at alt er diskursivt sat og verden er konstitueret af diskurser (Laclau og Mouffe), og på den anden side et postulat om at diskurser er én ud flere sociale praksisser, som det står i et dialektisk forhold til (Fairclough) (Jørgensen & Phillipsen, 1999: 28-30). Det indebærer, at diskursbegrebet hos Fairclough er smalt defineret og dermed reserveres til tekster, mens diskursbegrebet hos Laclau og Mouffe i en bredere forstand refererer til både tekster såvel som materialiteter såsom f.eks. økonomi og institutioner; i dette tilfælde medierne. Dette kræver dog på sin part, at de elementer man inddrager i en

---

diskursteoretisk analyse må oversættes til diskursteoretiske termer, da der ikke eksisterer andre praksisser end den diskursive, mens en Fairclough-tilgang vil acceptere andre sociale praksisser ved siden af den diskursive.

Jeg har for nedenstående diskursanalyse valgt at tage udgangspunkt i Laclau og Mouffes forståelse af diskursers betydning for og placering i verden. Det skyldes, at Laclau og Mouffe er valgt som den primære teoretiske ramme for den *topografiske* analysestrategi, mens Fairclough er inddraget som redskab for analysen, hvorfor Laclau og Mouffes forståelse af diskursbegrebet har præcedens. Forskellen mellem de to tilgange er heller ikke større end, at de begge deler en række fællestræk i bl.a. synet på identitets og handlingers betingethed af diskurserne, sprogets karakter og en kritiske indstilling overfor selvfølgelig viden (Jørgensen & Phillipsen, 1999: 12-15; Dyrberg, 2000: 12), hvorfor jeg ikke anser det som et grundlæggende problem at kombinere de forskellige tilgange, hvilket tillige impliceres af den multiperspektivistiske tanke. Da brugen af diskursanalysen som operationalisering af en *topografisk* analysestrategi dertil primært sigter mod en konkret anvendelse, anser jeg ikke ovenstående forskel som et problem for sammenføjnngen af de to diskursive tilgange, da deres forskel i teoretisk henseende ikke har de store praktiske implikationer for den, i det nedenstående, udfoldede analysestrategi. Endeligt vil der i udformningen af den *topografiske* analysestrategi blive tale om, at både de Fairclough'ske elementer og øvrigt benyttede teoretiske elementer 'oversættes' eller transskriberes⁴⁵ til Laclau og Mouffes diskursteoretiske termer, hvorved de teoretiske problemer, givet ved deres forskellige præmisser, er forsøgt elimineret. På denne baggrund vil jeg hævde, at elementerne i den *topografiske* analysestrategi givet ved henholdsvis Laclau og Mouffe samt Fairclough og andre inddragne redskaber er probalistisk konsistente med hinanden, og dermed tilsammen øger kohærensens af denne tilgang.

Udformningen af en *topografisk* analysestrategi vil herefter tage sig ud som følger: Efter en introduktion til Laclau og Mouffes diskursteori vil der være en overvejelse om, hvordan medierne kan betragtes som en diskurs, der vil blive konkretiseret ved Faircloughs tredelte model for diskursiv analyse af medier. Den *topografiske* analysestrategi falder således i to dele. Første del vil være udfoldet omkring tre delanalyser med udgangspunkt i en adapteret model af Fairclough og anden del vil være en hovedanalyse, hvor disse delanalyser transskriberes til Laclau og Mouffes diskursteori.

6.1 Diskursteori

---

⁴⁵ I betydningen af at: "omskrive fra ét alfabet el. tegnsystem til et andet" (Gyldendals Fremmedordbog, 1987: 597)

---

*To understand social reality, then, is not to understand
what society is, but what prevents it from being*

(Laclau, 1990: 44)

Inden jeg foretager en redegørelse for de diskursteoretiske termer, som vil blive anvendt i det efterfølgende, vil jeg først kort redegøre for baggrunden. Nedenstående udlægning af Laclau og Mouffes diskursteori er ikke et forsøg på at foretage en udtømmende redegørelse for deres teori. Derimod er det en fremstilling, der lægger vægt på den senere anvendelse i den *topografiske* analyse, hvorfor der er lagt vægt på de begreber og sammenhænge, der er relevante herfor, mens andre af diskursteoriens elementer er udeladt af samme hensyn.

Baggrunden for Laclau og Mouffes etablering af en diskursteori er en kritik af den neo-gramsscianske analyse, der har en essentialistisk residual givet ved økonomiens præcedens, hvilket strider mod Derridas kritik af en logocentrisme. Målet er derfor en ikke-essentialistisk teori, der opponerer mod en teoretisk absolutisme. Fokus er rettet mod kampene for tegn og deres menings fastlæggelse med vægt på magt som det produktive element (Laclau&Mouffe, 1985: 105) og teorien er dermed forankret i det kontingente⁴⁶.

På denne baggrund er diskursteorien optaget af, hvordan vi skaber 'virkeligheden' gennem naturalisering af bestemte konfigurationer af den⁴⁷, så den synes objektiv og selvfølgelig i modsætning til en afdækning af virkeligheden som en traditionel marxistisk analyse gør i sine analyser af, hvad der i 'virkeligheden' f.eks. forårsager ulighed i samfundet (Laclau&Mouffe, 1985: 4). Således er: '*Samfundet*' (...) *vores forsøg på at skabe entydighed i det sociale - ikke en objektiv størrelse* (Jørgensen & Phillipsen, 1999: 45)..

---

⁴⁶ Erkendelsen af det kontingente bygger på en grundlæggende negativitet (jf. citatet i indledningen på dette afsnit). Den skal ikke forstås i den hegelianske forstand som den dialektiske modpol til positiviteten, der endeligt internaliseres et højere gode. Det er derimod som en grænsebestemmelse for det objektive, hvorved det objektives kontingente natur afsløres (Laclau, 1990: 16-17, 26).

⁴⁷ Denne optagethed af 'virkelighedens' konstruktion fører til spørgsmålet om den sociale og fysiske virkeligheds beskaffenhed, og det er her vigtigt at understrege, at Laclau og Mouffes position på ingen måde implicerer en Berkeley'sk solipsisme. George Berkeley (1685-1753) benægtede eksistensen af en ydre eller materiel virkelighed i diskussion med Descartes og Lockes påvisning af en ydre verden, med henvisning til, at det ikke er muligt at postulere en bevidsthedsuafhængig ydre verden, da postulatet i sig selv er bevidsthedsafhængigt. Deri ligger hans solipsistiske position (Berkeley, 1996: 38-39). Både den sociale og fysiske virkelighed eksisterer, men vores tilgang til den er medieret via diskurser parallelt med Kants "*ding an sich*" / "*ding an uns*"-skelnen i bl.a. *Prolegomena* (Kant, 1994: 41-42). Brugen af Kant som forståelse af Laclau og Mouffes virkelighedsbegreb skal dog suppleres med den kvalifikation, at Kants idealistiske position (ved at han mener, at sand erkendelse er mulig gennem subjektets anskuelsesformer og kategorierne (f.eks. tid-rum og årsag-virkning), hvormed han tager afsæt i subjektet (Politikens Filosofi Leksikon, 1996: 204)) er forskellig fra Laclau og Mouffes, der er forankret i en historisk mulighedsbetingelse og netop ikke i et subjekt (Torfing, 1999: 45-46).

I fraværet af en absolutisme sætter de en grundlæggende uafgjorthed, der ikke er udtryk for en relativisme, men derimod er analog med postmodernismens kritik af modernismens metanarrativ i erkendelsen af dens begrænsning (Laustsen, 1999: 30; Torfing, 1999: 59-61). Denne grundlæggende uafgjorthed søges løbende lukket eller omdannet til afgjorthed gennem etisk-politiske beslutninger (Laclau, 1990: 32) og det er denne bevægelse mellem uafgjorthed og afgjorthed, der er i centrum for diskursteorien i dens fokus på naturaliseringer af bestemte virkelighedskonfigurationer som følge af de løbende diskursive formationer. Herved er diskursteorien tillige et opgør med en determinisme, idet denne ikke er mulig i diskursteoriens grundlæggende kontingente natur. Oplevelsen af deterministiske strukturer skyldes grundigt sedimenterede diskursive strukturationer, men der intet til hinder for, at disse i sidste ende kan destabiliseres og udskiftes med andre⁴⁸.

Med disse overordnede præmisser som grundlag består diskursteorien af en række nøglebegreber, der vil blive gennemgået i det følgende.

Centralt står begrebet diskurs og artikulationen af den: "(...) *we will call articulation any practice establishing a relation among elements such that their identity is modified as a result of the articulatory practice. The structured totality resulting from the articulatory practice, we will call discourse*" (Laclau&Mouffe, 1985: 105). Etableringen af en sådan struktureret totalitet kan ske gennem en række diskursive operationer. Tegnene/momenterne i en diskurs kan knyttes sammen som henholdsvis 'ækvivalensrelationer' og/eller 'differensrelationer'. Førstnævnte sker gennem etableringen af fælleshed mellem en række tegn, mens sidstnævnte relation indplacerer tegnene i diskursen efter forskellighed⁴⁹ (Laclau, 1985: 128). Artikulationen af en diskurs er dermed samtidigt en reduktion af alternative relationer tegnene i diskursen kunne stå i. Dertil er der 'nodalpunkter', der som et symbolsk centrum er i stand til delvist at fikserer meningen i diskursen, hvorved den samler diskursen, og hvortil andre betydninger fastgøres (Laclau, 1985: 112). Endeligt kan tegnene i en diskurs på det symbolske plan overdetermineres gennem et skift fra en differensrelation, hvor deres mening var givet gennem deres forskellighed i forhold til hinanden, til en

---

⁴⁸ Denne grundlæggende uafgjorthed og forankring i det kontingente skal dog ikke forveksles med en 'alting flyder'-kritik, idet alt er altid allerede diskursivt sat, hvorfor denne ontologiske grundpræmis ikke opleves i praksis. Virkeligheden er allerede diskursivt sat gennem mange overlappende diskurser, og der eksisterer ikke en position udenfor diskurserne, hvorfra denne uafgjorthed/relativisme kan opleves (Laclau, 1990: 220). Man kan mao., for at imødegå kritikken om relativisme, sondre mellem en epistemologisk og ontologisk diskursiv forståelse, hvor den ontologiske forståelse hævder, at alt i princippet er kontingent, mens den epistemologisk hævder, at det er umuligt at opleve denne kontingens, i og med at man og alt, som tidligere nævnt altid allerede er diskursivt sat.

⁴⁹ Som eksempel på en ækvivalensrelation kan man tænke på landene i EU, der i en diskurs kan optræde som en samlet enhed over for andre dele af verden (USA/Asien), mens de i en anden kan sættes i en differensrelation med understregning af de nationale forskelle. I forbindelse med mund- og klov-sygdommen kan man konstatere, at tidligere EU fælleshed i forhold til resten af verden søges erstattet af en mere differentiell forståelse på baggrund af, hvilke lande, der har sygdommen og hvilke lande, der ikke har den.

ækvivalensrelation, hvor en 'fælleshed' konstrueres mellem tegnene. Det kan ske gennem enten forskydning og/eller kondensering. Sidstnævnte involverer en fusionering af forskellige meninger og betydninger til en samlet enhed, mens førstnævnte indebærer en overførelse af et moments betydning til et andet moment (Torfing, 1999: 98)⁵⁰.

Ved artikulering af en diskurs sker der kun en delvis fiksering af mening, hvorved et residuum af mening er tilstede. Dette 'diskursive felt' af ikke-artikuleret mening er derved samtidigt diskursens mulighedsbetingelse, som udgangspunkt for artikuleringen af diskursen, og dens trussel, da dette 'konstitutive ydre' repræsenterer muligheden for eliminationen af den pågældende diskurs (Laclau, 1985: 111). Begrebet 'social antagonisme' dækker dette forhold i sin reference til det truende og radikale Andet, som diskursen ikke kunne integrere i sig. Diskursens enhed udgøres af den sociale antagonisme, i og med at dens differentielle karakter er nedtonet til fordel for en 'fælleshed', hvis kerne er oppositionen til det, der er udenfor. Dette konstitutive udenfor sætter sig i en ækvivalensrelation, hvis fællestræk er dens trussel mod diskursen, hvorved den udgør en grænsebestemmelse for diskursen samtidigt med, at den er dens mulighedsbetingelse (Laclau&Mouffe, 1985: 125).

Tegnene i dette konstitutive ydre kaldes 'elementer', der ved artikulering bliver til 'momenter' i diskursen, hvorved det flertydige bliver forsøgt gjort entydigt. Denne bestræbelse mod en 'lukning' er dog aldrig fuldstændig, da der altid vil være et meningsoverskud, der sætter sig som det konstitutive ydre. Man kan derfor betragte artikulationsforsøgene som interventioner i et uafgjort terræn med henblik på en fastlåsning af tegnenes betydning, der dog aldrig helt kan lykkes, hvorfor der altid vil være artikulatoriske kampe tilstede.

Endeligt er der 'hegemoni'-begrebet, som dækker den artikulatoriske kraft eller politiske praksis bag konstitueringen af en diskurs, set som fastlæggelsen af tegn, og derved bevægelsen fra det uafgjorte terræn til det afgjorte i en kontekst af antagonistiske kræfter (Laclau&Mouffe, 1985: 135-145). Hegemonibegrebet kan derved ses som en naturliggørelse af bestemte afgørelser i et uafgjort terræn. Gramsci definerer det som den praksis der: "*(...) emphasizes power through achieving consent rather than through coercion*" (Fairclough, 1995:67)⁵¹. Man kan i den

---

⁵⁰ Et eksempel på kondensering er en 'revolutionær situation', der kondenserer og indoptager andre momenter som f.eks. 'etnicitet', 'nationalisme' og 'socialistisk kamp', mens et eksempel på forskydning kunne være betegnelsen af f.eks. Milosevic i Serbien som 'Hitler', hvormed der sker en forskydning af mening fra det ene moment til det andet.

⁵¹ Ideologibegrebet introduceres i denne sammenhæng som udtryk for den hegemoniske artikulations manglende erkendelse af egen kontingente natur. Det ideologiske element i en hegemonisk artikulation er dens objektiverende og naturaliserende karakter, der muliggør diskursens bestræbelse mod egen lukning. Dette sker

---

forbindelse tale om en 'strategisk essentialisme', der, hentet fra Spivac, indebærer bestræbelsen på at essentialisere det ikke-essentialistiske i forsøget på at sløre det kontingente gennem objektiveringsforsøg.

Et relateret begreb til disse tre grundlæggende er 'dislokation'. En diskurs forsvinden kan skyldes en dislokation af denne diskurs som følge af begivenheder pågældende diskurs ikke var i stand til at indoptage, hvorfor den blev destabiliseret og med tiden erstattet med andre. Disse vil igen med tiden blive udskiftet, og det er grundpræmissen for diskursteorien; at intet ligger fast qua forankringen i det kontingente. Dislokationsbegrebet er det centrale element i diskursteoriens forståelse af forandring, idet begrebet sandsynliggør brud og forskydninger i den struktur, der ikke er en objektiv given størrelse, men derimod udtryk for diskursive strukturationer. Hermed er strukturens lukning eller determinans en umulighed, da den altid vil kunne destabiliseres som følge af en dislokation. Dette begreb hænger derfor også tæt sammen med hegemoni-begrebet, idet en dislokation kan være en følge af en hegemonisk artikulation lige så vel som en dislokation på sin part øger en hegemonisk artikulations muligheder.

Opsummeret er en diskurs en struktureret 'totalitet' konstrueret gennem artikulation, der delvist fikserer betydningbærende momenter omkring nodalpunkter og gennem deres indbyrdes placering, hvis betydning dækker alle former for praksisser. Denne er igen forbundet med en social antagonisme, der qua eksklusionen af en radikal og truende Anden på samme tid stabiliserer og destabiliserer den hegemoniske diskurs, som endeligt dislokteres, når den ikke længere kan indeholde/forklare fremkomsten af nye fænomener (Laclau&Mouffe; 1985: 105).

6.1.1 Medie-slagmarken forstået diskursivt

objektiv journalistik eksisterer ikke
- Vibeke Sperling⁵²

Ovenstående citat kan tjene som indfaldsvinkel til en anskueliggørelse af medie-slagmarken som diskurs. Hermed forstået at objektivitet, set som en afdækning af virkeligheden, er en umulighed, idet det kræver en virkelighed at sammenligne med af ikke-diskursiv karakter.

---

gennem konstruktion af den grundlæggende uafgjorte virkelighed som afgjort på baggrund af en række totaliserende forestillinger, der netop benægter deres egen kontingens (Laclau, 1990: 61-65).

⁵² Citatet stammer fra afholdelsen af et SAMSSeminar om "Den medieskabte virkelighed" d.29.-31.oktober 1999. Vibeke Sperlings postulat er desuden gengivet i SAMSON 9.årgang 4.december 1999.

At konceptualisere medier som diskurs indebærer altså en analyse af *slagmarken*, hvor fokus er lagt på mediernes betydning i forbindelse med bevægelsen fra et uafgjort terræn til et afgjort terræn, hvilket også kan ses som bevægelsen fra en flertydighed til en entydighed. Analysen involverer altså spørgsmålet om måden medier repræsenterer krig/international konflikt på gennem dels, hvad der in- og ekskluderes, og dels hvordan det inkluderede sættes i relation til hinanden og overdetermineres, og dertil hvilke hegemoniske praksisser (én eller flere), der artikulerer denne midlertidige fastlåsning af betydning i en medierepræsentation. Medierepræsentationen skal tillige forstås på baggrund af, hvilke sociale antagonismer medierne i den pågældende diskurs er vævet ind i. Hermed skulle det gerne være muligt at inddrage begge aspekter af, hvad Lillie Chouliaraki forstår ved et fokus på medier som diskurs; nemlig:

- "*Discourse as Texturing (the ongoing proces of meaning-making in a practice)*"
- "*Discourse as Text (the momentary 'freezing' of meaning-making in its semiotic realisations)*"⁵³.

Medie-*slagmarken* er dermed karakteriseret ved at:

(...) the forms of power and resistance engendered by the mass media are the outcome of what takes place both inside and outside the mass media message. Power and resistance are conditional on the articulation of meaningful sequences and the dissemination of these within society (Torfing, 1999: 212).

Således kan man revitalisere ideologibegrebet, idet det ikke længere skal ses som forvrængning af en objektiv virkelighed, hvilket traditionelle Frankfurterskole-inspirerede medieanalyser havde som analytisk præmis, men derimod ses som konstruktionen af en virkelighed gennem forvrængning eller som en tilkæmpet 'strategisk essentialisme' (Fairclough, 1995: 14; Torfing, 1999: 216). Herved kan medier, set i en ideologisk optik, anskues som det forum, hvorigennem kontingente diskursive repræsentationer naturaliseres og objektiveres af hegemoniske artikulationer, og derved gøres til del af en samlet enhed, hvilket kan sidestilles med bevægelsen fra et uafgjort terræn til et afgjort, og det er denne proces, der kendetegner medie-*slagmarken*. Som tidligere nævnt skal man ikke betragte medie-*slagmarken* som en *tabula rasa*, idet dens betydning for : "*(...) the act of representation (...) [is] by inscribing them into news contexts framed by discursively constructed rules, norms and values*" (Torfing, 1999: 220).

---

⁵³ Arbejdspair udleveret ifm. hendes oplæg på SAMSseminar "Den medieskabte virkelighed" den 29.-31. oktober 1999.

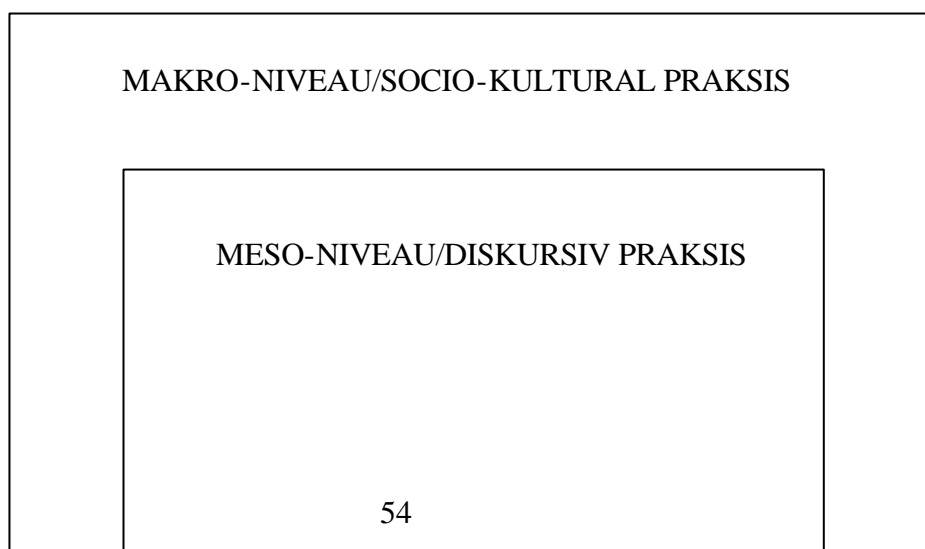
Hvordan man mere konkret kan gå til analysen af medie-*slagmarken* vil blive gennemgået i det herpå følgende afsnit, hvor en Fairclough-inspireret analysestrategi vil blive udfoldet.

6.2 Adapteret analysestrategi ved Fairclough

Introduktionen af en Fairclough-inspireret tilgang skyldes to ting: For det første har han en mere 'analysevenlig' forståelse af en diskursanalyse, og for det andet har han mere direkte koblet diskursanalysen på studiet af medier. Årsagen til at jeg dog har prioriteret Laclau og Mouffes mere abstrakte teori som den primære, og Fairclough som den sekundære som rammen herfor skyldes, at jeg finder Laclau og Mouffes diskursteori, qua dens begreber koblet med Faircloughs tilgang til studiet af medier, mere optimal til forståelsen af medie-*slagmarken* end en udelukkende Fairclough-orienteret tilgang.

Den mere konkrete analysestrategi vil tage sit udgangspunkt i nedenstående model af Fairclough, der introducerer tre niveauer i analysen af repræsentationer. For det første er der *teksten*⁵⁴ i sig selv, for det andet er der forholdene, hvorunder teksten er blevet til som Fairclough kalder *diskursive praksisser* og endeligt, for det tredje, er der den bredere samfundsmæssige kontekst eller *socio-kulturelle praksis* teksten kan forstås ud fra. Niveauopdelingen kan, som tidligere nævnt, anskueliggøres ved betegnelserne mikro-, meso- og makroniveau (Torfing, 1999: 213). Ved hjælp af disse tre niveauer kan man identificere vigtige aspekter af medie-*slagmarken*, der kan danne udgangspunkt for den diskursteoretiske analyse, der sigter mod en forståelse af denne. Vægtningen af de tre niveauer afstemmes efter analysens fokus, hvorfor man f.eks. kan vælge at opprioritere mikro- og makro-niveauet og nedprioritere meso-niveauet eller omvendt. De valg man træffer skal begrundes ud fra ens analyses fokus (Fairclough, 1995: 62):

MODEL: *en topografisk forståelse af medie-slagmarken*: (Fairclough, 1995: 59).

-tekstproduktion

MIKRO-NIVEAU/TEKST

-tekstkonsumtion

MAKRO-NIVEAU: Centralt for dette niveau er forståelsen af den bredere samfundsmæssige kontekst teksten fungerer i, da den ikke er selv-evident, men derimod ofte trækker på mere generelle og overordnede praksisser. Det kunne f.eks. være en vestlig forståelsesramme med vægt på dens normer og værdier som den konkrete tekst trækker på⁵⁵. Forholdet mellem mikro-/meso-niveauet og makro-niveauet skal forstås som forholdet mellem del og helhed, hvor delen skal vurderes efter dens overensstemmelse med den bredere kontekstualiserende helhed. I dette perspektiv kan man overveje om de fundne forhold på del-plan reproducerer eller forandrer tendenserne i den valgte overordnede helhed (Fairclough, 1992: 237).

I denne sammenhæng vil den makro-orienterede del af medie-*slagmarken* fokusere på tidligere tilfælde af krydsfeltet mellem medier og intervention som den bredere kontekst de konkrete tekster skal ses i lyset af. Dette baserer jeg på Henry Tomlinsons passus om at: "*The war the generals always get ready for is the previous one*" (Williams, 1995: 327), hvilket også synes at gælde for medierne (ibid.). Således tenderer medieringen af en intervention altid at hvile på de foregående, hvorfor en forståelse af medie-*slagmarkens* mikro-niveau vil kunne nuanceres med en etablering af dens kontekst på makro-niveauet.

---

⁵⁴ Fairclough opererer med to grundlæggende kategorier af tekstanalyser; nemlig en lingvistisk analyse, der primært er deskriptiv i sin forståelse af, hvordan en tekst er opbygget, og en intertekstuel analyse, der derimod er fortolkende i forståelsen af, hvad en tekst siger (Fairclough, 1995: 61-62).

⁵⁵ Fairclough har bl.a. trukket på Giddens teori om det posttraditionelle samfund og teorier om forbrugerkulturer som den bredere kontekst, hans partikulære analyser skal placeres i og vurderes efter (Jørgensen&Philipsen, 1999: 99).

MESO-NIVEAU: På dette niveau er fokuset rettet mod de faktorer, der spiller en rolle for teksten i forbindelse med produktionen og konsumtionen af den. For den sidstnævnte del drejer det sig om hvilke diskurser og genrer forbrugerne af teksten benytter, hvilket er kernen i receptionsforskningen. Ideelt set hører den med til forståelsen af *slagmarken*, men qua den tidligere afgrænsning givet ved sondringen mellem et primært og sekundært erfaringsniveau (s.40) har jeg dog valgt at udelade denne for resten af dette speciale.

For den førstnævnte del drejer det sig om henholdsvis politiske, økonomiske og institutionelle faktorer i relation til produktion af teksten, hvilket kan være forskellige censurforanstaltninger samt politiske reguleringer; det kan være spørgsmålet om ejerskabet af medierne og endeligt kan det dreje sig om forskellige processer i forbindelse med nyhedsformidlingen, der alle spiller en rolle for teksten. Sidstnævnte kategori skal ses i lyset af, at medier ikke reporterer om begivenheder, hvis nyhedsværdi er selv-evident. Istedet er det et resultat af en selektion på baggrund af en række socialt konstruerede kategorier og praksisser (Hall et al., 1996: 424). Disse er bl.a. negativitet, personlighed⁵⁶, aktualitet⁵⁷, visuel appel, den voksende fart i nyhedsformidlingen og drama (Golding & Elliott, 1996: 406-8; McQuail, 1994: 267-271). Af andre faktorer skal betydningen af '*primary and secondary definers*' nævnes (Hall et al., 1996: 426-29). Denne kategorisering omhandler tendensen til at kombinationen mellem nyhedsformidlingens stressfulde miljø koblet med kravet om upartiskhed og objektivitet medfører en: "(...) *systematically structured over-accessing to the media of those in powerful and privileged institutional positions*" (Hall et al., 1996: 427). Mange flere kan nævnes, men det er vigtigst at udvælge dem, der har relevans for den konkrete analyse, man vil udføre.

MIKRO-NIVEAU: Centralt for dette niveau er mediernes brug af nyhedsformater og deres narrative struktur⁵⁸, der: "(...) *shape the ways news stories are told and the kinds of interpretations people make about those stories*" (Dobkin, 1993: 108). Således udgør disse nyhedsformaters strukturelle rammer det organiserende princip, hvorefter begivenheder og personer indplaceres og fortolkes ud fra: "*Through frames, journalist help define the political order and*

---

⁵⁶ Eksempelvis Jamie Shea i forbindelse med Kosovo-krisen, hvor hans person spillede en større rolle end blot den som anonym talsmand.

⁵⁷ Her er tendensen, at nyhedscyklusens rytme er afgørende for annonceringen af beslutninger m.m. i forbindelse med en international krise.

⁵⁸ Den narrative struktur er en universal struktur, der tillægger politiske praksisser og ritualer mening, og den er mest tydelig: "(...) *in crisis situations or when attention is focused on the most exalted of political officers*" (McGee, 1985: 156-60).

---

provide a field of reference for talking about events. Individual terms or characterizations make sense within the logic of these frames" (Dobkin, 1993: 109), og en konsekvens heraf er, at alternative forklaringer ofte har svært ved at finde plads indenfor et nyhedsformats udlægning af en begivenhed (ibid.).

Grundlæggende for nyhedsformatet er dets narrativitet med fordelingen af roller, konstruktion af identitet og tildeling af kronologi gennem etablering af relationer mellem tekstens elementer (McQuail, 1994: 240). I dette speciale vil jeg koncentrere mig om måden medierne repræsenterer begivenheder på belyst gennem Lakoff og Johnsons (1980) metafor teori⁵⁹ med udgangspunkt i metaforen eventyret-om-den-retfærdige-krig (Lakoff (1991)) som det grundlæggende nyhedsformat⁶⁰ i analysen af Golfkrigen. Formålet herved er at indfange hvad Fairclough karakteriserer som mediernes: "(...) *signifying power (the power to represent things in particular ways)*" (Fairclough, 1995: 2), eller som Chouliarki betegede som "*Discourse as Texturing (the ongoing proces of meaning-making in a practice)*" (jf. s.52).

Metaforer skal i denne sammenhæng ses som det orienteringsfelt, som vi navigerer efter, hvilket betyder, at brug af bestemte former for metaforer associerer bestemte handlings- og forståelsesmuligheder: "*Our concepts structure what we percieve, how we get around in the world, and how we relate to other people. Our conceptual system thus plays a central role in defining our everyday realities*" (Lakoff & Johnson, 1980: 3). Ved f.eks. at metaforisere konflikten i Bosnien som 'Holocaust' beskriver man ikke blot en given situation, men udvælger og afgrænser samtidigt hvilke handlingsmuligheder, der står til ens rådighed i håndteringen af konflikten. Dertil kan visse repræsentationer ende med at dominere den grundlæggende udlægning af en krig, hvilket kan illustreres med Vietnamkrigen, hvor dækningen af krigen huskes som negativ, mens den i de fleste instanser faktisk var fair og pro-krig orienteret (Shaw&Martin, 1993: 46). Årsagen hertil kan forstås pba. Karsten Fledelius supertanker-metafor, hvis pointe er, at når først en bestemt narrativ struktur er sedimenteret i mediernes repræsentation af en given konflikt, så er den lige så

---

⁵⁹ Fairclough anbefaler selv Lakoff og Johnson som mulig indfaldsvinkel til en forståelse af mediernes repræsentationer (Fairclough, 1995: 114-15). I henhold til sondringen mellem en lingvistisk og intertekstuel analyse vil Lakoff og Johnson skulle rubriceres under den sidstnævnte, da den med sin metaforoptik søger at forstå, hvad teksten siger gennem brugen af metaforer. Lakoff og Johnsons metafor teori passer ind i en diskursanalytisk tilgang i kraft af deres fokus på betydningen af in- og ekskluderingen af metaforer (Lakoff&Johnson, 1980: 10), hvilket kan ses i tråd med diskursanalysens diskursbegreb, der ligeledes fokuserer betydningen af in- og eksklusion.

⁶⁰ Alternativt benytter Dobkin 'the romantic quest'-narrativiteten som det grundlæggende nyhedsformat, hun analyserer henholdsvis ABC og CNN ud fra (Dobkin, 1993: 111). Denne narrative struktur udgøres af en konflikt og en protagonist, der, med hjælp fra en række biroller, søger at løse denne konflikt (ibid.). Nyhedsformatet er dog, uafhængigt af den konkrete narrative tilgang, udtryk for en grundlæggende: (...) *storytelling [that] employs the elements of dramtic narrative* (Denton, 1993: 30).

---

svær eller langsommelig at ændre på, som det er at dreje en supertanker, og hvis man prøver for kraftigt, så knækker rattet (SAMSON, 1999: 19)⁶¹.

6.3 Opsummering af den topografiske analysestrategi

På baggrund af udredningen af de indgående elementers probalistiske konsistens og kohærentiske værdi så tager den *topografiske* analysestrategi sig ud som følger:

Den falder i to dele, hvor første del tager udgangspunkt i tre indledende delanalyser inspireret af Faircloughs tre lag, der respektivt belyser tre forskellige og analytiske adskilte facetter ved medie-*slagmarken*. Disse er udtrykt ved medie-*slagmarkens* mikro-, meso- og makro-niveau, der fokuserer på henholdsvis teksten i sig selv, faktorer af betydning for produktion og konsumtion af teksten og endeligt tekstens bredere kontekst. Disse tre adskilte niveauer skal efterfølgende sammenfattes i den anden del, hvor en hovedanalyse ved diskursteoriens begreber om diskurs, hegemonisk artikulation og social antagonisme dermed danner den samlet forståelse af medie-*slagmarken*. Denne analysestrategi i to dele udgør dermed den *epokale* udformning af en tilgang til studet af medier på baggrund af det formulerede reflektivistiske mediesyn.

I den forbindelse skal man overveje vægtningen mellem de tre niveauer i *slagmarken* afhængigt af, om man f.eks. primært ønsker at belyse, hvad der bliver sagt (mikro-niveauet) eller om man mere er interesseret i, hvorfor noget bliver sagt mens andet udelukkes (meso-niveauet) (Fairclough, 1995: 62). Disse overvejelser skal dog foretages med udgangspunkt i den overordnede model, der skal holdes for øje i arbejdet med medie-*slagmarken*.

Således skitseret er analysestrategien for en *topografisk* tilgang til medie-*slagmarken*, der i det efterfølgende vil blive eksemplificeret ved Golfkrigen.

7.0 Golfkrigens medie-*slagmark*: En topografisk analyse

Golfkrigen har ikke fundet sted
(La Guerre de Golfe n'aura pas),
Jean Baudrillard,
Le Liberation 29. marts 1991.⁶²

---

⁶¹ Det kan synes tilfældet i de nyeste konflikter i det tidligere Jugoslavien, hvor serbernes tidligere skurkerolle nu besværliggør repræsentationen af dem som ofre i Kosovo-regionen.

Inden nedenstående *topografiske* analyse af Golfkrigens medie-*slagmark* indledes, er der først en række kommentarer, der skal knyttes an til denne.

Som empirisk materiale har jeg udvalgt avisen *New York Times*⁶³. Dette har jeg gjort af flere grunde. For det første har jeg ønsket at bruge en amerikansk avis, da Golfkrigen og mediernes rolle alt andet lige er mest prægnant i en amerikansk kontekst og ihukommende Flyvbjergs tese om den 'ekstreme case' er chancen dermed større for et informativt materiale. For det andet har jeg afgrænset mig til perioden 16. januar - 1. marts 1991, hvor selve interventionen fandt sted. Dette valg skyldes dels et behov for afgrænsning, da nedenstående analyse har et eksemplificerende sigte, og dermed ikke er en udtømmende analyse af Golfkrigens medie-*slagmark*⁶⁴, og dels at jeg i denne periode vil kunne identificere de mest udtalte eksempler på Golfkrigens medie-*slagmark*, der, på en Flyvbjerg baggrund, kan udsige noget generelt om denne *slagmark*⁶⁵. I materialet har jeg medtaget alle artikler vedrørende Golfkrigen inklusiv baggrundsartikler og gengivelser af henholdsvis militære briefings og politiske taler. Mao. har jeg inkluderet alle artikler, der omhandler Golfkrigen ud fra en forestilling om, at de tilsammen udgør den repræsentation af Golfkrigen, som avislæserne har taget stilling til, og som dermed er medie-*slagmarkens* mikro-niveau. I redegørelsen for de identificerede metaforer vil jeg gengive konkrete teksteksempler for således at anskueliggøre, hvad de sigter mod. Der er dog ikke tale om en gengivelse af alle de fundne referencer til de forskellige metaforiske italesætninger, men om et repræsentativt udsnit (andet ville fylde uforholdsmæssigt meget). Jeg har endvidere gengivet kilden til de forskellige citater, for derved at tydeliggøre hvem, der siger hvad, og dermed hvem der har adgang til avisernes spalter (hvor intet er noteret, er der tale om avisen selv).

Disse to valg implicerer samtidigt to vigtige fravalg. For det første har jeg afgrænset mig til at fokusere alene på avis-mediet og dertil en enkelt avis. I arbejdet med Golfkrigen ville det være oplagt at benytte fjernsyns-mediet alene eller i sammenkobling med avis-mediet, da Golfkrigen

---

⁶² Ovenstående citat af Baudrillard kan ses som en provokatorisk benægtelse af Golfkrigens eksistens, der sigter mod oplevelsen af, at repræsentationen af Golfkrigen var løsrevet fra den fysiske krig, hvilket han fandt betænkeligt. Desværre er hans pointe ofte blevet taget til indtægt som udtryk for postmodernismens uantagelige og relativistiske præmisser ved henvisningen til, at krigen rent faktisk fandt sted af blandt andre Christopher Norris (1992) og Søren Kjølrup (1996). Sidstnævnte udlægger overskriften som udtryk for en manglende respekt for de tusindevis af døde irakere under Golfkrigen. Jeg vil derimod hævde, at overskriften implicerer en sådan respekt, al den stund hans kritik bl.a. går på mediernes mangelfulde repræsentation af dette aspekt (Kjølrup, 1996: 373-76).

⁶³ *New York Times* vil i det nedenstående være forkortet med NYT ifm. citatgengivelser.

⁶⁴ Det er dog en analyse som på baggrund af Flyvbjergs forestilling om '*eksemplets magt*' gerne skulle være en kvalificeret forståelse af medie-*slagmarken*.

⁶⁵ Dette valg implicerer samtidigt dele af analysens udseende, idet fraværet af eksempelvis en irakisk avis overbetoner den amerikanske tilstedeværelse på medie-*slagmarken*.

---

almindeligvis associeres med fjernsynet. Men jeg har fravalgt dette primært på grund af utilgængelighed⁶⁶ og på grund af avisernes fortsatte vigtige betydning som opinionsdanner. Således har Shaw og Carr-Hill (1991) analyseret Golfkrigen og kommet frem til, at fjernsynet var den primære kilde til informationer, mens aviserne var den primære kilde til opinionsdannelse⁶⁷, hvilket i *slagmarks*-sammenhæng er en vigtig funktion. Jeg vil derfor hævde, at det er muligt at arbejde med avis-mediet alene som eksempel på medie-*slagmarken*, selv om det selvsagt ville have været mest ideelt med en inddragelse af fjernsynsmediet. For det andet har jeg valgt at arbejde med én avis fremfor med flere forskellige⁶⁸ af dels kvantitative årsager og dels ud fra et ønske om et konsistent og sammenhængende empiriske materiale, som man kan gå i dybden med, hvilket kan opnås ved arbejdet med én avis. Valget af *New York Times* skyldes, at den har en position som national såvel som international opinionsdanner, og dertil er en velestimeret avis, hvorfor den samlet set er interessant som eksempel på mediernes *slagmark*.

Endeligt kan man som udgangspunkt for disse to fravalg hævde, at der i forbindelse med dækningen af Golfkrigen var en tendens til et uniformt medie billede på trods af tilstedeværelsen af flere forskellige typer medier samt indbyrdes konkurrerende medieinstitutioner. Det kan ses som udtryk for "*the making of consent*" (Valeur, 1993: 161), der indebærer: "(...) *mediernes daglige fabrikation af et fælles verdensbillede, på trods af at de udadtil fremstår som forskellige, uafhængige og konkurrerende*" (ibid.). Hermed skulle det være muligt at foretage en eksemplificerende analyse af Golfkrigens medie-*slagmark* på baggrund af et medie - avisen - og på baggrund af én avis - *New York Times* i en afgrænset periode: 16. januar - 1.marts 1991.

7.1 Første del: Delanalyser af Golfkrigens medie-*slagmark*

Nedenstående kapitel repræsenterer en eksemplificerende *topografisk* analyse af Golfkrigens medie-*slagmark* på baggrund af *New York Times* i perioden 16.januar - 1.marts 1991. Analysen vil blive indledt med makro-niveauet i etableringen af den overordnede kontekst efterfulgt

---

⁶⁶ Det har vist sig svært at få et konsistent fjernsynsmateriale at arbejde med.

⁶⁷ Denne type konklusion lider dog af et grundlæggende problem; nemlig dens analytiske præmis om kausalitet, som der kan stilles spørgsmålstegn ved (Hallin, 1997: 217). En analyse over længere tid ville dog kunne virke som modvægt hertil uden dog at eliminere det principielle problem ved kausalitet. Når dette er noteret vil jeg fortsat basere min argumentation på Shaw og Carr-Hill's konklusioner, da det primært er et principielt problem, og dermed ikke en endelig afvisning af deres fund.

⁶⁸ Man kunne eksempelvis have inddraget flere forskellige aviser, hvis motivet for ens analyse var at analysere Golfkrigens medie-*slagmark* i bredden med fokus på forskellige medie-institutioners divergerende repræsentationer af Golfkrigen.

---

af meso-niveauet, der sætter fokus på forholdene for mikro-niveauet, der endeligt afslutter som den sidste af de tre del-analyser. Disse tre separate niveauer af Golfkrigens medie-*slagmark* vil derefter blive sammenfattet i en afsluttende hovedanalyse ved Laclau og Mouffe, der dermed repræsenterer den samlede *forståelse* af Golfkrigens medie-*slagmark*. Som beskrevet i den teoretiske udformning af den *topografiske* analysestrategi er det vigtigt at betone vægten blandet de tre niveauer, ud fra hensynet til ens primære interesse. I analysen af Golfkrigen indebærer det et primært fokus på mikro-niveauet, da det er selve repræsentationerne, som har dette speciales interesse, og et sekundært fokus på makro- og meso-niveauet i forståelsen af disse.

7.1.1 Første del: Delanalyse I: Makro-niveauet

Formålet med dette afsnit er etableringen af en overordnet kontekst for de to efterfølgende niveauer, og denne vælges ud fra ens analysefokus, hvilket i nærværende speciale indebærer et fokus på den historiske kontekst for medier i krige/konflikter.

Denne kontekst kan perspektiveres ud fra forestillingen om en 'total-krig æra' ("Total War Era") (Hallin, 1997: 207), der omhandler den moderne periodes forhold mellem krig og samfundet; herunder medierne (Hallin, 1997: 208). Ganske kort beskrevet tager forestillingen om en 'total-krig æra' sit udgangspunkt i den Franske Revolution på baggrund af dens, på det tidspunkt, store mobilisering af hele samfundet til krig, hvilket på sin part medførte forandringer for samfundets relation til krigen. Den generelle befolknings rolle blev meget vigtigere - både som soldater, men også som støtte generelt, og vigtigheden af en 'civil moral' steg (ibid.)⁶⁹.

'Total-krig æraen' medførte en række konsekvenser. For det første blev forholdet mellem stat og det civile samfund (deriblandt medierne) i krisetid kendetegnet ved en udviskning af den indbyrdes grænse og ved et samarbejde mellem repræsentanter for begge⁷⁰. For det andet indebar 'total-krig æraen' den konsekvens at: " (...) *military planners (...) began to concern themselves with the systematic management of public opinion and of the media* " (ibid.), i erkendelsen af den store betydning opinionen eller den 'civile moral' spillede for krigsførelsen (Hallin, 1997: 208). For det tredje, i forlængelse af ovenstående, var der en tendens til, at denne 'systematiske styring af den offentlige opinion og medierne' skete med henblik på en positiv formning af opinionen gennem offentliggørelse frem for gennem censur (Ibid.). Pointen ved denne introduktion af 'total-krig æraen' som makro-niveauets kontekstualisering af de to øvrige niveauer er dens betydning for nyere tids interventioner i international politik.

Efter Anden Verdenskrig blev scenariet for total krig gjort uspiseligt på grund af udviklingen af atomvåben, og det blev udskiftet med forestillingen om 'begrænset krig' i forbindelse med Koreakrigen og fremefter. Det interessante i denne forbindelse er forståelsen af krig, der, på trods af

---

⁶⁹ Dens vigtighed kan bl.a. ses ved, at den 'civile moral' blev mål for fjendens krigsførsel; specielt i forbindelse med udviklingen af luftkrigen

⁷⁰ Bl.a. gav det sig til udtryk ved at the 'Office of Censorship' i Anden Verdenskrig blev ledet af en journalist og iøvrigt afhang af pressens frivillige samarbejde, samt ved at pressen udviklede en reportagestil der: " (...) *combined strategic reporting heavily dependent on official sources, viewing the world from the centralized perspective of those who managed the global war apparatus, with a populist perspective which concentrated on and often glorified the 'GI'* (Hallin, 1997: 209).

---

dette skift af krigsscenario, stadig på en række punkter forstås udfra 'total-krig æra'-forestillingen: *"Nevertheless, the understandings of war which prevail today are still derived to a large extent from the age of total war (...) and many of the conflicts over wartime communication arise from the clash between expectations based in the culture of total war and the political reality of limited war* (Hallin, 1997: 209).

To sådanne konsekvenser af en overlapning af 'total-krig æraen' på nyere tids interventioner skal nævnes i forbindelse med de to efterfølgende niveauer.

For det første er der på det metaforiske plan en tendens til at: *" (...) wars have typically been presented to the public in their initial stages as replays of the Second World War"* (ibid.), hvilket vil blive uddybet på mikro-niveauet i gennemgangen af *New York Times* dækning af Golfkrigen i perioden 16.januar-1.marts 1991 og diskuteret i analysens anden del ved Laclau og Mouffe. For det andet indebærer erfaringerne fra 'total-krig æraen' udarbejdelsen af et pool-arrangement for pressens tilstedeværelse i Golfkrigen, hvilket vil blive uddybet på meso-niveau. Dette kan ses som udtryk for den 'systematiske styring af den offentlige opinion og medierne', der blev nævnt som en af erfaringerne fra 'total-krig æraen'. De praktiske erfaringer stammer fra henholdsvis interventionerne i Grenada og Panama, hvor de første tiltag til Golfkrigens meget diskuterede pool-ordning blev grundlagt.

På baggrund af interventionen i Granada blev pool-systemet grundlagt ved Department of Defense National Media Pool, idet interventionen var en succes, mens dækningen af den var en fiasko (Williams, 1995: 328). Pressen fik først adgang til øen efter, at interventionen var overstået, og kunne kun tilføje: *(...) after-the-fact accounts of the invasion provided by the Pentagon and the White House* (Woodward, 1993: 8). Formålet med Department of Defense National Media Pool var derfor at sørge for tidligst mulig adgang for medierne til amerikanske militære operationer i regioner, hvor medierne normalt ikke er tilstede, uden at det forhindrede disse operationers overraskelsesmoment. I Panama blev pool-systemet testet, men på trods af 16 journalisters tilstedeværelse i Panama i forbindelse med tilfangetagelsen af Manuel Noriega, blev systemet kritiseret for ikke at have givet optimale arbejdsbetingelser for pressen: *"Few journalist who covered that operation felt that the new rules granted them adequate access to military planners and units during the operation* (Williams, 1995: 10). Næste gang pool-ordningen blev iværksat, var under Golfkrigen, hvilket vil blive gennemgået på meso-niveau.

Dette niveau repræsenterer en overordnet kontekstualisering af de to efterfølgende mere konkrete niveauer, med udgangspunkt i begrebet om en 'total-krig æra' og dets videre betydning.

Betydningen af dette begreb skal forstås ud fra det stigende behov for massemobilisering i krisetid - i forbindelse med det civile samfunds støtte, hvilket udmøntede sig i en række tendenser. Dels var der tendens til et øget samarbejde mellem repræsentanter for staten og det civile samfund - i denne sammenhæng medierne, og en generel udviskning af grænserne imellem dem, og dels et erkendt behov fra militærets side for styringen af den offentlige opinion og medierne, hvilket skete gennem kontrolleret tilgængelighed fremfor gennem censur. I overgangen fra total krig til mere begrænsede krige er der en tendens til, at de nyere former for interventioner fortsat er præget af tendenserne fra 'total-krig æraen', hvoraf to blev gennemgået i henhold til de to følgende niveauer. For det første var det, i relation til mikro-niveauet, tendensen til metaforisk at forstå den nutidige intervention ud fra forudgående interventioner - hvor Anden Verdenskrig benyttes som forståelseshorisont⁷¹.

For det andet drejede det sig på meso-niveau om poolsystemet, der kan betragtes som bestræbelse på en 'systematisk styring af den offentlige opinion og medierne', der tilgodeser behovet for tilgængelighed for pressen kombineret med militærets behov for kontrol med oplysninger, for på den måde at sikre det civile samfunds støtte. Baggrunden herfor var sat med interventionerne i henholdsvis Grenada og Panama, der udgjorde erfaringsgrundlaget for pool-systemet i Golfkrigen.

7.1.2 Første del: Delanalyse II: Meso-niveauet

Formålet med dette niveau er en gennemgang af de faktorer, der spiller en rolle for tekstens udformning og udseende inden analysen af teksten i sig selv ved mikro-niveauet. Dette udvalg er struktureret i en række niveauer, som kan betragtes som filtre for tekstens endelige udseende med udgangspunkt i de mest generelle og overordnede niveauer og efterfølgende gennemgang af de mere konkrete.

Det mest overordnede niveau er spillet om de globale informationsstrømme. I tiden efter Anden Verdenskrig tilstræbte man "the Free Flow of Communication" som et værn mod den form for masseforførelse man mente, der havde fundet sted i Tyskland. Dette skete ud fra en forestilling om, at hvis alle havde fri adgang til informationer, ville det ikke være muligt at gentage samme grad af masseforførelse. Den konkrete udformning har dog imidlertid medført, at de, der har teknologien til

---

⁷¹ Som eksempel herpå kan Ó Tuathail (1996, 1999) anføres. Han viser i sin analyse, hvordan Bosnien-konflikten bl.a. blev forstået ud fra Anden Verdenskrig med vægt på Holocaust associationen.

---

det, også dominerer de globale informationsstrømme, hvorfor vesten med USA i spidsen er toneangivende på dette niveau (NORDICOM, 1992: 5, 35; Johnsen, 1991: 91-92)⁷².

Det andet niveau sigter mere konkret mod repræsentanterne for denne dominans af de globale nyhedsstrømme, hvilket vil sige leverandørerne af nyheder. I overensstemmelse med det første niveau dominerede de fire største nyhedsbureauer, Associated Press, United Press International, Reuter og Agence France, 90% af nyhedsstoffet i perioden omkring Golfkrigen (NORDICOM, 1992: 35), hvilket alt i alt er en kraftig vestlig dominans i udvælgelsen og produktionen af nyhedsstoffet i forbindelse med Golfkrigen.

På det tredje niveau er fokus rettet mod tendensen til monopoliseringen af medieinstitutionerne i især USA, hvor de offentligt finansierede medier ikke spiller samme rolle som i en række vesteuropæiske lande. Tendensen synes at være en samling af medierne på få hænder i koncerner med flere interesser, hvilket har afstedkommet en debat om mediernes fortsatte upartiskhed, eftersom der kan opstå interessekonflikter mellem et medies kritisk dækning af et firma, der hører ind under samme koncern som mediet selv (Dragsdahl, 1991: 36; NORDICOM, 1992: 40-41)⁷³.

Det fjerde niveau omhandler de konkrete kontrolforanstaltninger der blev iværksat i forbindelse med mediernes dækning af Golfkrigen fra militærets side. Disse kan opdeles i direkte og indirekte kontrolforanstaltninger. Den primære direkte kontrolforanstaltning var udøvelsen af censur på de udstationerede journalisters materiale, hvor tingene blev gennemset af militærets "Joint Information Bureau", inden det blev videresendt. Selv om ingen vil bestride nødvendigheden af dette i forhold til soldaternes liv og den militære planlægning som sådan, så er der alligevel en gråzone, hvor man kan diskutere rimeligheden af den udfoldede censur. F.eks. blev en hjemvendt pilot fra et lufttog beskrevet i en artikel som "giddy"⁷⁴, hvilket resulterede i, at den blev forhalet, da den tilknyttede presseofficer protesterede (Hierbert, 1995: 319-20), og i flere instanser har der været tale om forsinkelser (ibid.). Dertil har nogle af begrundelserne for bestemte typer censur været diskutabile, al den stund de synes at være mere rettet mod at styre italesætningen end at beskytte

---

⁷² Det har bl.a. resulteret i mange diskussioner i UNESCO mellem de vestlige lande og en række tredje verdens lande, der på deres part føler dels, at de ikke har del i denne "the Free Flow of Communication", og dels, som følge heraf, føler sig misrepræsenteret i disse informationsstrømme i deres fokus på primært de negative aspekter i disse lande.

⁷³ F.eks. ejede General Electric både det amerikanske TV-selskab NBC og det firma, der producerede de benyttede Tomahawk- og Patriot-missiler, og selv om en direkte forbindelse ikke kan påvises, så er det principielt problematisk. Dette understøttes også af en undersøgelse blandt pressefolk, hvor 72% erklærede, at "(...) *moderfirmaets profit-krav har større indflydelse end tidligere*" selvom 70% dog ligeledes erklærede, at ejerne ikke direkte påvirkede den enkelte historie (Dragsdahl, 1991: 36).

---

militært personel og strategi iøvrigt (Shaw&Martin, 1993: 52). Dels blev billedgengivelse af døde eller sårede amerikanske soldater forbudt⁷⁵ og dels blev billeder af de bombede mål i Irak forbudt med henvisning til, at så ville de irakiske myndigheder blive bekendte med effektiviteten af luftbombardementerne. Hertil kan man indvende, at det er sandsynligt, at disse oplysninger var tilgængelige for irakerne under alle omstændigheder, hvorfor denne begrundelse synes svag (Hierbert, 1995: 320).

Lige så væsentligt er de indirekte kontrolforanstaltninger, der var udmøntet i den meget diskuteret 'pool'-ordning. Som nævnt på det foregående niveau har de baggrund i erfaringerne fra Granada og Panama, og de fungerede ved, at et lille antal journalister blev eskorteret rundt til forskellige udvalgte militære forlægninger m.m. mod til gengæld at stille deres artikler til rådighed for den øvrige internationale presse i regionen. Pool-ordningen løste uden tvivl et logistisk problem⁷⁶, men havde også en yderligere funktion udover dette. Pool-ordningen virkede disciplinerende på størstedelen af de tilstedeværende journalister eftersom der var rift om de få pladser, der var i pools'ene, hvorfor man gjorde meget for at beholde sin delegerede plads⁷⁷. Der er flere eksempler på journalister, der mistede deres plads i pools'ene og deres pressekort som følge af bevægelser i området på egen hånd (Hierbert, 1995: 319; NORDICOM, 1992: 87-93).

Således bestod de konkrete kontrolforanstaltninger i dels en direkte censur af journalisterne artikler og dels i en indirekte censur, hvor kontrollen skete gennem udvælgelse af, hvad journalisterne kunne skrive om med den yderligere konsekvens af selvpåført censur gennem pool-ordningens disciplinerende effekt.

Det femte niveau er, i forlængelsen af ovenstående tendens, spørgsmålet om hvilke kilder, der ligger til grund for repræsentationerne og hvor meget vægt de synes at have i materialet i henhold til Hall et al.'s overvejelser om '*primary and secondary definers*' i teorikapitlet (s.55). Her er tendensen, at de primære kilder er de politiske og militære repræsentanter, der for begge grupper vedkommende synes at have stor adgang til medierne set ved, hvor tit de citeres i materialets periode. Hermed er Hall et al.'s iagttaget tendens til systematisk over-repræsentation i medierne af dem i privilegerede institutionelle positioner til stede i den valgte periode. Tæt på hver anden dag er der gengivelser af de militære briefings og de fleste taler af præsident Bush er medtaget i deres fulde

---

⁷⁴ Der kan oversættes med "svimmel", "pjanket", "fjøllet" eller "fjantet".

⁷⁵ De eneste der optræder i det empiriske materiale er billeder af et par sårede saudi-arabiske soldater (NYT, 1/2/91: forsiden).

⁷⁶ Der var rundt regnet 1000 journalister i Saudi-Arabien, hvilket nødvendiggjorde en række restriktive foranstaltninger (Woodward, 1993:2).

---

ordlyd, hvorved de to gruppers repræsentationer samlet set er toneangivende i materialets periode (hvordan disse ser ud, vil fremgå i den tredje delanalyse). Kun ganske få gange imødegås disse repræsentanter i rollen som *'primary definers'* ved reportager om anti-krigs demonstrationer, men disse ledsages oftest af enten sammenligninger med størrelsen på pro-krigs opinionen, der er større, eller af negative aspekter ved disse demonstrationer såsom anholdelser (NYT, 16/1/91: A12) og deres forstyrrelser af lov og orden⁷⁸.

Endelig er der det mest konkrete niveau omhandlende de udstationerede journalister. Den tendens, man kan iagttage her, er en form for socialisering, hvor journalisterne identificerer sig med 'deres' part i krigen, og generelt var journalisternes rolle i overensstemmelse med tendensen til at deltage: " (...) *as participants rather than observers*" (Hallin, 1997: 220-21). Det skyldes bl.a., at mange af journalisterne følges og lever med de militære enheder, hvorved en vis fællesforståelse opstår (ibid.). Denne tendens medfører, i kombination med konsekvenserne af pool-ordningen, en generel manglende distancering mellem medierne og den krig de dækker, hvilket yderligere stipuleres af mediernes afhængighed af den militære tilstedeværelse ifm. behov for bl.a. transport, beboelse og kommunikationsudstyr. Man kan grundlæggende sige at: "*In a relatively short war in a remote location, the relationship of the press to the military is fundamentally hierarchical, with the press functioning as a client of the larger bureaucracy it is attempting to cover*" (Woodward, 1993: 19)⁷⁹.

Samlet set repræsenterer disse niveauer eller filtre på dette meso-niveau to faktorer af betydning for *teksten*. For det første en overordnet og indirekte vestlig dominans af de globale nyhedsstrømme både politisk-ideologisk (i forbindelse med "the Free Flow of Information"-princippet) og konkret gennem de internationale nyhedsbureauer, der står for hoveddelen af det samlede udbud af nyheder både med hensyn til udvælgelse og prægning. For det andet en konkret og direkte påvirkning af journalisterne gennem både indirekte og direkte kontrolforanstaltninger (pools og censur), der havde disciplinerende konsekvenser for de udstationerede journalister og som i kombination med en øvrig identificering med og fraværende distancering til 'egne' styrker i krigen, resulterede i en dækning, der var præget af *'the primary definers'*; her de amerikanske politiske og militære repræsentanter.

---

⁷⁷ Der var kun 126 pladser ialt i de forskellige pools gennem hele krigen (Woodward, 1993: 11).

⁷⁸ Det skete f.eks. i forbindelse med en gudstjeneste med deltagelse af George Bush (NYT, 18/2/91: forsiden).

⁷⁹ Denne tendens til identificering kan bl.a. ses illustreret ved følgende beskrivelse i en artikel om de respektive tab USA og Irak havde haft i forbindelse med luftkrigen, hvor tabene kan gøres op i: (...) *33 enemy planes lost, against zero for the allies* (NYT, 7/2/91: A16) (min understregning). Brugen af 'fjende'-betegnelsen i artiklen peger alt andet lige på en identificering med den internationale koalition fra journalistens side.

7.1.3 Første del: Delanalyse III: Mikro-niveaue

Jeg vil i dette afsnit identificere og lokalisere de forskellige metaforsystemer, der opererer i *New York Times* dækning af Golfkrigen i perioden 16. januar - 1. marts 1991⁸⁰. Der er ikke tale om en fuldstændig afdækning af alle de involverede metaforer, da det ville kandidere til et speciale i sig selv, men derimod om en fremhævelse af et par af de mest centrale og betydningsfulde⁸¹. Selve fortolkningen af dem og deres placering i forhold til hinanden er reserveret hovedanalysen, hvor de identificerede metaforer vil blive fortolket i en Laclau og Mouffe-kontekst, mens dette kapitels delanalyse tjener til at eksplicite det empiriske grundlag, som hovedanalysen vil basere sig på.

Kapitlet vil indlede med de overordnede og generelle metaforer, og derefter fortsætte med de mere konkrete og direkte til Golfkrigen relaterede metaforer.

7.1.3.1 Eventyret om den retfærdige krig

På det generelle plan kan man, som nævnt i det teoretiske kapitel, anskue *New York Times* dækning af Golfkrigen ud fra metaforen Eventyret-om-den-retfærdige-krig (The Fairy Tale of the Just War) (ERK-metafor) (Lakoff, 1991: 5), der kan tjene til at illustrere det førromtalte nyhedsformat⁸², som de øvrige metaforer knytter sig til. Ganske kort beskrevet indlæser ERK-metafor krigens parter i en konceptualisering af bestemte roller med en helt, skurk og et offer, hvor skurken har begået en udåd mod et uskyldigt offer. Denne udåd resulterer i en moralsk ubalance, der påkræver heltens intervention for at rette op på balancen. Rollekarakterernes indbyrdes forhold er asymmetrisk givet ved, at helten er modig, rationel og retfærdig, mens skurken er ond, irrationel og derfor oftest ikke til at forhandle med, hvorfor en sejr over ham er den eneste løsning på dette scenario.

I Golfkrigen-som-ERK optrådte henholdsvis Bush, det amerikanske militær og det amerikanske folk hovedsageligt i helterollen. I forbindelse med krigens udbrud blev George Bush's

---

⁸⁰ Rent undtagelsesvis vil de gengivede citater i dette kapitel ikke være kursiveret som i resten af specialet. Det skyldes deres store antal der efter min mening i kursiveret form ville nedsætte læsevenligheden af dette kapitel.

⁸¹ Således er f.eks. metaforerne Golfkrigen-som-sport og dennes underordnede Golfkrigen-som-scoringstavle udeladt, da de i al væsentlighed lægger sig op af de gennemgåede, hvorfor de ikke vil have bidraget med noget nyt i egentlig forstand.

⁸² ERK-metaforen minder i denne forstand meget om B.A. Dobkins brug af "the Romantiq Quest"-nyhedsforamtet introduceret tidligere. Jeg har dog valgt at bruge ERK-metaforen, da den er mere udførligt

---

ro og overblik beskrevet ved, at han bl.a. tog en : "(...) early morning walk on the south lawn of the White House, "just to reflect on the day"" (NYT, 16/1/91: A12).

Han beskrives som en statsmand, der er: "Not too detached and not gripped by detail" (NYT, 23/1/91: A8), i modsætning til Lyndon B. Johnson, der under Vietnamkrigen sad i det Hvide Hus og var med til at vælge konkrete mål. Endelig kan helteindskrivningen ses i gengivelsen af Bush's egne ord: "He characterized the allied mission as "right and just" and asked the american people to say a prayer" (NYT, 24/2/91: 19).

I videre forstand indskrives det amerikanske militær i ERK-metaforen's heltetekarakter:

- ""If I don't make it back I want to be buried in my military uniform," captain Esaray said, "I'm a soldier. It's my life. The uniform is part of me"" (NYT, 16/1/91: A12).

- "There is no more devoted, more committed to the hard work of freedom, than every soldier, sailor, every marine, airmen and coastguardsmen, every man and woman serving in the Persian Gulf"

- Bush (NYT, 30/1/91: A12) .

Som en ekstra dimension til militærets helterolle lægges der vægt på menneskene bag, hvorved en mere bastant militæret som dræbermaskiner-læsning besværliggøres.

- "A though, popular commander with a joyful easygoing manner off duty that reflects his smalltown boyhood in Iowa" (NYT, 19/1/91: 10) (min understregning).

- "The men in the Marine Corps First Battalion who will probably be in the front ranks of any ground attack, are struggling to grasp huge thoughts: the meaning of their lives, the capriciousness of fate and the duty they feel. Each one grapples with his ideas in his own way, some writing poetry, some reading books" (NYT, 24/1/91: A13).

- "Capt. Francis, a lawyer, says he wants to teach ground troops to make human decisions whenever possible" (NYT, 17/2/91: 18) (min understregning).

Endelig indskrives det amerikanske folk i heltetekarakteren som dens fundament:

- "As americans we know there are times when we must step forward, and accept our responsibility to lead the world away from the dark chaos of dictators (...) our cause is right. Our cause is moral. Our cause is right" (NYT, 30/1/91: A13).

- "We are a moral, ethical people" - Schwarzkopf (NYT, 5/2/91: A13).

De elementer der kan forstyrre den sidste læsning er tilstedeværelsen af antikrigsdemonstrationerne, men de får generelt en meget lille dækning, der enten sammenligner den med den meget større pro-krigsstemning (NYT, 6/2/91: A9) eller fokuserer på de anholdelser, som nogle af demonstrationerne

---

gennemført med dels flere roller og dels en større forståelse for disse rollers indbyrdes forhold.

---

munder ud i(NYT, 16/1/91: A12). Alt i alt er det ikke en faktor, der i *New York Times'* dækning rokker alvorligt ved det amerikanske folks del af heltekaraktern i ERK-metaforen.

Den asymmetriske karakter ved metaforen ses ved konceptualiseringen af primært Saddam Hussein, det irakiske militær og folk som skurken i metaforen. Saddam Hussein og hans motiver forstås pba.:

- "Colossal willpower, stubbornness, ego or megalomania of the 54year old Arab leader whatever the psychoanalyst of history eventually call it" (NYT, 16/1/91: A12).

- " Nothing has been going mr. Hussein's way since the end of the Iran-Iraq war and, under rising economic pressure, he abandoned the veneer of Arab statesman that he tried to burnish after the war and threw his military power angrily at Kuwait in a plunderous gamble that has failed" (ibid.).

- "(...) the tribal leader of a xenophobic political regime" (ibid.).

- "(...) comparisons with Hitler and other ogres" (ibid.).

- "There is no difficulty in believing that as a young man, mr Hussein was an admirer of Stalin and Hitler" (NYT, 26/2/91: C16).

- "Raped, pillage and plundered, maimed and murdered innocent children" - Bush (NYT, 17/1/91: A15:

- "A dictator unmoved by human decency (...) it is perfectly clear that this man is immoral" - Bush (NYT, 24/1/91: A14), og hans generelle adfærd beskrives som:

- "(...)suicidal behavior of Saddam Hussein" (NYT, 23/1/91: A8).

- "As he holds out in his bunker mr. Hussein has not left the briefings to his generals, as mr. Bush has done. The Iraqi leader uses no pointer, no charts; he briefs with rhetoric, distortion and his own social mythology about the subjugation of the have-nots by the haven" (NYT, 10/2/91: 5). Denne slette karakter understreges tillige af satiriske gengivelser af Saddam Husseins person og betydning som vist i bilag I.

Det irakiske militær beskrives ved dels dets uformåen og dels dets uhyrligheder:

- ""They were sloppy and they were caught," said Col. Ron Richard of the Second Marine Division" (NYT, 30/1/91: forsiden).

- "(...) are shooting but not with much of a gameplan of coordinating attacks" (NYT, 19/1/91: forsiden).

- "(...) accused Iraqis in Kuwait City of having done "horrible" things. He added, " I hate to say it, but there is killing people with axes, they are raping females, cut certain parts of them and hang them in every street" - General Khalid (NYT, 26/2/91: A13).

- "Amnesty report issued in December, based largely on interviews with Kuwaitis who fled the Iraqi occupation, said Iraqi forces had tortured and killed hundreds of people in Kuwait, sometimes gouging out eyes or cutting of tongues, ears or genitals (...) and had let 300 premature babies die after stealing their incubators" (NYT, 26/2/91: A16).

Det irakiske folk indskrives i begyndelsen af perioden i skurkerollen ved beskrivelser af dem som blinde støtter for et selvmorderisk projekt:

- "Today tens of thousands of Iraqis took to the streets to show that they are prepared to march off the cliff with their leader in defiance of the same ill-defined western "arrogance" of which the Ayatollah Rohollah Khomeini so often complained" (NYT, 16/1/91: A12), men efterfølgende skilles de ud fra denne rolle og tillægges en offerrolle vis-à-vis deres leder ved kommentarer, der beskriver dem som ofre for og modstandere af Saddam Hussein:

- "I felt so sorry for the Iraqi people knowing they are controlled by a madman who is dragging them to death" - Layla Abdelsamal/egyptisk kommentator (NYT, 18/1/91: A12).

- "We have no argument with the people of Iraq" - Bush (NYT, 17/1/91: A15).

- "We have respect for the people of Iraq" - Bush (NYT, 28/1/91: A13).

- "(...) "the protesters were shouting anti-Saddam and anti-Baath slogans," another traveler said" (NYT, 18/2/91: 8).

En tilsvarende rolleforskydning sker for den del af det irakiske militær, som er ved frontlinjen i modsætning til den Nationale Garde. Efterhånden som de overgiver sig, beskrives de som: "(...) hungry, demoralized and bitter at President Saddam Hussein for waging a war few soldiers support" (NYT, 19/2/91: A7), hvorved skurkerollen i Golfkrigen-som-ERK-metafor i stigende grad tilskrives Saddam Hussein alene.

Den sidste af rollerne i den narrative struktur er offerrollen. Som allerede vist tilfaldt den bl.a. den irakiske befolkning og i mindre grad det irakiske militær, men tre andre udfyldninger af offerrollen er mere dominerende i Golfkrigen-som-ERK. Indledningsvis opererer to parallelle scenarier med to forskellige ofre i *New York Times* dækning af Golfkrigen. Det ene er verdens tilgang til regionens oliebeholdning og dermed den vestlige verdens økonomi, hvilket bl.a. kan ses ved at:

- "He [Bush] hopes to secure the Gulf's vast oil reserves for the industrial world" (NYT, 16/1/91: A12).

-(...) "[Saddam Hussein] a dangerous and unreliable neighbour for the custodians of the worlds oil wealth in the Persian Gulf" (ibid.).

Scenariet udgøres af USA og koalitionen i helterollen, og Saddam Hussein og Irak i skurkerollen, mens offeret er den vestlige verdens energiforsyning, der er truet af Iraks handlinger. Dette scenario blev dog hurtigt udskiftet med det følgende, al den stund dets olie for liv-ligning ikke kunne retfærdiggøre krigen. Det andet scenario involverer Kuwait som offer, der beskrives som et:

- "(...) small Emirate that faithfully fueled and financed his [Saddam Hussein's] military engine during 8 years of war" (NYT, 16/1/91: A12), og hvis offerrolle cementeres af: "Iraq's unprovoked aggression against the tiny nation of Kuwait (...) We began to end a war, to right a wrong that the world simply could not ignore" -Bush (NYT, 24/1/91: A14), hvor den retfærdige dimension i ERK-metaforen synes meget mere eksplicit og legitim. Sidstnævnte scenario endte med at dominere ERK-metaforens offerrolle, om end en tredje blev introduceret hen mod slutningen af krigen:

- "What was and is at stake is not simply our energy or economic security and the stability of a vital region, but the prospects for peace in the post-cold-war era, the promise of a new world order based upon the rule of law" - Bush (ibid.).

- "What is at stake is more than one small country, it is a big idea - a new world order" -Bush (NYT, 30/1/91: A12), hvor forestillingen om en ny verdensorden sættes i offerrollen, og dermed tjener til at retfærdiggøre krigens grundlag.

Den asymmetriske karakter i ERK-metaforen træder tydeligt frem her ved den dikotomiserede læsning af henholdsvis George Bush og Saddam Hussein. Hvor den ene tilskrives en heltepart som fattet, reflekterende og i overensstemmelse med et kristent retfærdighedsgrundlag, så beskrives den anden som selvmorderisk, lidende af stædighed eller storhedsvanvid med analogier til Hitler og forstås som et barn, der ikke har fået sin vilje. Tillige er han amoralsk og uden menneskelig værdighed. Dikotomien i ERK-metaforen ses også ved, at: "Where mr. Hussein had been verbose in his speech on Thursday, mr Bush seemed brief and plainspoken" (NYT, 23/2/91: forsiden) og hvor Bush klogeligt benytter sig af sine rådgiver: "(...) he is absorbed but leaves details to generals" (NYT, 23/1/91: A8), så tackler Hussein hele konflikten selv, idet:

"Saddam Hussein is his own best adviser [and he has] (...) surrounded himself with likeminded aids who are bound to him by blood, either through family ties or shared responsibility for killing(...). [When they meet he runs the meetings] (...)like a tribal leader or an arrogant corporate chairman" (NYT, 27/1/91: 16).

Den asymmetriske opbygning i den narrative struktur ses også ved modstillingen mellem det amerikanske og irakiske militær samt den amerikanske og irakiske befolkning. Hvor det amerikanske militær beskrives som loyale og pligttro soldater med et menneskeligt ansigt, så

---

præsenteres det irakiske militær som dels militært underlegent og dels som brutale mordere i Kuwait. Hvad angår modstillingen mellem de to befolkninger, så modsvares den hurtigt af den irakiske befolknings glidning mod offerrollen vis-à-vis dets leder, hvorfor den asymmetriske karakter ikke er så stærk her. Det samme gælder hen imod slutningen af krigen, hvor irakernes militær ved frontlinjen præsenteres i offerrollen på lignende vis, bl.a. udtrykt ved at de er:

- "believed to be poorly trained and poorly fed reservist" (NYT, 25/2/91: forsiden).
- "(...) near starvation and (...) they wolfed down some of the prepackaged army meals that American soldiers have learned to detest. "They ate everything, even the packs of salt and sugar," Sergeant Maturich said. "They swallowed the Chiclets whole. I guess they didn't know it was gum" (NYT, 7/2/91: A16).

At den asymmetriske struktur også spillede en rolle for det amerikanske militærs selvforståelse ses ved, at:

- ""It's a contorted morality that says that because the Iraqis are the guys in the black hats, they're allowed to go out and do anything they want to do," the General argued. " They can gas innocent women and children, they can loft Scuds against civilian populations, they can use human shields - all of those things are OK for them. But because we're the guys in the white hats we have to stand up, allow ourselves to be shot" - Shwarzkopf (NYT, 5/2/91: A13) (min understregning).

Det retfærdige element i ERK-metaforen og dermed krigen legitimitet blev understreget flere gange efterhånden som Kuwaits offerrolle blev sedimenteret og udbygget med udsigterne til en ny verdensorden. På baggrund af de rapporterede uhyrligheder i Kuwait, Saddam Husseins forbrydelse mod de grundlæggende principper i international politik og amerikanernes pligt til at træde frem på verdensscenen "to right a wrong" (NYT, 24/1/91: A14) var krigen uundgåelig: " "No choice but force," Bush declares" (NYT, 17/1/91: forsiden). Den del af retfærdighedsdimensionen, der er forbundet med bruddet på normerne i international politik ses ved, at: "The community of nations has resolutely gathered to condemn and repel lawless action (...) [because] Saddam Hussein's unprovoked invasion, his ruthless systematic rape of a peaceful neighbour, violated everything the community of nations hold dear" - Bush (NYT, 30/1/91: S12). Ud over den beskrevne legitimitet ved motiverne for krigen blev der også søgt legitimitet ved selve krigen udførelse i fokuseringen på 'ingen civile ofre' ved luft- og landkrigen. Krigen retfærdighed ses ved ønsket om at gøre: (...) "everything possible to avoid injury to civilians in Iraq and Kuwait" (NYT, 17/1/91: A16).

Således er det overordnede indtryk af Golfkrigens rolleudfyldelse af ERK-metaphoren, at USA, amerikansk militær og amerikansk befolkning befandt sig i helterollen og primært Saddam Hussein, og i mindre grad det irakiske militær, var i skurkens rolle. Offerrollen udfyldtes indledningsvis af den vestlige verdens energiforsyning, men blev hurtigt erstattet af Kuwait, der i slutningen af den valgte periode blev suppleret af forestillingen om en ny verdensorden: "based upon the rule of law" -Bush (NYT, 24/1/91: A14). Krigens retfærdighed stammede således dels fra årsagerne til krigen (angrebet på Kuwait og i større målestok den internationale orden) og dels fra selve krigens udførelse (ingen civile ofre).

Denne metafor og dens fordeling af roller var styrende for det meste af materialet på nær i en enkelt situation, hvor den i en kort periode blev forstyrret.

Den 12. februar 1991 bombede koalitionen en bunker i Irak, der sandsynligvis indeholdt civile, hvorved krigens retfærdighed udtrykt ved ambitionen om 'ingen civile ofre' blev genstand for tvivl. I en kort periode blev rollerne i ERK-metaphoren byttet om så USA og koalitionen blev sat i skurkens rolle bl.a. ved at billederne var: "(...) reminiscent of pictures of American troops burning down villages in Vietnam in their implication that the United States was merciless in using force to attain its objectives" (NYT, 14/2/91: A17), og i overskrifterne blev der stillet spørgsmål ved, om det var et: "Justified Attack or "a Well-Planned Crime" ?" (NYT, 14/2/91: A16). Men forstyrrelsen blev hurtigt inddæmmet ved en insisteren på, at der var tale om en militær installation, og den amerikanske befolkning var: "(...) in general convinced of the justice of the war (...) [and] several people said today they found it entirely possible that the Iraqi Government had placed the victims in military installations as human shields or as a way to generate international support" (NYT, 14/2/91: A19), hvilket, pba. supertankermetaphoren, kan ses som et udtryk for metaforens sedimentering op til dette punkt. Tolkningen af begivenheden trækker på den forudgående placering af Irak og Saddam Hussein i skurkerollen istedet for at stille spørgsmålstegn ved ERK-metaphorens rolleudfyldelse ifm. bombningen af bunkeren, hvilket inddikerer dens sedimenterede karakter.

7.1.3.2 Golfkrigen som Anden Verdenskrig

Sammenligningen med Hitler i forståelsen af Saddam Husseins person og motiver stammer fra en central metafor i materialet; nemlig Golfkrigen som Anden Verdenskrig-metaphoren⁸³. I

---

⁸³ For andre studier af en Anden Verdenskrig-metaphoriserings; se: Spellman&Holyoak (1992) og Spellman et al. (1993).

---

tilknytning til den overordnede Golfkrigen-som-ERK-metamorfer tjener denne til dels at accentuere den retfærdige dimension i krigen gennem en historisk analogi, dels i bredere forstand at være en forståelseshorisont, hvorigennem Golfkrigen kan anskues.

Etableringen af en forståelse af Golfkrigen i en Anden Verdenskrig-optik sker på en række forskellige måder, der på hver deres måde tilbyder læsninger gennem historiske analogier. For det første er der de læsninger, som søger at etablere en nærmest direkte tidslinje mellem Anden Verdenskrig og Golfkrigen på en meget konkret historisk baggrund:

- "For the first time since World War II the international community..." (NYT, 30/1/91: A12), og:

- "(...) the paratroopers came from the American 82nd Airborne Division, which dropped behind Omaha Beach in Normandy in the nighttime hours before the D-day landings in June 1944 (...) very few details of British tank operations were available, but reports in London said the First Armoured Division, one of those that beat the Afrika Korps at El Alamein in World War II" (NYT, 25/2/91: A12), og endelig i omtalen af en engelsk base fremhæves det, at:

- "The Royal Airforce flew British Stirling bombers against targets in Germany from here in World War II, and gliders that landed 250 troops behind the beaches of Normandy on June 6 1944" (NYT: 3/2/91: 16) for blot at nævne et par stykker.

For det andet er der læsninger, der i en mere analog forstand søger at overføre betydning fra Anden Verdenskrig til Golfkrigen:

- "Just as the New Deal and World War II solidified the Democrat's position as the stronger party in the United States for nearly a quarter-century, reshaped the continent of Europe and produced the Western alliance that has formed the framework of American foreign policy (...) so a war in the Persian Gulf would have many repercussions that can be foreseen and many that cannot" (NYT, 16/1/91: A12).

-(...) if you ever saw any of the footage from World War II that's exactly what it looked like (NYT, 18/1/91: A10).

Imperativet for at imødegå Iraks invadering af Kuwait sættes i historisk relief med analogi til München og appeasement-politikken, der som bekendt ikke satte en stopper for Tysklands fremmarch i Europa:

- "Indeed the President has repeatedly called Saddam Hussein a Hitler, said he would not repeat Chamberlain's appeasement of Germany at Munich, and compared Iraqi use of poison gas in earlier wars to Nazi atrocities" (NYT, 17/1/91: A16),

---

- "Together we have resisted the trap of appeasement, cynicism and isolation that gives temptation to tyrants" -Bush (NYT, 30/1/91: forsiden) (mine understregninger). Ud over at gøre en reaktion på Iraks handlinger imperativ så introducerer henvisningerne til den forfejlede appeasement-politik i Anden Verdenskrig en underordnet dominometafor, der begrundet et modsvar til Iraks angreb på Kuwait med frygten for flere invasioner af bl.a. Saudi-Arabien i lighed med tyskernes fortsatte ekspansion under Anden Verdenskrig.

Befrielsen af Kuwait blev karakteriseret som en: "(...) lightningfast ground war reminiscent of the World War II blitzkrieg"⁸⁴ (NYT, 27/2/91: A26), og i slutningen af krigen blev det overvejet om efterkrigsopgøret ville være: "(...) the equivalent of the de-Nazification of Germany after World War II" (NYT, 25/2/91: A15).

Alt i alt er denne mere konkrete metafor med til at accentuere det overordnede nyhedsformat ved ERK-metaforen gennem konkrete læsninger af Golfkrigen som Anden Verdenskrig med vægt på denne krigs positive associationer.

7.1.3.3 Golfkrigen som Vietnamkrigen

En tilsvarende centralt placeret metafor i materialet er Golfkrigen som Vietnamkrigen⁸⁵ med den interessante forskel, at den primært optræder i negeret forstand. Dvs. den metaforiske betydning af denne metafor ligger i, hvad Golfkrigen ikke er. Metaforen repræsenterer et billede af krig som kaotisk, uvindelig og illegitim, som det vil fremgå i nedenstående udvalg: This will not be another Vietnam, and I repeat this here tonight. Our troops will have the best possible support in the entire world, and they will not be asked to fight with one hand tied behind their back" - Bush (NYT, 17/1/91: A15) (min understregning).

Denne metafor repræsenterer en læsning i henhold til ERK-metaforen, hvor USA sættes i skurkerollen, hvormed en krigs legitime og retfærdige grundlag forsvinder, og dermed ekskluderer alle andre handlingsmuligheder end den afventende:

- "The gist of the anti-Vietnam-War looms up. There is the idea that the faraway enemy, creepy though he is this time, would pose no threat to us if only we gave him time to ponder or left him

---

⁸⁴ Brugen af udtrykket blitzkrieg i forbindelse med den multinationale koalitions befrielse af Kuwait er lidt speciel, eftersom det direkte oversat betyder lynkrig, men almindeligvis betegner tyskernes massive luftbombardement af London: "(ty. *Blitzkrieg* lynkrig) pludseligt luftbombardement, spec. om tyskernes bombardement af London 1940" (Gyldendals Fremmedordbog, 1987: 73), hvilket kommer i modstrid med det retfærdige grundlag i ERK, der sigter mod at undgå civile tab.

⁸⁵ For en generel analyse af Vietnamkrigen som metafor; se Voss et al. (1992).

---

alone. And there is the idea that America is itself a trouble-making country and can wreak nothing but harm" (NYT, 1/2/91: A23).

Brugen af Vietnamkrigen som metaforisk grundlag og eksklusionen af den som mulig metaforisk læsning af Golfkrigen sigter mod flere ting. For det første implicerer negationen af denne metafor et opgør med to centrale punkter; begge funderet i læsningen af Vietnamkrigen som en 'dolkestødsmyte'⁸⁶. For det første drejer det sig om pressens rolle i Vietnamkrigen, hvor den tilskrives en aktiv rolle i USAs nederlag: "The Pentagon has long grappled with the belief among many officers that the press "lost the war" in Vietnam" (NYT, 23/1/91: A8), og for det andet gælder det den amerikanske befolknings anti-krigsholdninger, som på tilsvarende vis tildeles en betydning i forklaringen af Vietnamkrigens forløb: "(...) protesters in the Vietnam War captured the public debate and changed the course of the conflict" (NYT, 5/2/91: A9). Det er disse to punkter, Bush refererer til i det ovenstående citat, når han beskriver Vietnamkrigen som en krig, der blev kæmpet med en hånd bundet på ryggen. I forhold til det første punkt indebærer det i relation til Golfkrigen censurforanstaltninger, poolsordninger og en tendens til, at der var: "(...) the imprint of Vietnam on everything that the military does here" (NYT, 4/2/91: A9), og i forhold til det andet punkt blev der tillige taget afstand:

- "As happend in the Vietnam era, a war overseas is bringing with it a struggle for the alligiance of Americans at home. This time, however, to a degree that has probably seldom been matched in the nations history, many of those taking to the streets in demonstrations and rallies are showing support for the war rather than opposition" (NYT, 5/2/91: A9).

For det andet indebærer negationen en konkret forskelsrelation mellem de to krige, hvilket kan iagttages ved den teknologiske forskel (et aspekt, jeg vil vende tilbage til som et selvstændigt punkt i det nedenstående), hvor brugen af "smart bombs" og præcisionsvåben er centralt for Golfkrigen: " "High technology" is one thing - the biggest thing, perhaps - that sets this war apart from Vietnam" (NYT, 23/1/91: forsiden), og ved, at de udstationerede tropper i Saudi-Arabien ikke havde adgang til alkohol i modsætning til Vietnamkrigen, der oftest udlægges som en krig, hvor alkohol og stoffer var frit tilgængelige: "But Specialist Betterton (...) said that if there were alcohol here, "it would be Vietnam all over again, with everybody boozing up" " (NYT, 18/2/91: 8).

---

⁸⁶ Dolkestødsmyten betegner i denne sammenhæng erkendelsen af, at et nederlag ikke skyldes den militære indsats på *slagmarken*, men derimod er forårsaget af baglandets svigt. Udtrykket stammer fra en udtalelse af Hindenburg i 1919: *Die deutsche Armee ist von hinten erdocht worden* i forklaringen af Tysklands nederlag i forbindelse med Første Verdenskrig (Lademanns Leksikon bind II, 1973: 251).

Mest tydeligt fremstår negationen af Golfkrigen-som-Vietnamkrigen metaforen ved følgende forskelssætning:

- "That war in the jungles of Indochina was one marked by drugs, racial division and infighting among the troops. There was indiscipline, tales of "fragging" - killing - disliked officers with hand grenades rolled into their tents. There were also protest at home, political uncertainty, the shame of My Lai and ultimately ignominious withdrawal. In contrast, the Persian Gulf war is one where wholesome-looking young men and women treasure sacks full of mail sent to "any soldier" and write back to their correspondents at elementary schools, arbor societies and church groups" (NYT, 26/2/91: A14), hvor Golfkrigen ganske eksplicit gøres forskellig fra Vietnamkrigen som metaforisk kontekst.

De umiddelbare konsekvenser af denne negation kan ses som to-delte. For det første **udadtil**, hvor lektien synes at være, at:

- " "in cases where the U.S. confronts much weaker enemies, our challenge will be not to defeat them, but to defeat them decisively and rapidly," the national security review concluded. "For small countries hostile to us, bleeding our forces in protracted or indecisive conflict or embarrassing us by inflicting damage on some conspicuous element of our forces may be victory enough, and could undercut political support for U.S. efforts against them" (NYT, 23/2/91: 5), og i forlængelse heraf **indadtil** i:

- "(...) the post-Vietnam recognition by both ordinary citizens and policy makers that the public relations war at home can be as influential as the battlefield overseas" (NYT, 6/2/91: A9).

Samlet repræsenterer negationen af denne metafor en afstandstagen fra enhver læsning af Golfkrigen som kaotisk, uvindelig, illegitim og umenneskelig og repræsenterer, som følge heraf, en erkendelse af vigtigheden af dels udadtil at kæmpe med overlegen styrke på kort sigt, og indadtil betydningen af krigens repræsentation og håndteringen af denne af de involverede.

7.1.3.4 Golfkrigen som kirurgisk krig

Denne repræsenterer et billede af Golfkrigen, som: "(...) a very strategic and surgical bombing campaign directed against that military infrastructure" (NYT, 14/2/91: A18) (min understregning). Denne overordnede betegnelse optræder flere gange i forskellige sammenhænge, og

---

implicerer på sin part en række videre konnotationer, og fungerer, i henhold til den overordnede ERK-metaphor, som en betoning af det retfærdige element i selve krigens udførelse⁸⁷.

Den denotative betydning af termen 'kirurgi' kan ses som: (læren om) sygdomsbehandling ved operation (Gyldendals Fremmedordbog, 1987: 293), mens den konnotative betydning for de fleste kan anskues som noget, der er livreddende, præcist, aseptisk og teknologisk avanceret. Derudover er kirurgen den øverste autoritet i forbindelse med operationen og den, der indiskutabelt sætter præmisserne for den. Den metaforiske brug implicerer derved en krig, der 'behandler', ved hjælp af sofistikerede teknikker og instrumenter, en 'sygdom', der her udgøres af Irak for at legemet (læs: den internationale orden) kan blive raskt igen. En behandling, der er præcis og teknologisk avanceret, og som udføres af 'kirurgen' som den øverste i hierarkiet.

Denne kirurgiske betydning kan ses på flere måder. For det første bliver luftbombardementerne næsten udelukkende beskrevet som præcise og direkte:

- "American officials said that in the early going Stealth-Fighters, electronic jamming equipment and devastatingly accurate cruise missiles had paid for themselves in saved lives" (NYT, 18/1/91: A12) (min understregning), hvor det aseptiske ligeledes impliceres, eftersom man har sparet liv, hvilket i den metaforiske betydning kan ækvivaleres med en fejlfri operation.
- "For the first time in history, precision-guided bombs and missiles have played a decisive role in war" (NYT, 26/2/91: C1) (min understregning).
- " "this war is all about precisionbombing" said Group Capt. Niall Irving" (NYT, 11/2/91: A12) (min understregning).
- "The system (...) is so accurate that specific parts of buildings can be pinpointed for destruction" (NYT, 19/1/91: 9).
- "(...) a team of "prominent scientists" had helped the United States select bombs that gave 99 percent assurance" (NYT, 31/1/91: A10).
- "Cruise missiles and Stealth aircraft loaded with "Smart" Bombs made an important debut in the pinpoint destruction of enemy targets" (NYT, 20/1/91: forsiden) (min understregning).

For det andet udføres den r præcision af Smart Bombs (jævnfør sidste citat), der underbygger krigens kirurgiske, rene snit. Med tanke på nærmest selvtænkende bomber og missiler, der undgår civile tab (der er et af de grundlæggende krav i Golfkrigen-som-ERK-metaphoren), fremstår krigen som aseptisk og dermed retfærdiggjort i sin udførelse.

---

⁸⁷ Hvor Anden Verdenskrig-metaphoren i højere grad sigtede mod det retfærdige element i motiverne for krigens intervention.

-
- "'Smart bombs' dropped" (NYT, 28/1/91: forsiden).
  - "And smart weapons with tiny computer "brains" are zeroing in on targets with deadly precision" (NYT, 21/1/91: 8) (min understregning).

Det aseptiske træk træder yderligere frem i beskrivelserne af luftbombardementerne, der beskrives ved hjælp af billeder, som ikke involverer bombardementernes ødelæggelser og døde, men derimod trækker på positive associationer:

- "(...) like the fireworks finale on the fourth of July at the base of the Washington Monument" (NYT, 17/1/99: A15).
- "It lit up like a Christmas tree (...) the entire city was just sparkling at us" (NYT, 18/1/99: A10).
- "It's like an amusement park" (NYT, 12/2/99: forsiden).

Endelig optræder kirurgi-metaforens vægt på det teknologisk avancerede som en generel kontekst for krigen og dens våben.

- "War Hero Status Possible for the Computer Chip: (...) Its the triumph of silicon over steel" (NYT, 21/1/91: 8)
- "We've never been in such a high-technology, prolayed air war" -Capt. Jack Ingari (NYT, 24/2/91: 16)(min understregning).
- "It is also a war in which high-technology firepower stretched in an awesome array across the desert" (NYT, 26/2/91: A14) (min understregning).
- "Computerized accuracy" (NYT, 19/1/91: 6).

Denne metaforisering af koalitions krigsførsel bliver kun yderligere stipuleret ved beskrivelserne af irakernes krigsførsel. Deres primære våben i størstedelen af konflikten er brugen af Scud-missiler, der karakteriseres som følger.

- "The Scuds, never blessed with pinpoint accuracy (...) although a poor weapon to bomb specific targets like air bases (...) the Scuds prove highly effective when fired at large urban areas where a hit of any sort is virtually guaranteed to terrify the population" (NYT, 20/1/91: 14).
- "Iraq (...) has chosen to launch a highly inaccurate weapon the Scud at major population centers with no certainty about where the scuds will land" (NYT, 24/1/91: A11).
- "Scud: Iraqs weapon of terror" (NYT, 27/1/91: 13).

Denne repræsentation, hvor irakerne italesættes i opposition til den kirurgiske metafor, underbygger den overordnede ERK-metafors asymmetriske modstilling mellem helte- og skurkerollen. Mens amerikanernes krigsførsel er kirurgisk med våben, der er præcise, intelligente og undgår civile tab, så er irakernes våben upræcise og kun effektive mod større befolkede områder

---

frem for specifikke militære installationer. Herved opretholdes dikotomien mellem, hvem der kan påkalde sig den retfærdige dimension i ERK-metaphoren, og hvem der fører en illegitim krig.

Der blev kun luftet ganske lidt kritik af Golfkrigen som kirurgisk krig-metaphoren i forbindelse med dels Patriot-systemets nedskydning af SCUD missiler, hvor der nogle gange var tilskadekomne som følge af vragede fra selve nedskydningen: "Deadly debris Shows Limits of Patriot Missile Defences" (NYT, 27/1/91: 14), og dels i forbindelse med den førømtalte bombning af bunkeren i Bagdad, hvor: "Carnage in Baghdad Erases Images of an Antiseptic War" (NYT, 15/2/91: A19) (min understregning). I sidstnævnte situation blev den oprindelige ERK-metaphor genoprettet kort tid efter bombningen, hvorfor man kan betragte disse kritikpunkter i materialet som undtagelsen, der bekræfter reglen.

I Golfkrigen som kirurgisk krig-metaphoren manes et bestemt billede frem af den krigsførsel, der foretages i Golfkrigen. I en kirurgisk kontekst etableres associationer til en klinisk, præcis, teknologisk avanceret og livreddende krig, der yderligere vinder styrke ved beskrivelserne af irakernes modstillinger på disse punkter, og hvor de enkelte fremførte kritikpunkter overgås i antallet af positive repræsentationer. Den eksplicite forbindelse til dels den mere generelle Anden Verdenskrig-metaphor og den overordnede ERK-metaphor kan ses i nedenstående citat:

- "Civilian casualties caused by aerial bombardment, a commonplace in World War II, in London, and Tokyo and Dresden and elsewhere, have become one of the most politically sensitive aspects of war in the last quarter-century, and laser-guided bombs and other "smart munitions" have been developed in part to try to avoid them" (NYT, 15/2/91: A12), hvorved forbindelsen til et af de negative aspekter af Anden Verdenskrig, de mange civile ofre, søges kompenseret for gennem den nye hightech krigsførsel, der dermed etablerer den retfærdige dimension i ERK-metaphoren givet ved kravet om minimering af civile ofre.

Afslutningsvis skal det nævnes, at billedesiden i materialet er i nøje overensstemmelse med de metaforiske repræsentationer af Golfkrigen gennemgået i det ovenstående. Således er perioden op til bombningen af bunkeren i Bagdad præget af billeder af militære kolonner (NYT, 23/1/91: A8), blanke bomber, missiler og Stealth-fly (NYT, 23/1/91: A9; 9/2/91: 6; 12/2/91: A12), soldater der gør honnør for det amerikanske flag (NYT, 23/1/91: A9) og gengivelser af videoptagelser af missilernes færd, lige indtil de rammer deres mål (NYT, 28/1/91: A9). I et par dage omkring bombningen af bunkeren er billedesiden domineret af billeder derfra, og efterfølgende frigives der ligeledes billeder af en anden bombet bygning i Bagdad (NYT, 17/2/91: forsiden), men kort efter genoptages tendensen til pro-amerikanske billeder i overensstemmelse med den øvrige narrative

---

struktur, og de sidste to billeder i materialet er dels et, hvor en amerikansk soldat står under et skilt med ordlyden: "Welcome to Kuwait" (NYT, 28/2/91: A7), og dels et, hvor to billeder er sat sammen af henholdsvis en helikopter i Vietnamkrigen og en helikopter i Golfkrigen med følgende billedtekst:

- "But the two images evoke a stunning difference in how the two wars will be remembered: one helicopter brought in proud marines, the other carried out frightened evacuees. Marines touched down in Kuwait City above (henvisning til billedets placering). The other helicopter took off from Saigon, South Vietnam, in 1975" (NYT, 1/3/91: forsiden).

Alt i alt viser dette udpluk af de mest dominerende metaforiske italesætninger af Golfkrigen, i New York Times fra den 16. januar - 1. marts 1991, en grundlæggende konsistens kun alvorligt afbrudt af bombningen af bunkeren i Bagdad. Overordnet kan man anskue nyhedsformatets narrative struktur ud fra ERK-metaforen, hvor dels rollerne og dels retfærdighedsdimensionen, som følge heraf, blev fordelt mellem parterne i krigen. Med George Bush, det amerikanske militær og den amerikanske befolkning i helterollen (der for sidstnævnte part kun blev lidt forstyrret af anti-krigs demonstrationer), og Saddam Hussein, i mindre grad det irakiske militær og i forsvindende grad den irakiske befolkning i skurkerollen, var krigens retfærdighed givet ved den USA-ledet koalitions indgriben overfor Iraks angreb på Kuwait, der blev portrætteret som offeret (efter at olie-for-liv scenarioet gled ud som et muligt offer). Denne offerrolle blev sidenhen udvidet til at omfatte en ny verdensorden, som Saddam Hussein, ved sit angreb på Kuwait, havde forbrudt sig imod.

Denne overordnede og gennemgående narrative struktur blev yderligere accentueret ved inddragelse af to historisk kontekstuelle metaforer - dels Golfkrigen-som-Anden-Verdenskrig og dels negationen af Golfkrigen-som-Vietnamkrigen. Hvor den førstnævnte metaforisering understregede helterollens karakter og retfærdige grundlag ved imperativet for at handle, så repræsenterede den sidstnævnte en negation af en mulige læsning af ERK-metaforen, hvor USA var i skurkerollen, og hvor det retfærdige grundlag alvorligt er sat under tvivl.

Den narrative struktur, ERK-metaforen og henholdsvis Anden-Verdenskrig-metaforen samt negationen af Vietnamkrig-metaforen, blev kun udfordret i forbindelse med bombningen af bunkeren i Bagdad, hvor rollerne pludseligt blev betvivlet, som følge af forlydende om civile ofre og fejl i den amerikanske planlægning, bl.a. udtrykt ved en gen-læsning af Golfkrigen-som-Vietnamkrigen uden en negering som tidligere (citater s.72). Men dette brud i den narrative struktur var kun kortvarigt, og denne narrative struktur var grundlæggende for New York Times repræsentation af Golfkrigen i den

---

valgte periode (bl.a. set ved det sidste billede af de to helikoptere, hvor den endelige negation af Golfkrigen-som-Vietnamkrigen forekommer).

Dette understreges tillige i forbindelse med den mere direkte til Golfkrigen knyttet metafor - Golfkrigen-som-krigisk-krig, der på en række punkter lagde yderligere vægt på krigens legitime og retfærdige snit. Ved at metaforisere krigen som bl.a. aseptisk eller ren (og dermed uden civile ofre), livreddende og som en præcisionsvidenskab blev USA portrætteret i ERK-metaforens helterolle som førende en retfærdig krig (Bl.a. også på baggrund af et stort flertal af billeder af blanke bomber, sofistikeret krigsmateriel, amerikanske soldaters loyalitetsfølelse og still-billeder fra videoer af missiler på vej ned gennem skorstene og ind gennem døre).

7.2 Anden del: Hovedanalyse ved Laclau og Mouffe

Disse tre analytisk adskilte niveauer af medie-*slagmarken* vil nu blive sammenfattet i nedenstående analyse, der, på baggrund af Laclau og Mouffes diskursteori, således udgør den samlet *topografiske* forståelse af Golfkrigens medie-*slagmark*. De gennemgåede metaforer kan ses som Golfkrigs-diskursens artikulerede momenter i den valgte periode, og de udgør således, gennem deres forbindelse til hinanden, den struktureret totalitet af signifikative sekvenser som Golfkrigs-diskursen består af i *New York Times* repræsentation af krigen.

Grundlæggende består denne totalitet af ERK-metaforen, der, som narrativ struktur, fordelte rollerne i repræsentationen af krigen. Denne var sat i en 'ækvivalensrelation', i forhold til en forståelse af Golfkrigen, med den historisk kontekstuelle metafor, Golfkrigen-som-Anden-Verdenskrig, der, udover etableringen af konkrete tidslinjer mellem Anden Verdenskrig og Golfkrigen, præciserede imperativet for at imødegå Iraks handling gennem betoning af denne metafors associerende betydninger; såsom den forfejlet appeasementpolitik, frygten for en domino-effekt i regionen analog til Tysklands ekspansion i Europa og associeringen mellem Saddam Hussein og Adolf Hitler. Denne metafor kan anskues som en 'overdetermination' af Golfkrigs-diskursen gennem 'forskydning', eftersom Golfkrigen italesættes ud fra en Anden Verdenskrig optik. I denne sammenhæng optræder Anden Verdenskrig-metaforen som et 'nodalpunkt', hvortil andre betydninger tilknyttes, idet ERK-metaforens skurkerolle blev konkretiseret ved Hitler analogien, der betonedede Saddam Husseins utilregnelighed og storhedsvanvid, og ERK-metaforens retfærdighedsdimension blev stipuleret ved appeasement-lektionen fra Anden Verdenskrig. Som nodalpunkt bliver Anden Verdenskrig-metaforen først indholdsudfyldt i sammenknytningen med de andre momenter, hvor det bliver etableret i hvilken

---

forstand metaforen skal forstås. Ved kombinationen med Golfkrigen og ERK-metaforen er Anden Verdenskrig metaforiseret som en retfærdig, uundgåelig og sejrrig krig, og i relationen til kirugi-metaforen er det en ekskludering af negative aspekter som civile ofre og ødelæggelser, der associeres til.

Golfkrigs-diskursen, forstået som en struktureret totalitet af signifikative sekvenser bestående af en række artikulerede 'momenter' (ERK-metaforen, Anden Verdenskrig-metaforen og kirugisk krig-metaforen) sat i en ækvivalent relation til hinanden, bliver yderligere styrket ved etableringen af en 'differensrelation' til den anden historisk kontekstuelle metafor og nodalpunkt; Golfkrigen-som-Vietnamkrigen. Den kan ses som en 'overdetermination ved kondensering', da metaforen bruges i forskellige sammenhænge til overordnet at betyde en uvindelig og kaotisk krig, der blev kæmpet på et tvivlsomt grundlag, samt konkret en lektie indadtil om mediernes betydning i krig i forbindelse med den offentlige opinion og udadtil en lektie om, hvordan militært underlegne nationer kan vinde over USA ved at bekriige selvsamme opinion. Ved at sætte denne metafor i en differensrelation (i kraft af negeringen af enhver læsning af Golfkrigen som Vietnamkrigen) til de øvrige momenter i forhold til en forståelse af Golfkrigen, bestyrkes disse i deres betydning som primær italesætning af Golfkrigen.

Opsummeret indebærer det et billede af *slagmarkens* Golfkrigs-diskurs, der italesætter Golfkrigen som *retfærdig* i forhold til både legitimeringen af krigen og selve krigens udførsel som følge af dels ERK-metaforen og dens forsvar for mindre lande og efterfølgende en ny verdensorden i kombination med Anden Verdenskrig-metaforen, der understregede imperativet for handling og dels krigens kirugiske karakter, der retfærdiggjorde krigens udførsel. I forlængelse heraf som *uundgåelig*, dels ved Anden Verdenskrig-metaforen og ERK-metaforens forståelse af Saddam Hussein som en skurk af Hitler'sk støbning, der på det nærmeste søgte et 'lebensraum' i regionen og dels ved, at en militær løsning efterhånden syntes som den eneste mulighed ((...) *diplomacy fails* (NYT, 16/1/91: forsiden)). Endeligt italesættes Golfkrigen på *slagmarken* som en *klinisk* krig, hvilket blev understøttet af dels differensrelationen til Vietnam-metaforen i understregningen af, at dette ikke ville blive et nyt Vietnam og dels kirugi-metaforen, der fokuserede på krigens rene, teknologiske og præcise snit, som tillige underbyggede ERK-metaforens retfærdighedsdimension. Ved denne struktureret totalitet af signifikative sekvenser og nodalpunkter, der udgør *slagmarkens* repræsentation af Golfkrigen, kan begge aspekter af Lillie Chouliarakis forståelse af medier som diskurs (se s.52) iagttages ved både selve teksten og den meningsgenerering den udtrykker.

Slagmarkens Golfkrigs-diskurs kan i den udvalgte periode betragtes som en bevægelse fra et uafgjort terræn til et mere afgjort i forbindelse med den den løbende sedimentering af dens

---

momenter. Således var der i begyndelsen af den udvalgte periode tvivl om offerrollen i ERK-metforen, i forbindelse med om det var angrebet på Kuwait eller vestens energiforsyning, der udgjorde udåden i ERK-metforen. En usikkerhed, der på sin part satte tvivl ved krigens retfærdige grundlag i ERK-metforen. Tvivlen blev efterhånden udvisket til fordel for et forsvar af Kuwait som krigens retfærdige grundlag, hvilket hen imod krigens slutning blev udbygget med forsvaret af den nye verdensorden, og dette repræsenterer en bevægelse fra det flertydige mod det entydige, og dermed en bevægelse mod et mere afgjort terræn efterhånden som italesætningen sedimenteres.

Denne diskursive konstruktion af Golfkrigens repræsentation er for størstedelen af periodens forløb både dominerende og meget konsistent, men på et enkelt tidspunkt blev den 'dislokeret' i forbindelse med bombningen af bunkeren i Bagdad, hvor diskursens momenter optrådte i nye ækvivalens- og differensrelationer. Således blev ERK-metforens tidligere rollefordeling sat i en differensrelation til forståelsen af Golfkrigen eftersom skurke- og offerrollen, og dermed metforens retfærdige dimension, skiftede karakter med USA i skurkerollen. I forlængelse heraf blev Anden Verdenskrig-metforen som diskursens nodalpunkt udskiftet med Vietnam-metforen, der derved ændrede repræsentationen af krigen ved at drage analogier til nedbrændingen af vietnamesiske landsbyer og således problematiserede ERK-metforen ved at betvivle krigens retfærdige element ((...)'a *Well-Planned Crime*'? (NYT, 14/2/91: A16)). Ligeledes blev kirugi-metforen sat i en differensrelation til repræsentationen af Golfkrigen i forbindelse med problematiseringen af en kirugisk krig i kraft af de civile døde samt 'smart bombs's tilsyneladende fejlmargen. Denne midlertidige dislokation af *slagmarkens* Golfkrigs-diskurs blev dog hurtigt inddæmnet, og den forudgående diskursive konstruktion prægede efterfølgende resten af perioden, hvilket kan ses som udtryk for dens generelle sedimenterede karakter i henhold til supertankermetforen (s.56).

Man kan betragte denne sedimenterede karakter i en ideologisk forstand, hvor man kan se det som en stigende naturalisering og objektivering af *slagmarkens* repræsentation af krigen gennem de artikulerede metforen. Denne stigende naturalisering og objektivering skal forstås på baggrund af, hvad der in- og ekskluderes i *slagmarkens* repræsentation. I etableringen og struktureringen af Golfkrigs-diskursens momenter ekskluderes en række 'elementer', som den diskursive formation ikke er i stand til at indoptage, og det er disse, der samtidigt udgør diskursens mulighed og trussel. Disse uartikulerede elementer udgør derved Golfkrigs-diskursens 'sociale antagonisme' som dens grænsebestemmelse, og elementerne er sat i et ækvivalent forhold til hinanden som følge af deres fælles trussel mod *slagmarkens* Golfkrigs-diskurs. I forståelsen af disse elementer ligger også diskursens arbitrære eller kontingente grundlag, idet de viser hen til alternative udlægninger af krigens

---

forløb. I den forbindelse er det vigtigt at understrege, at inddragelsen af andre og alternative læsninger af Golfkrigen ikke skal opfattes som udtryk for en afdækning af, hvad der i *virkeligheden* skete, da det kontradikterer diskursteoriens, og i videre omfang denne medietilgangs ontologiske grundlag, men derimod som en re-etablering af det flertydige.

For det første er der den meget udtalte ekskludering af enhver Vietnam-læsning af Golfkrigen, der er lidt speciel i forhold til de andre elementer. Det er den, fordi den både er centralt placeret og kraftigt artikuleret i Golfkrigs-diskursen samtidigt med, at den udgør selvsamme diskurs' grænsebetingelse, hvilket blev tydeligt i forbindelse med bombningen af bunkeren i Bagdad. Den er dermed speciel i forhold til de andre 'elementer', der, som diskursteorien forskriver, er ekskluderet i forhold til diskursen, idet den er inkluderet og derefter ekskluderet gennem negeringen af metaforen. Det må tages som udtryk for dens vigtige metaforiske betydning, da det tilsyneladende ikke er nok, blot at ekskludere den. For det andet består disse elementer af alternative udlægninger af den grundlæggende ERK-metafors rolleudfyldning i forbindelse med Golfkrigen.

ERK-metaforens skurkerolles udfyldelse ved Saddam Hussein implicerede således ekskluderingen af forskellige læsninger af Saddam Hussein som en rationel statsmand til fordel for en opfattelse, der lagde vægten på hans utilregnelighed, amoralske karakter og øvrige irrationelle træk. Tidligere opfattelser har lagt vægt på Saddam Hussein som en rationel statsmand i forbindelse med hans status som vestens allierede i regionen under Iran-Irak krigen, og ved hans henvendelse til USA forud for annektionen af Kuwait vedrørende deres opfattelse af denne handling (Campbell, 1993: 48). Denne henvendelse affødte et svar, der i sin form var så uklar, at en mulig tolkning var, at USA ikke ville reagere i tilfælde af et angreb på Kuwait (ibid.). En henvendelse der derfor kan opfattes som udtryk for et mere rationelt sindelag end nogle af Golfkrigs-diskursens italesætninger af Saddam Hussein tillader.

Alternative læsninger af Kuwaits offerrolle, der kunne true Golfkrigs-diskursens centrering om ERK-metaforen og dens retfærdighedsdimension, blev ligeledes ekskluderet. Således vil en pro-irakisk diskurs sætte Kuwait i skurkerollen ud fra en tolkning af begivenhederne forud for selve krigen. Kort tid efter Iran-Irak krigens ophør, der havde tæret kraftigt på Iraks ressourcer, valgte Kuwait for det første at kræve de lån tilbagebetalt, som de havde ydet Irak under krigen (i modsætning til andre arabiske lande, der eftergav gælden), og for det andet at bryde unilateralt med den eksisterende OPEC-aftale om at holde olieproduktionen nede, ved at øge deres kvote af olieproduktionen, hvorved oliepriserne sank, hvilket lande som Irak ville tabe penge på. Efterfølgende brød Kuwait fuldstændig med OPEC og hævede deres kvote med halvtreds procent,

---

hvilket var medvirkende til et dyk i oliepriserne på verdensmarkedet til stor ulempe for Irak, der stod til at tabe over syv milliarder dollars om året (Campbell, 1993: 44-45; Matthews, 1993: 40). Disse handlinger fra Kuwaits side tjener til at illustrere en alternativ diskursiv formation, hvor ERK-metaforens skurkerolle udfyldes af Kuwait, hvilket implicerer, at Iraks angreb på Kuwait var retfærdiggjort ud fra denne tolkning i modsætning til Golfkrigs-diskursens fokus på Iraks uprovokerede angreb på Kuwait i offerrollen⁸⁸. Denne tolkning af begivenhederne forud for krigen er, som nævnt tidligere, ikke et udtryk for hvad der i *virkeligheden* er baggrunden eller årsagerne, men derimod blot et eksempel på, at det er muligt at konstruere en anden diskursiv formation, hvor ERK-metaforens roller er ændret, hvorved diskursernes kontingente natur viser sig.

Endelig blev en række tidligere momenter i Golfkrigs-diskursen omvendt til elementer i diskursens løbende naturalisering og bevægelse mod det entydige og afgjorte terræn. Op til krigen den 16. januar var Golfkrigs-diskursen præget af kamp mellem flere forskellige udlægninger af konfliktens forløb mellem på den ene side de diplomatiske bestræbelser og økonomiske sanktioner og på den anden side den militære løsning af krigen. Efterhånden som konflikten i stigende grad blev italesat ud fra den militære opbygning og udstationering i regionen, blev de politiske midler i form af diplomatiske forhandlinger: "(...) *diplomacy fails*" (NYT, 16/1/91: forsiden), og økonomiske sanktioner ekskluderet, og dermed gjort til 'elementer' udenfor diskursen, eftersom løsningen på konflikten, givet den militære kontekstualisering, pegede mere og mere på en militær løsning af konflikten: "*Given identifiable movement toward military action, negotiations were framed as outside*" (Dobkin, 1993: 112).

Således fremstår *slagmarkens* Golfkrigs-diskurs som en bevægelse fra det flertydige og uafgjorte mod det mere entydige og afgjorte terræn gennem sin inklusion af de diskuterede metaforiske 'momenter' sat i en 'struktureret totalitet', og ved eksklusionen af en række 'elementer', der på forskellig vis truer denne 'strukturerede totalitet', da den ikke kan rumme dem. Det var dels udfordringer af ERK-metaforen rollefordeling i Golfkrigen, og dels den militære kontekstualisering, der efterhånden ekskluderede diplomatiske forhandlinger og økonomiske sanktioner som alternative løsninger på konflikten⁸⁹.

Denne bevægelse kan, som nævnt tidligere, også betragtes som en stigende naturalisering og objektivisering af *slagmarkens* italesætning af Golfkrigen, hvorfor det er interessant at fokusere på, hvilke hegemoniske artikulatiske praksisser, man kan iagttage på *slagmarken*. To grundlæggende

---

⁸⁸ For en grundig gennemgang af mulige alternative og denaturaliserende læsninger af Golfkrigen se: Campbell (1993).

---

praksisser synes væsentlige i deres bidrag til fastlæggelsen af Golfkrigs-diskursens momenter og dermed dens naturliggørelse. Disse kan analytisk skilles ad ud fra deres placering in- og eksternt for medierne, men i praksis er de i løbende sam- og modspil med hinanden i fastlæggelsen af *slagmarkens* Golfkrigs-diskurs. For det første er der tale om de hegemoniske praksisser, der kan lokaliseres udenfor medierne, og her skal opmærksomheden rettes mod USA og resten af koalitionen, som det fremgik af gennemgangen på meso-niveauet. Man kan betragte Golfkrigs-diskursens udseende som udtryk for en kraftig intervention fra USAs side i fremførelsen af deres diskursive italesætning af Golfkrigen. Det kan man på baggrund af en række faktorer: For det første konkret i kraft af censurforanstaltningerne og pool-ordningen samt dominansen som '*primary definer*' i materialet ved både gengivelsen af taler og briefings og ved mange af citaternes kilder, der var officielle repræsentanter, og overordnet ved den vestlige dominans af nyhedsstrømmene, der gjorde det muligt for USA og koalitionen at artikulere deres Golfkrigs-diskurs. For det andet ved den manglende tilstedeværelse af alternative diskurser, som fokuserede på andre mål og midler (disse blev med tiden ekskluderet op til starten på materialets periode) end de af USA fremsatte. Symptomatisk herfor er billedesiden, der er domineret af det amerikanske militærs frigivne billeder, som, i sit fokus på våbene og deres præcision, naturliggør en teknologifisering på *slagmarken*. Betydningen heraf kan ses ved tendensen til at: "(...) *photocentrism triumphed over logocentrism*" (Der Derian, 1992: 80).

Således kan man betragte dels Anden Verdenskrig-metaforen og dels negeringen af Vietnam-metaforen, med de officielle repræsentanter som kilder, som udtryk for en 'strategisk essentialisme' på USAs vegne i forsøget på at essentialisere Golfkrigen ved hjælp af disse to metaforiske italesætninger og derved lukke diskursen. Denne hegemoniske praksis kan, i kraft af etableringen af et metaforisk hegemoni gennem den strategisk essentialistiske brug af Anden Verdenskrig-metaforen og negeringen af Vietnam-metaforen, dermed ses som en offensiv praksis, og således karakteriseres som en 'ekspansiv' hegemonisk artikulering.

Den anden hegemoniske praksis, der er situationeret internt i medierne, er mediernes konfiguration, som i denne sammenhæng blev belyst ved mediernes nyhedsformat og dennes narrative struktur. Betydningen af den narrative ramme og dens sedimenterende effekt, forstået ved hjælp af supertanker-metaforen, træder tydeligst frem i forbindelse med bombningen af bunkeren, hvor den dominerende italesætning af Golfkrigen som en retfærdig, klinisk og legitim krig uden civile ofre bliver dislokeret. Denne dislokation er dog kun kortvarig, og efterfølgende gen-etableres den

---

⁸⁹ Et fransk mæglingforslag lige før krigens start fik minimal dækning og støtte (Johnsen, 1993: 50).

---

forudgående Golfkrigs-diskurs. Det kan tages til udtryk for dens sedimenteret karakter og dermed naturliggjorte eller objektive status, idet bombningen af bunkeren, og dens ledsagende alternative diskursive italesætning med Vietnam-metaforen som nodalpunkt, ikke er i stand til at røkke ved denne repræsentation af Golfkrigen. Det ses bl.a. ved det gengivet citat (s.76), hvor bombningen af bunkeren opfattes som udtryk for Saddam Husseins vilje til at ofre sit eget folk, hvilket er en læsning af hændelsen med Saddam Hussein i den forudgående ERK-metafors skurkerolle.

Denne analytiske sontring er i praksis svær at opretholde, al den stund de to hegemoniske praksisser påvirker hinanden. Den hegemoniske praksis internt for medierne, forstået som mediernes konfiguration og belyst ved nyhedsformatets narrative struktur, udgør rammerne og grundlaget for den amerikansk artikuleret Golfkrigs-diskurs, og dermed den anden hegemoniske praksis på *slagmarken*, mens denne hegemoniske praksis på anden vis, gennem forskellige foranstaltninger, er i stand til at dominere førstnævnte hegemoniske praksis i dens indholdsudfyldelse. På denne baggrund kan man karakterisere de to hegemoniske praksisser på Golfkrigens medie-*slagmark* som henholdsvis en direkte og kortsigtet praksis, i forhold til Golfkrigen, bestående af den amerikansk artikulerede Golfkrigs-diskurs, og en indirekte og langsigtet, der rækker ud over Golfkrigen, bestående af mediernes konfiguration belyst ved nyhedsformatet og dens narrative struktur. Hermed er den reflektivistiske inspirerede medietilgang, baseret på dels matrixens både-og tilgang og dels mediernes åbne strukturelle betydning i international politik forsøgt illustreret, idet ovenstående analytiske sontring dels muliggør at både de internationale aktører og medierne samtidigt spiller en rolle uden at de udelukker hinanden, og dels illustrerer mediernes strukturelle betydning som rammen eller grundlaget for disse aktører gennem nyhedsformatets narrative struktur. Medierne udgør således: "(...) *the frames of experience, the overall cultural outlooks, within which individuals in modern societies interpret and organize information (...) it frames the ways in which individuals interpret and respond to the social world by helping to order our experience of it* (Giddens, 1992: 446).

Endelig skal Golfkrigs-diskursen betragtes ud fra *slagmarkens* makro-niveau, der blev perspektiveret ved begrebet om en 'total-krig æra' og dennes betydning for nutidige begrænsede krige; i denne sammenhæng Golfkrigen. De to gennemgåede tendenser var dels på det praktiske plan brugen af pool-arrangementet fra Panama og Grenada, der muliggjorde en systematisk styring kombineret med en stor grad af offentliggørelse for pressen og dels på det metaforiske plan forståelsen af begrænsede krige ud fra total krig med fokus på Anden Verdenskrig som den sidste store totale krig.

I begge tilfælde kan man tale om, at *slagmarkens* Golfkrigs-diskurs i stort omfang reproducerer tendenserne givet ved det kontekstualiserende 'total-krig æra'-begreb. For det første var brugen af pools i Golfkrigen meget udbredt og dermed det dominerende forum for forholdet mellem medier og militær, hvilket muliggjorde en stor systematisk styring fra militærets side af det offentliggjorte. Dog skal det indføres, at der periodevis i materialet blev luftet kritik af selvsamme ordning, der til tider oplevedes som hæmmende. Men i det store hele virkede pool-arrangementet efter hensigten. For det andet blev Golfkrigen i stor grad italesat som 'replay' af Anden Verdenskrig som det fremgik på *slagmarkens* mikro-niveau, men i forhold til materialet synes dikotomien mellem total krig og begrænset krig at være for rigid, idet Vietnamkrigen, der må betragtes som en begrænset krig, syntes at spille en lige så stor rolle i forståelsen af Golfkrigen som Anden Verdenskrig. Man kan måske derfor med fordel ændre denne forestilling om totale krige som forståelseshorisont til generelt at gælde for både totale og begrænsede krige, hvis fællestræk er, at de har opnået mytisk eller metaforisk betydning⁹⁰. Sådant en ændring bryder dog med 'total-krig æra'-begrebets fundering i dikotomien total krig/begrænset krig, men til gengæld repræsenterer denne udvidelse materialet mere adækvat.

---

⁹⁰ Hvornår dette indtræffer er en diskussion i sig selv. Interessant er det dog, at hverken Panama eller Grenada optræder som forståelseshorisonter for Golfkrigen. Der er kun en enkelt instans i materialet, hvor Panama optræder som metaforiske kontekst: "*This is not Panama; it wont be over in a day*" (NYT, 19/1/91: forsiden), hvor den metaforiske betydning ligger i Panamakrigens hurtige overståelse.

7.3 Sammenfatning

Sammenfattende gav den *topografiske* analysestrategi følgende forståelse af Golfkrigens medie-*slagmark*. Centralt består den diskursive artikulering af den grundlæggende ERK-metamor og dens rolleudfyldelse, af de to historisk kontekstuelle metaforer, der på hver sin måde som nodalpunkter bidrog til stipuleringen af ERK-metaforens italesætning af Golfkrigen og endelig kirugi-metaforen, der ligeledes på et mere konkret plan accentuerede de metaforiske betydninger givet ved henholdsvis ERK-metaforen og Anden Verdenskrig-metaforen og distanceringen til Vietnamkrigen. Tilsammen udgjorde disse udvalgte metaforer den struktureret totalitet af signifikative sekvenser som udgjorde Golfkrigs-diskursen i den valgte periode mellem 16. januar - 1. marts 1991, der således italesatte Golfkrigen som *retfærdig*, *uundgåelig* og *klinisk*. Denne fastlæggelse af tegnene i den diskursive formation blev kun udfordret en enkelt gang i den udvalgte periode i forbindelse med bombningen af bunkeren i Bagdad, der midlertidigt dislokerede Golfkrigs-diskursen og fremsatte en alternativ italesætning centreret om Vietnamkrigen-metaforen som dens nodalpunkt. Denne blev dog hurtigt inddæmmet og erstattet af den tidligere Golfkrigs-diskurs på *slagmarken*, der efterfølgende dominerede perioden ud. Baggrunden herfor kan lokaliseres i de to hegemoniske praksisser på *slagmarken*, der var involveret i fastlæggelsen af tegnene i Golfkrigs-diskursen. Den hurtige gen-etablering af Golfkrigs-diskursen skete for det første på baggrund af en direkte og ekspansiv hegemonisk artikulering på USAs vegne gennem dels deres dominans i kraft af rollen som mediernes primære kilde, identificeret ved rollen '*primary definers*', og dels som følge af den systematiske styring af mediernes gennem pool-ordningen og dennes disciplinerende effekt. For det andet på baggrund af en indirekte hegemonisk praksis identificeret som mediernes konfiguration og belyst ud fra mediernes nyhedsformat og dens narrativ struktur, der, ihukommende supertanker-metaforen, havde en sedimenterende effekt. Tilsammen resulterede disse hegemoniske praksisser i den hurtige re-etablering af den tidligere formulerede Golfkrigs-diskurs efter dens dislokering ved dels en direkte bestræbelse på at genformulere den tidligere diskurs ved USA's ekspansive hegemoniske praksis, bl.a. udtrykt ved den strategisk essentialisering på baggrund af Anden Verdenskrig-metaforen, og dels indirekte ved mediernes sedimenterende effekt, der havde sedimenteret og dermed naturliggjort denne italesætning af Golfkrigen, hvorfor den synes svær at dislokere og hurtig at re-etablere.

Slagmarkens Golfkrigs-diskurs syntes endeligt at reproducere tendenserne fra makro-niveauets kontekstualiserende 'total-krig æra'-begreb, i relation til pool-ordningens centrale rolle og

---

Anden Verdenskrig-metaforens centrale rolle som nodalpunkt i diskursens strukturerede totalitet. Dog med den tilføjelse, i forhold til sidstnævnte, at man med fordel kan udvide denne tendens til også at omfatte begrænsede krige og på den baggrund karakterisere det som en tendens til at forstå nutidige krige på baggrund af tidligere krige, der har opnået metaforisk status. Det bryder med dikotomien total krig/begrænset krig, hvorpå 'total-krig æra'-begrebet hviler, men synes til gengæld at være en mere adækvat repræsentation på baggrund af Golfkrigens medie-*slagmark*.

På den baggrund kan man tale om en generel succesfuld manøvrering på og beherskelse af mediernes *slagmark* i forbindelse med Golfkrigen på USAs vegne, eftersom de dominerede den på en række centrale områder i forbindelse med rollen som '*primary definers*' og ved pool-ordningen. Det var kun i forbindelse med dislokationen, at man kan tale om, at USA kortvarigt mistede kontrollen med *slagmarken*, idet den dominerende udlægning blev betvivlet. Det kan tages som udtryk for medie-*slagmarkens* selvstændige betydning, ved at dens narrative struktur både kan bruges til ens fordel, men også kan virke mod ens politiske hensigter og mål⁹¹. I det aktuelle eksempel havde det dog ikke den større betydning, idet den dominerende italesætning var sedimenteret i en sådan grad, at der skulle mere til for at alvorligt at dislokere den. Man kan således endeligt konstatere, i forhold til citatet hvorfra *slagmark*-metaforen stammer, at USA med sine koalitions partnere 'også' vandt på medie-*slagmarken*.

I brugen af Golfkrigen som ekstrem case i eksemplificeringen af den *epokale* medietilgangs teoretiske ansatser kan man overveje følgende generelle politiske konsekvenser: For det første betydningen af at få sin diskursive artikulering sedimenteret og naturliggjort, i erkendelsen af betydningen af nyhedsformatet og dets narrative struktur som led i beherskelsen af medie-*slagmarken*. For det andet, og i forlængelse heraf, er der spørgsmålet om midlerne hertil. Disse rækker over direkte midler identificeret ved rollen som '*primary definer*' og indirekte gennem den systematiske styring pba. censur og pool-ordning. For det tredje repræsenterer Golfkrigen en erkendelse af *slagmarkens* selvstændighed ifm. at man kan miste beherskelsen af den, hvorved den kan virke modsat ens politiske målsætninger ifm. en intervention. Således kan man kontrafaktisk overveje konsekvenserne af bombningen af bunkeren i Bagdad, hvis ikke Golfkrigs-diskursen havde været så sedimenteret og naturliggjort i mediernes italesætning af krigen. Man kunne måske forestille sig, at den fortsatte krigsførsel alt andet lige ville have været mere besværliggjort centreret om en

---

⁹¹ Et andet eksempel herpå var, som tidligere nævnt, forsøget på at bruge medierne ifm. Bosnien-konflikten, der endte med at delegitimisere den førte politik i regionen (jf. s.39).

---

mere permanent Vietnam-metafor som nodalpunkt med en evt. re-introduktion af diplomatiske og økonomiske konfliktløsnings-tiltag som følge.

8.0 Konklusion

Dette speciale indledtes med en række overvejelser om mediernes betydning for og placering i det internationale system, hvilket der var uenighed om, hvorfor dette speciales problemformulering ønskede en diskussion af, hvordan man kan *konceptualisere* mediers rolle i krig og konflikt. Det førte til en konceptualisering af medierne som en *slagmark* i krige og konflikter, der skulle analyseres ud fra den *topografiske* analysestrategi. En kritik og perspektivering af denne vil følge i slutningen af dette kapitel i selvstændige afsnit.

Baggrunden for diskussionen og den endelige konceptualisering var følgende. Indledningsvis drejede det sig, for det første, om betydningen af 'konceptualisering', som i denne sammenhæng henviste til '*at sætte virkeligheden på begreb*' (Kjørup, 1991: 17), der som en 'approach' kan belyse det givne sagsområde. For det andet blev de videnskabsteoretiske og metodiske præmisser for problemformuleringens diskussion skitseret med henblik på, hvordan disse kunne udgøre rammerne for det 'videnskabelige portræt' citeret i indledningen af det videnskabsteoretiske kapitel. For det første blev der givet en videnskaraktistik, som lagde vægt på videns **perspektivistiske**, **interpretative** og **organiserede** facetter i modsætning til Platons vidensbegreb. Baggrunden herfor var bl.a. Quines pointe om, at når man spørger til et sagsområde, medfører det en fremhævelse af visse af det spurgtes egenskaber og fravælgelse af andre. Disse facetter implicerede på deres part spørgsmålet om, hvorledes viden i denne udformning kunne siges at være kvalificeret viden, idet problemet om en uendelig regres blev introduceret. Hvis viden er udtryk for et vidensmoments begrundelse i et andet, der igen er begrundet i et tredje *ad infinitum*, hvordan kan vi så have viden? To mulige bud på dette, givet ved en grundlagsteori for begrundelse og en kohærensteori for begrundelse, blev diskuteret med en efterfølgende positionering indenfor en kohærensteori for begrundelse. Hermed blev grundlaget for et 'videnskabeligt portræt' etableret ved kohærensteoriens vægt på logisk og probalistisk konsistens mellem de indgående elementer, der tilsammen kan øge et portræt's kohærens og dermed dets videnskrav.

For det andet blev Bent Flyvbjergs case-overvejelser introduceret som det metodiske grundlag for brugen af Golfkrigen som eksemplificering af de forudgående teoretiske ansatser. Pba. en klassificering af Golfkrigen som en 'ekstrem case', der er mere informationsrig end traditionelt

---

repræsentative eller tilfældigt udvalgte cases, repræsenterer Golfkrigen det 'gode eksempels magt', der kan eksemplificere ud over sig selv. Det er dermed meningen, at man pba. en enkelt case kan illustrere de teoretiske ansatser og perioden efter den kolde krig, som de skal appliceres på, uden inddragelse af yderligere cases, hvilket vil have taget plads fra dette speciales primære teoretiske fokus.

På denne baggrund blev selve rammen og dermed udgangspunktet for diskussionen formuleret pba. den forudgående videnskarakteristikks perspektivistiske og interpretative tanke, der stipulerede nødvendigheden af at ekspliciterer forudsætningerne for diskussionen. Til dette formål blev reflektivismen introduceret, der dermed udgjorde problemformuleringens ekspliciteret diskussionsgrundlag i nærværende speciale. Brugen af reflektivismen som grundlag for diskussionen var inspireret af N. Brüggers læsning af J.F. Lyotards brug af postmodernisme-terminen, der optræder i både en *modal* og *epokal* forstand. På samme måde vil jeg hævde, at der eksisterer *modale* og *epokale* betydninger af reflektivismen, der kan være anvendelige for forståelsen og anvendelsen af reflektivisme-terminen som diskussionsformat. Pba. reflektivismen som den ekspliciteret diskussionsstrategi ved dens *modale* og *epokale* grader, resulterede diskussionen af, hvordan mediers rolle i krig og konflikt kan *konceptualiseres* i følgende konklusioner:

Konceptualiseringen af mediers rolle i krig og konflikt som en CNN-faktor i international politik blev, ud fra reflektivismens *modale* træk, diskuteret pba. henholdsvis en vagthund-forklaring og en vejrhane-forklaring. Således blev det fremhævet at begge tilgange - trods deres indbyrdes uenighed - var fælles om deres ontologiske syn på medierne og de analytiske præmisser herfor. Diskussionen resulterede i tre analytiske præmisser, der bestod af for det første en enten-eller tilgang baseret på medierne som en **nødvendig-og-tilstrækkelig** faktor i international politik, for det andet af en ontologisk opfattelse af medierne som en selvstændig ikke-stats aktør i det internationale system vis-à-vis de andre aktører og endeligt en rationalistisk kausal-orienteret epistemologi, hvor medierne vurderes som enten en bagvedliggende eller mellemliggende variabel. Endelig medførte diskussionen af den anden præmis - det ontologiske billede af medierne som en aktør - en problematisering af denne ika. dels J. Georges overordnede kritik af tendensen til en metodologisk individualisme-optik indenfor studiet af international politik og dels konkret en sondring mellem mediers rolle i national og international politik, hvor mediernes rolle som den fjerde statsmagt i national politik ikke har samme gennemslagskraft i international politik. Samlet set resulterede denne diskussion, pba. dens *modale* grundlag, i en karakterisering af denne tilgang som en *forklarings-*orienteret rationalistisk konceptualisering af mediers rolle i krig og konflikt.

Hermed blev anden del af diskussionen påbegyndt, ved reflektivismens *epokale* karakter, i bestræbelsen på en anden konceptualisering af mediers rolle i krig og konflikt end den givet ved en *forklarings*-orienteret CNN-faktor. Ved en forskelsætning ift. de tre analytiske præmisser, som den rationalistiske konstruktion af spørgsmålet var baseret på, blev mediernes rolle konceptualiseret overordnet som en nødvendig åben strukturel faktor i international politik og konkret som en ekstra *slagmark* ved krigen/konflikten. Forskelsætningen bestod, for det første, af en både-og tilgang der, baseret på medierne som **nødvendig-men-ikke-tilstrækkelig** faktor i international politik, udskiftede enten-eller præmissen. For det andet blev den ontologiske opfattelse af medierne som en aktør udskiftet med en strukturel opfattelse af mediernes rolle i international politik, der blev konkretiseret som en *slagmark* ifm. krig og konflikt. Denne strukturelle betydning skal forstås som åben eller ikke-deterministisk, idet andet ville være i modstrid med diskussionsgrundlagets reflektivistiske karakter. Denne konceptualisering af mediernes rolle i international politik lægger vægt på mediernes betydning som forum for repræsentationer og italesætninger af krige og konflikter pba. dels mediernes rolle som den centrale institution, hvori det offentlige rum er placeret, og dels manglen på trusler for den vestlige verden på kort og medium sigt i mellem-statsligt henseende, der opprioriterer medierne som denne centrale institution for interventioner i international politik. Mediernes rolle som ikke-deterministisk struktur indebærer, at medierne dels er denne centrale institution, hvis nyhedsformat og narrative struktur italesætter begivenheder i international politik og dermed er en strukturel betingelse for interventioner, og dels er afhængig af staterne o.a. som kilder, økonomiske støtter m.v., hvorfor der er tale om en ikke-deterministisk struktur, idet andre aktører kan influere på disse italesætninger eller repræsentationer i et komplekst sam- og modspil. Den anden præmis indebærer en opfattelse af medierne som en af de scener, i Ruggies terminologi, hvorpå international politik foregår. Endelig blev den sidste præmis udskiftet med en *forståelses*-tilgang, der, i modsætning til ovenstående *forklarings*-tilgang, som forklarer ved henvisning til årsager, istedet fokuserede på at *forstå* mediernes betydning for og placering i international politik pba. en åbning af medierne, der lagde vægten på deres narrative struktur.

Diskussionen af, hvordan man kan konceptualisere mediers rolle i krig og konflikt mundede således, pba. det *modale* og *epokale* grundlag for diskussionen, ud i en opfattelse af medierne som en ekstra *slagmark* ved krige og konflikter, men inden denne konklusion på problemformuleringens spørgsmål eksemplificeredes ved Golfkrigen, så blev den sidste del af den *epokale* udformning udfoldet, svarende til afrundingen af specialets primære teoretiske delmål. Til dette formål blev en *topografisk* analysestrategi udarbejdet og operationaliseret ved en diskursanalyse. Den faldt i to

---

dele, hvor første del bestod af tre del-analyser, pba. en adapteret model af Fairclough, der respektivt belyste tre forskellige niveauer af *slagmarken*, mens anden del bestod af en sammenfatning af de tre niveauer pba. Laclau og Mouffes diskursteori. Hermed endte det primære teoretiske delmål i specialet, iht. problemformuleringens spørgsmål om, hvordan man kan konceptualisere mediers rolle i krig og konflikt, med en konceptualiseringen af mediernes rolle som en ekstra *slagmark* ved krige og konflikter, der kan analyseres pba. den *topografiske* analysestrategi. Theorielementerne i den *topografiske* analysestrategi blev undersøgt for deres logiske og probalistiske konsistens med hinanden, og de syntes at være kohærente, hvorved de var i stand til at udfylde det 'videnskabelige portræt', der blev introduceret i det videnskabsteoretiske kapitel.

Således blev specialets sekundære empiriske delmål indledt med en *topografisk* analyse af Golfkrigen, der tjente til at eksemplificere de teoretiske ansatser. Grundlaget for den *topografiske* analyse var *New York Times* dækning af krigen i perioden 16.januar - 1.marts 1991, hvilket der var flere grunde til. For det første var det ikke muligt at få et konsistent TV-materiale at arbejde med, hvorfor valget faldt på avismediet. Hertil har undersøgelser vist, at avisen oftes er kilde til opinionsdannelse, mens TV er kilde til informationstilvejebringelse, hvorfor brugen af avismediet alene er konsistent med *slagmarks*-tilgangen ika. dennes vægtning af opinionsdannelse. For det andet valgte jeg én avis frem for flere, idet den *topografiske* analyse af Golfkrigen var en eksemplificerende analyse, der skulle illustrere de teoretiske ansatser, hvorfor valget af en avis fungerede som en afgrænsning, der samtidigt tilvejebragte et sammenhængende og konsistent materiale at arbejde med.

Første del af den *topografiske* analyse udfoldede sig omkring tre niveauer af Golfkrigens medie-*slagmark*. Makro-niveauets formål var etableringen af en overordnet kontekst som de efterfølgende niveauer kunne indplacere i som dele af en helhed. I denne sammenhæng blev begrebet 'total-krig æraen' introduceret som den helhed de andre niveauer skulle ses i lyset af. Konklusionen på dette niveau var en overlappning af tendenserne fra 'total-krig æraen' på nyere tiders begrænset krige med fokus på to konsekvenser af relevans for de efterfølgende niveauer. For det første en tendens til systematisk styring af presse og opinion gennem udvikling og implementering af pool-ordningen ifm. interventioner og for det andet en tendens til at se nyere konflikter som 'replays' af Anden Verdenskrig.

Andet niveau fokuserede på forhold af betydning for mediernes repræsentationer af begivenheder, og konklusionen på dette niveau pegede på to tendenser. For det første var der en

---

tendens til en overordnet og indirekte vestlig-amerikansk dominans af de globale nyhedsstrømme, og for det andet en konkret og direkte påvirkning af mediernes repræsentation af Golfkrigen af USA gennem censur, pool-ordningen, der spillede en stor rolle, og endeligt ka. rollen som '*primary definer*', hvor amerikanske militære og politiske repræsentanter dominerede mediernes som hovedkilde til deres repræsentation.

Det tredje niveau koncentrerede sig om mediernes nyhedsformat og dens narrative struktur, og i nærværende analyse blev *New York Times* dækning gennemgået pba. Lakoff og Johnsons metaforteori. Overordnet blev nyhedsformatet belyst ud fra metaforen eventyret-om-den-retfærdige-krig, hvor kernen i den narrative struktur er dens rollefordeling. Denne overordnede metafor blev derefter knyttet sammen med en gennemgang af andre metaforer tilstede i *New York Times* med fokus på metaforerne Golfkrigen-som-Anden-Verdenskrig, og Golfkrigen-som-Vietnamkrigen og endeligt Golfkrigen-som-kirugisk-krig. Tilsammen udgjorde disse metaforer en repræsentation af Golfkrigen, hvor USA med George Bush, det amerikanske militær og det amerikanske folk var i helterollen og, hvor primært Saddam Hussein var i skurkerollen, mens det irakiske militær og det irakiske folk hurtigt gled fra denne rolle og over mod en offerrolle vis-à-vis Saddam Hussein. Denne offerrolle i ERK-metaforen var der indledningsvis flere bud på med både vestens energiforsyning og Kuwait som mulige kandidater, men efterhånden sedimenteredes Kuwait som ofret, der i krigens slutfase blev udbygget med et forsvar for en ny verdensorden. ERK-metaforens retfærdige element var baseret på dels det retfærdige motiv for interventionen (at redde Kuwait og i videre forstand den nye verdensorden) og dels på den retfærdige udførsel af denne intervention ved undgåelsen af civile ofre.

Denne rollefordeling blev under- og udbygget med dels Anden Verdenskrig-metaforen, der accentuerede krigens retfærdighed ved imperativet for at gå i krig belært af den forfejlede appeasement-politik, og dels med negeringen af Vietnam-metaforen, der eksplicit tog afstand fra enhver læsning af Golfkrigen som en kaotisk, illegitim og uvindelig krig. Disse metaforiske italesætninger blev igen udbygget med kirugi-metaforen, der italesatte den militære operation som klinisk, aseptisk og præcis, hvorved dels de negative aspekter ved Anden Verdenskrig-metaforen blev faset ud, og dels blev det andet retfærdige element i ERK-metaforen ved krigens udførsel understreget med den præcise krigsførsel.

Disse tre adskilte niveauer blev derefter sammenføjet i den *topografiske* analyses anden del, hvor de blev transskriberet til Laclau og Mouffes diskursteori, hvorved en samlet karakteristik af Golfkrigens medie-*slagmark* var mulig. Konklusionen på denne hovedanalyse af Golfkrigens

---

slagmark var en dominerende diskursiv italesætning med ERK-metaforens rollefordeling i centrum, der var sat i en ækvivalensrelation til dels kirugi-metaforen og dels Anden Verdenskrig-metaforen, der fungerede som centralt nodalpunkt, og sat i en differensrelation til det andet nodalpunkt i diskursen; nemlig Vietnam-metaforen ika. dens negering. Disse momenter udgjorde dermed diskursens struktureret totalitet, og den var den primære gennem hele materialets periode i italesætningen af Golfkrigen som *retfærdig*, *uundgåelig* og *klinisk*.

Kun i enkelt instans blev den dislokeret ifm. bombningen af bunkeren i Bagdad, hvor krigens retfærdighed blev sat under tvivl som følge af dels rolleombytningen i ERK-metaforen og dels fremhævelsen af Vietnam-metaforen som alternativt nodalpunkt. Denne alternative diskursivering blev dog hurtigt erstattet med den forudgående, hvilket jeg tog som udtryk for dens sedimenterede karakter i tråd med supertanker-metaforen.

Denne naturaliserede og objektiverede diskurs' kontingente karakter blev iagttaget ved dens truende Andet, der som en muligheds- og grænsebestemmelse udgjorde diskursens enhed. Det drejede sig for det første om Vietnam-metaforen der var special, eftersom den var inkluderet i diskursen, og derefter ekskluderet gennem negeringen af den. For det andet drejede det sig om alternative udlægninger af ERK-metaforens rolleudfyldelse og for det tredje om alternative løsninger på konflikten, der blev ekskluderet, efterhånden som den militære kontekstualisering af konflikten tog til. På denne baggrund kunne *slagmarkens* Golfkrigs-diskurs ses som en bevægelse fra det flertydige og uafgjorte mod det mere entydige og afgjorte. De hegemoniske artikulatiske praksisser herfor blev adskilt i to analytisk distinkte kategorier, der i praksis fungerer i et komplekst sam- og modspil. Det drejede sig for det første om den direkte og konkrete hegemoniske artikulation på USAs vegne baseret på en strategisk essentialisering pba. Anden Verdenskrig-metaforen og distanceringen til Vietnam-metaforen koblet med rollen som '*primary definer*' og endeligt den omfattende brug af pool-ordningen som den systematiske styring af pressen. Den anden lokaliserede hegemoniske artikulatiske praksis er situationeret i mediernes konfiguration og belyst ved nyhedsformatet og dets narrative struktur. Det blev tydeligt ifm. bombningen af bunkeren, hvor USA kortvarigt mistede den ellers effektive kontrol af *slagmarken*. Betydningen af denne praksis skal ses ift. dens sedimenterende karakter, idet den dominerende diskurs midlertidigt blev dislokeret, fordi den ikke var i stand til at indoptage begivenhederne ifm. bombningen af bunkeren. Dvs., at en bestemt italesætning kan sedimenteres i mediernes repræsentation, men også blive sat under tvivl, når begivenheder forekommer, som ikke stemmer overens med den. I den konkrete situation var der dog tale om en så kraftig sedimentering af den dominerende Golfkrigs-diskurs, at selv bombningen af

---

bunkeren ikke var i stand til på sigt at stille spørgsmålstejn ved denne diskurs repræsentation af Golfkrigen.

Endeligt konkluderede hovedanalysen, at det fundne på henholdsvis mikro- og meso-niveau i vidt omfang reproducerede tendenserne givet ved det kontekstualiserende 'total-krig æra' begreb på makro-niveauet. Således spillede pool-ordningen en central rolle i styringen af pressen, og italesætningen af Golfkrigen som 'replay' af Anden Verdenskrig syntes også udtalt. Til sidtnævnte var der dog den tilføjelse, at man kunne udvide denne tendens til også at omfatte begrænsede krige, idet Vietnamkrigen spillede en lige så stor rolle i italesætningen af Golfkrigen som Anden Verdenskrig, hvorved tendensen kunne omskrives til at gælde for krige generelt, der har opnået metaforisk karakter. Fordelen ved denne omskrivning skal dog vejes op mod faren for en udvanding af dikotomien total-krig/begrænset-krig.

Således repræsenterede denne *topografiske* analyse en forståelse af Golfkrigens medie-*slagmark*, der på sin part illustrerede de teoretiske ansatser i den reflektivistisk inspirerede konceptualisering. For det første en fremhævelse af mediernes repræsentationelle rolle og praksis, og for det andet en understregning af den ikke-deterministiske strukturelle rolle i international politik forstået ved at medierne på samme tid strukturerede og struktureredes. Det kan ses pba. de to analytisk adskilte hegemonisk artikulatiske praksisser, hvor medierne ika. nyhedsformatet og dets sedimenterende betydning på sin part strukturerede italesætningen, mens de blev struktureret af USAs hegemoniske artikulation pba. pool-ordningen og rollen som '*primary definer*'. Derved blev det for det tredje muligt at anskueliggøre den samtidige duale betydning medier og andre aktører kan have i international politik karakteriseret ved både-og præmissen i modsætning til den rationalistiske konstruktion af spørgsmålet om mediers rolle i international politik, der så medier i en oppositionel rolle til de andre aktører i international politik. Dermed endte den empiriske indholdsudfyldelsen af det øverste venstre hjørne af den benyttede matrix ika. eksemplificeringen ved Golfkrigen.

8.1 Kritik

Til ovenstående konklusion på specialet skal der knyttes en række kommentarer: På det teoretiske plan skal der for det første tages forbehold for de ekstraordinære tilfælde i international politik, hvor medierne rent faktisk spiller en rolle som en *aktør* på den internationale scene som en CNN-faktor, hvilket dette speciales *slagmarks*-tilgang vil have svært ved at indfange. Disse situationer udgør dog iflg. Peter Viggo Jakobsen (Jakobsen, 2000: 132) kun en lille del af det generelle billede af mediernes rolle i international politik, og en fokusering på dem overskygger den mere væsentlige rolle medier spiller i international politik ved deres 'indirekte' og 'usynlige' indflydelse (ibid.). Dette speciales konceptualisering forsøgte at indfange denne indflydelse, hvorfor specialet har set bort fra disse ekstraordinære situationer. For det andet skal der ift. den udarbejdede *topografiske* analysestrategi anføres et kritikpunkt til brugen af Norman Fairclough's diskurstilgang til medier. I hans egen gennemgang af makro-niveauet angiver han ingen retningslinjer for udvælgelsen af den kontekstualiserende helhed som den partikulære analyse skal ses i lyset af. Hverken i hans teoretiske udredninger eller empiriske analyser er det muligt at udlede, hvilke kriterier der skal anvendes ved udfyldelsen af makro-niveauet (Jørgensen&Phillipsen, 1999: 101). I nærværende speciale blev det udfyldt af begrebet om en 'total-krig æra', men man kunne måske ligeså godt have introduceret vestlige normer og værdisæt som den helhed de konkrete analyser skulle ses i lyset af, hvilket ville have givet en lidt anden analyse. Jeg betragter det som et principielt problem ved den *topografiske* analysestrategi, idet det ikke umuliggør analysen, men blot er en omstændighed, man er nød til at forholde sig til i overgangen fra teorien til den empirisk analyse.

På det empiriske plan skal der ifm. *slagmarks*-analysen af Golfkrigen tages en række forbehold. Grundlæggende er konklusionen på Golfkrigens *medie*-slagmark baseret på én enkelt avis i en kort periode, hvilket blev begrundet med analysens primære eksemplificerende sigte. Derfor skal der selvsagt tages det forbehold for det fundne, at fjernsyns-mediet for det første ikke er medinddraget, hvilket ville have givet et mere bredt billede af Golfkrigens *medie-slagmark*, og for det andet at andre aviser ikke er inddraget, hvilket ligeledes ville have uddybet forståelsen af *medie-slagmarken*. Billedet af *medie-slagmarken* ville således have været mere komplet ved inddragelse af f.eks. irakiske aviser med deres repræsentations-praksisser og/eller andre mediers italesætninger af Golfkrigen. Herved ville man have fået et billede af *medie-slagmarken*, hvor der ville have været

---

flere aktører i konflikt med hinanden samt i det hele taget flere forskellige typer italesætninger end de i det ovenstående fundne.

8.2 Perspektivering

Man kan perspektivere de teoretiske ansatser ved *slagmark*-konceptualiseringen pba. Golfkrigen som ekstrem case og overveje alternative udformninger af *slagmarken*:

For det første kunne det på mikro-niveau være krige/konflikter, hvor medie-*slagmarken* er splittet mellem flere forskellige konkurrerende diskursive italesætninger af en konflikt som tilfældet var under Bosnien-konflikten, der var præget af en modstilling mellem en kviksands- og en Holocaust-italesætning. For det andet kunne det på meso-plan være konflikter eller krige, hvor det ikke er muligt at styre pressen som tilfældet var under Golfkrigen med fokus på konsekvenserne heraf. Man kunne i den forbindelse diskutere, hvorfor italesætningen af Kosovo-konfliktens parter på mikro-plan syntes lige så 'klar' med oplagte skurke og ofre som tilfældet var i Golfkrigen, når der ikke var tale om samme grad af eksplicit styring af pressen i den konflikt? Det kunne evt. skyldes en tendens til på meso-plan, at rollen som *primary definer* er den væsentligste måde at styre pressen på i dag. Dette sås ved betydningen af NATO-briefings, der på Kosovo-krisens meso-niveau syntes at dominere medie-*slagmarkens* repræsentation af interventionen i modsætning til Golfkrigen, hvor pool-ordningen syntes som den væsentligste styringsmekanisme. For det tredje kunne man, som antydnet i det foregående, introducere en anden kontekstualisering på makro-niveauet med fokus på f.eks. vestlige værdier og normer som indfaldsvinkel til de partikulære analyser af forskellige interventioner. Spørgsmålet kunne dreje sig om disse interventioners betydning for en reproducering eller forandring af de vestlige normer og værdisæt i international politik.

Endelig kan man perspektivere slagmarks-konceptualiseringen til andre medier og i den forbindelse spørge til f.eks. internettets rolle som del af den fremtidige *slagmark*. Selv om det er tidligt at vurdere det fulde omfang af internettes betydning i og for krige og konflikter i international politik, så syntes Kosovo-krisen at give nogle indikationer på, hvordan internettet kan betragtes som del af en medie-*slagmark*. Internettet blev ivrigt brugt af forskellige aktører i Kosovo-krisen til at gøre opmærksom på deres italesætning af konflikten, og det tyder på en mulig rolle for internettet som del af den fremtidige medie-*slagmark*.

---

bilag I:

(NYT, 1/2/91: A29).

LITTERATURLISTE:

Ashley, R. og R.B.J. Walker (1990): "Speaking the Language of Exile: dissident Thought in International Relations", i *International Studies Quarterly* 34 (3), sept.

Baudrillard, Jean (1991): "La Guerre de Golfe n'aura pas", i *Le Liberation* 29. marts 1991.
Genoptrykt i: *The Gulf War did not take place*, 1995, Indiana University Press, Bloomington.

Berkeley, George (1996): "Principles of Human Knowledge", Oxford University Press, Oxford.

Bierstaker, Thomas (1989): "Critical Reflections on Post-positivism in IR", i *International Studies Quarterly* 33(3).

Bird, Alexander (1998): "Philosophy of Science", UCL Press, London.

Bonjour, Laurence (1996): "Foundationalism", i Cahn et al.: *Reason at Work*, Harcourt Brace College Pub. Orlando.

Bourdieu, Pierre (1998): "Om TV -og journalistikkens magt", Tiderne Skifter, Viborg.

Bro, Peter (2001): "Mediekampen om konstruktive nyheder", Kronik i *Jyllands-Posten* 29.april 2001.

Brügger, Niels (1994): "Paul Virilio -krigen, byen og det politiske", Forlaget Politisk Revy, Århus.

Brügger, Niels (1999): "Hastighed og politik - Et essay om Paul Virilio", i Laustsen, Carsten og Berg-Sørensen, Anders: "*Den ene den anden det tredje. Politisk identitet, andethed og fællesskab i moderne fransk tænkning*", Forlaget Politisk Revy, Viborg.

Bunker, Robert (1999): "Higher-Dimensional Warfighting", i *Military Review* sept.-okt.1999.

Cahn, Steven et al. (ed.) (1996): "Reason at Work", Harcourt Brace Pub., Orlando.

Caliendo, Stephen (1999): "All the news that's fit to print? New York Times coverage of human rights violations", i *Harvard International Journal of Press/Politics* 4 (4), Fall 1999.

Campbell, David (1993): "Politics Without Principle: Sovereignty, Ethics, and the Narratives of the Gulf War", Lynne Rienne Pub., London.

Cate, Fred (1996): "Communications, Policy-Making, and Humanitarian Crises", i Rotberg, Robert og Weiss, Thomas: "*From Massacres to Genocide*", The Brookings Institution, Washington.

Denton, Robert (ed.) (1993): "The Media and the Persian Gulf War", Preager Pub., USA.

Der Derian, James (1992): "Antidiplomacy: Spies Terror, Speed and War", Blackwell, Oxford.

Descartes, René (1993): "Meditations on First Philosophy", Hackett Pub. Company, USA.

Dierbert, Ronald (1997): "Parchment, Printing and Hypermedia", Columbia University Press, New York.

Dobkin, Bethami (1993): "Constructing News Narratives: ABC and CNN Cover the Gulf War", i Denton, Robert (ed.): "*The Media and the Persian Gulf War*", Preager Pub., USA

Dragsdahl, Jørgen (1991): "Pressens slagmark. Nyhedsmediernes og Golfkrigen", SNU, 1991.

Dyrberg, Torben et al. (2000): "Diskursteorien på arbejde", Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg.

Fairclough, Norman (1992): "Discourse and Social Change", Polity Press, Cambridge.

Fairclough, Norman (1995): "Media Discourse", Edward Arnold, London.

Finnemore, Martha (1996): "National Interest in International Society", Cornell University Press, Ithaca.

Flyvbjerg, Bent (1993): "Rationalitet og magt", Akademisk Forlag, København.

Forbes, Graeme (1994): "Modern Logic. A Text in Elementary Symbolic Logic", Oxford University Press, New York.

Freedman, Lawrence (2000): "Victims and victors: reflections on the Kosovo war", i *Review of International Studies* 26 (3), July 2000.

Føllesdal, Jan et al. (1992): "Begrundelse og metode i humaniora, samfundsvidenskab og etik", i Politikens Videnskabsfilosofi, Politikens Forlag, København.

George, Jim (1994): "Discourses of Global Politics: A Critical (Re)Introduction to International Relations", Lynne Rienne, Boulder.

Giddens, Anthony (1984): " The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration", Polity Press, Cambridge.

Giddens, Anthony (1992): "Sociology", Polity Press, Cambridge.

Giradet, Edward (1996): "Reporting Humanitarianism: Are the New Electronic Media Making a Difference?", i Rotberg, Robert og Weiss, Thomas: *"From Massacres to Genocide"*, The Brookings Institution, Washington.

Golding, Peter og Elliott, Philip (1996): "News Values and News Production", i Marris, Paul og Thornham, Sue (ed.): *"Media Studies"*, Edinburgh University Press, Edinburgh.

Gray, Chris (1997): "Postmodern War: The New Politics of Conflicts", Routledge, London.

Gyldendals Fremmedordbog, (1987), Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag, København.

Hageman, F. (1986): "Media som Krigshetsare", Treangel, Göteborg.

Halberstam, David (1991): "Television and the Instant enemy", i Sifry, Micha og Cerf, Christopher (ed.): *"The Gulf War Reader: History, documents, opinions"*, Times Books, New York.

Hall, Stuart et al., (1996): "The Social Production of News", i Marris, Paul og Thornham, Sue (ed.): *"Media Studies"*, Edinburgh University Press, Edinburgh.

Hallin, Daniel (1986): "The Uncensored War: the Media and Vietnam", Oxford University Press, New York.

Hallin, Daniel (1997): "The Media and War", i Corner, John et al. (ed.): *"International Media Research: a Critical Survey"*, Routledge, Trowbridge.

Hammock, John og **Charny**, Joel (1996): "Emergency Response as Morality Play: The Media, the Relief Agencies, and the Need for Capacity Building", i Rotberg, Robert og Weiss, Thomas (ed.): *"From Massacres to Genocide"*, The Brookings Institution, Washington.

Hansen, Lene (1997): "R.B.J. Walker and IR: Deconstructing a Discipline", i Neumann, Ivar og Wæver, Ole (ed.): *"The Future of International Relations: Masters in the Making"*, Routledge, London.

Hansen, Lene (1998): "Western Villains Or Balkan Babarism? Representations and Responsibility in the Debate over Bosnia", Institute of Political Science, Copenhagen.

Hierbert, Ray (1995): "Mass Media as Weapons of Modern Warfare", i Hierbert, Ray (ed.): *"Impact of Mass Media: Current Issues"*, Longman Pub., New York.

Hollis, Martin og **Smith**, Steve (1990): "Explaining and Understanding International Relations", Oxford University Press, New York.

Holsti, K.J. (1989): "Mirror, Mirror on the Wall, Which are the Fairest Theory of All?", i *International Studies Quaterly* 33 (3) sep.

Huysman, Jeff (1997): " James Der Derian: The Unbearable Lightness of Theory", i Neumann, Ivar og Wæver, Ole (ed.): "*The Future of International Relations: Masters in the making*", Routledge, London.

International Encyclopedia of Communication, (1989), Oxford University Press, Oxford.

Jakobsen, Peter Viggo (1996): "National interest, humanitarianism or CNN: what triggers UN peace enforcement after the Cold War?", i *Journal of Peace Research* 33 (2) .

Jakobsen, Peter Viggo (2000): "Focus on the CNN Effect Misses the Point: The Real Media Impact on Conflict Management is Invisible and Indirect", i *Journal of Peace Research* 37 (2).

Jensen, Joli (1990): "Redeeming Modernity: American Media Criticism as Social Criticism", SAGE Pub., Newbury Park.

Jervis, Robert (1998): "Realism in the Study of World Politics", i *International Organization* 52 (4), Autumn.

Johnsen, Jan (1991): "Mediekrigen", J.W.Cappelens forlag.

Jørgensen, Marianne og Philipsen, Louise (1999): "Diskursanalyse. Som teori og metode", Roskilde Universitetsforlag, Gylling.

Kant, Immanuel (1994): "Prolegomena", DET lille FORLAG, Frederiksberg.

Kaspersen, Lars (1995): "Anthony Giddens -introduktion til en samfundsteoretiker", Hans Reitzels Forlag, Gylling.

Kellner, Douglas (1995): "Media Culture: Cultural Studies, Identity and Politics Between the Modern and the Postmodern", Routledge, London.

Keohane, Robert (1995): "International Institutions: Two Approaches", i Der Derian, James (ed.): "*International Theory: Critical Investigations*", Macmillian Press Ltd., London.

Kjørup, Søren (1991): "Forskning og samfund", Gyldendal, Viborg.

Kjørup, Søren (1996): "Menneskevidenskaberne", Roskilde Universitetsforlag, Gylling.

Kuhn, Thomas (1991): "Efterskrift - 1969", i Schmidt, Lars-Henrik (ed.): "*Det videnskabelige perspektiv*", Akademisk Forlag, Holme Olstrup.

Laclau, Ernesto og **Mouffe**, Chantal (1985): "Hegemony and Socialist Strategy", Verso London.

Laclau, Ernesto (1990): "New Reflections on the Revolutions of Our Time", Verso, London.

Lademanns Leksikon (1973).

Lakoff, George og **Johnson**, Mark (1980): "Metaphors We Live By", The University of Chicago Press, Chicago.

Lakoff, George (1991): "Politics and Metaphor", et åbent brev til internettet ifm. Golfkrigen. Kan bl.a. forefindes på (24/8/01):

[Http://list.village.virginia.edu/sixties/HTML_docs/Texts/Scholarly/Lakoff_Gulf_War_2.html](http://list.village.virginia.edu/sixties/HTML_docs/Texts/Scholarly/Lakoff_Gulf_War_2.html)

Lapid, Yosef (1989): "The Third Debate: On the Prospects of International Theory in a Post-Positivist Era", i *International Studies Quarterly* 33 (3) sep.

Laustsen, Carsten og **Berg-Sørensen**, Anders (ed.) (1999): "Den ene den anden det tredje. Politisk identitet, andethed og fællesskab i moderne fransk tænkning", Forlaget Politisk Revy, Viborg.

Livingston, Steven og **Eachus**, Todd (1995): "Humanitarian Crises and US Foreign Policy: Somalia and the CNN Effect Reconsidered", i *Political Communication* 12 (4) Sept.-Dec.

Lyotard, Jean-Francois (1986): "Viden og det postmoderne samfund", Forlaget Sjakalen, Århus.

Matthews, Ken (1993): "The Gulf Conflict and International Relations", Routledge, London.

McGee, Michael (1985): "Some Issues in the Rethorical study of Political Communication", i *Political Communication Yearbook 1984*, Southern Illinois University, Carbondale.

McQuail, Denis (1994): "Mass Communication Theory", SAGE Pub., London.

Miliken, Jennifer (1999): "The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods", i *European Journal of International Relations*, 5 (2).

Military Review (1999) sept.-okt., no. 5.

Minear, Larry et al.(1996): "The News Media, Civil War, & Humanitarian Action", Lynne Rienne Pub., Colorado.

Natsios, Andrew (1996): "Illusions of Influence: The CNN Effect in Complex Emergencies", i Rotberg, Robert og Weiss, Thomas (ed.): "*From Massacres to Genocide*", The Brookings Institution, Washington.

Neumann, Ivar og **Wæver**, Ole (ed.) (1997): "The Future of International Relations: Masters in the making", Routledge, London.

NORDICOM (1992): "Gulf-kriget i massmedierna", nr.3-4.

Norris, Christopher (1992): "Uncritical Theory: Postmodernism, Intellectuals & the Gulf War", The University of Massachusetts Press, Amherst.

Nudansk Ordbog (1989), Politikens Forlag, Viborg.

Orwin, Clifford (1996): "Distant Compassion: CNN and the Borrioboola-Gha", i *National Interest* 43, Spring.

Ó Tuathail, Gearóid (1996): "Between a Holocaust and a Quagmire: "Bosnia" in the U.S. Geopolitical Imagination 1991-1994", i hans *Critical Geopolitics: The Politics of Writing Global Space*, Routledge, London.

Ó Tuathail, Gearóid (1999): "A Strategic Sign: The Geopolitical Significance of "Bosnia" in U.S. Foreign Policy", i *Environment and Planning D: Society and Space* 17(5).

Platon (1957): "Plato's Theory of Knowledge. The Theatetus and the Sophist", Prentice Hall, New Jersey.

Politikens Filosofi Leksikon (1996), Politikens Forlag, København.

Poster, Mark (1995): "The Second Media Age", Basil Blackwell, London.

Quine, Willard (1953): "Two Dogmas of Empiricism", i "*From a Logical Point of View*", Harvard University Press, Cambridge.

Quine, Willard (1996): "The Interdependence of Beliefs", i Cahn, Steven et al. (ed.) (1996): "*Reason at Work*", Harcourt Brace Pub., Orlando.

Ricour, Paul (1991): "Tekstmodellen: Meningsfuld handling betragtet som tekst", i Schimdt, Lars-Henrik (ed.): "*Det videnskabelige perspektiv*", Akademisk Forlag, Holme Olstrup.

Robinson, Piers (1999): "The CNN Effect: Can the News Media Drive Foreign Policy?", i *Review of International Studies*, 25 (2), apr.

Robinson, Piers (2000): "The Policy-Media Interaction Model: Measuring Media Power During Humanitarian Crises", i *Journal of Peace Research*, 37 (5), sept.

Rosenblatt, Lionel (1996): "The Media and the Refugee", i Rotberg, Robert og Weiss, Thomas (ed.): *"From Massacres to Genocide"*, The Brookings Institution, Washington.

Rotberg, Robert og Weiss, Thomas (ed.) (1996): "From Massacres to Genocide", The Brookings Institution, Washington.

Ruggie, John Gerard (1998): "What Makes the World Hang Together? Neo-Utilitarianism and the Social-Constructivist Challenge", i *International Organization*, 52 (4).

SAMSON (1999), 9.årgang, no.4, dec.

Schmidt, Lars-Henrik (ed.) (1991): "Det videnskabelige perspektiv", Akademisk Forlag, Holme Olstrup.

Shapiro, Michael og Der Derian, James (ed.) (1989): "International/intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics", Lexington Bokkes, Lexington.

Shattuck, John (1996): "Human Rights and Humanitarian Crises: Policy-Making and the Media", i Rotberg, Robert og Weiss, Thomas (ed.): *"From Massacres to Genocide"*, The Brookings Institution, Washington.

Shaw, M. og **Carr-Hill**, R. (1991): "Mass Media and Violence: attitudes to the Gulf War in Britain", i Morgan, M. (ed.): *"The Media and the Gulf War"*, **The Electronic Journal of Communication/La Revue Electronique de La Communication**, 1 (4), Montreal.

Shaw, Donald og **Martin**, Shannon (1993): "The Natural and Inevitable, Phases of War Reporting: Historical Shadows, New Communication in the Persian Gulf", i Denton, Robert (ed.): *"The Media and the Persian Gulf War"*, Preager Pub., USA.

Shaw, Martin (1996): 'Civil Society and Media in Global Crises - Representing Distant Violence', Pinter, London.

Shin, David (1999): 'Future War: Back to Basics', i *Military Review* (1999) sept.-okt., no. 5.

Smith, Steve et al. (1996): 'International Theory: Positivism and Beyond', Cambridge University Press, Cambridge.

SNU (1994): 'Magt og normer i international politik', København.

Sparks, Colin (1996): 'The Media and the State', i Marris, Paul og Thornham, Sue (ed.): *Media Studies*, Edinburgh University Press, Edinburgh.

Spellman, Barbara og **Holyoak**, Keith (1992): 'If Saddam is Hitler then Who is George Bush? Analogical Mapping Between Systems of Social Roles', i *Journal of Personality and Social Psychology* 62 (6).

Spellman, Barbara et al. (1993): 'A Coherence Model of Cognitive Consistency: Dynamics of Attitude Change During the Persian Gulf War', i *Journal of Personality and Social Psychology*, 49 (4).

Stevenson, Nick (1995): 'Understanding Media Cultures. Social Theory and Mass Communication', SAGE Pub., London.

Taylor, Charles (1981): 'Interpretation and the Sciences of Man', i *Review of Metaphysics*, 75, s.3-51.

Torfing, Jakob (1999): 'New Theories of Discourse', Blackwell, Oxford.

Valeur, Erik (1993): 'Stop pressen', Amanda, Aalborg

Virilio, Paul (1994): "Ørkenskærmen", i Brügger, Niels: "*Paul Virilio -krigen, byen og det politiske*", Forlaget Politisk Revy, Århus.

Voss, James et al. (1992): "Experts at Debate: The Use of Metaphor in the U.S. Senate Debate on the Gulf Crisis", i *Metaphor and Symbolic Activity*, 7 (3/4).

Walker, R.B.J. (1995): "History and Structure in the Theory of International Relations", i Der Derian, James (ed.): "*International Theory: Critical Investigations* ", Macmillian Press Ltd., London.

Wark, M. (1994): "Virtuel Geography", Indiana University Press, Bloomington.

Websters Dictionary (1984), Houghton Mifflin Co., Boston.

Weldes, Jutta (1996) :"Constructing National Interest" i *European Journal of International Relations* 3(2).

Williams, Pete (1995): "The Pentagon Position on Mass Media", i Hierbert, Ray (ed.): "*Impact of Mass Media: Current Issues*", Longman Pub., New York.

Woodward, Gary (1993): "The Rules of the Game: The Military and the Press in the Persian Gulf War", i Denton, Robert (ed.): "*The Media and the Persian Gulf War*", Preager Pub., USA

Wæver, Ole (1992): "Introduktion til Studiet af International Politik", Forlaget Politiske Studier, København.

Wæver, Ole (1997): "Figures of International Thought: Introducing Persons instead of Paradigms", i Neumann, Ivar og Wæver, Ole (ed.): "*The Future of International Relations: Masters in the Making*", Routledge, London.

Wæver, Ole (1998): "The Sociology of a Not So International Discipline: American and European Developments in International Relations", i *International Organization*, 52 (4), Autumn.